

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
İLÂHİYAT FAKÜLTESİ

**DEDE ÖMER RÛŞENÎ'NİN
HAYATI, ESERLERİ ve MİSKİNNÂMESİ**

DOKTORA TEZİ

Mustafa UZUN

Danışman
Yrd. Doç. Dr. A. Neclâ PEKOLCAY

İstanbul 1982

İ Ç İ N D E K İ L E R

ÖNSÖZ.....	III
Transkripsiyon işâretleri	VI
Kısaltmalar.....	VIII

G İ R İ Ş

KAYNAKLAR VE DEĞERLENDİRİLMESİ

A. Kaynaklar.....	2
B. Değerlendirme.....	6

B İ R İ N C İ B Ö L Ü M

7 y t 1 HAYATI VE TASAVVUFİ HÜVİYETİ

A. Hayatı

1. Ailesi.....	10
2. Doğum yeri ve tarihi.....	11
3. Tahsili.....	13

B. Tasavvufî hüviyeti

1. Tasavvufa intisabı.....	17
2. Alaeddin Ali'ye intisâbı.....	19
3. Seyyid Yahyâ Şirvânîye intisâbı.....	23
4. Uzun Hasan'la münâsebeti.....	26
5. Tebriz'e yerleşmesi ve tekkesi.....	31
6. Sultan Yakub ile münâsebeti.....	32
7. Vefâtı.....	34
8. Halifeleri.....	35

II

İ K İ N C İ B Ö L Ü M

EDEBİ ŞAHSİYETİ VE ESERLERİ

A. Edebî şahsiyeti.....	39
B. Eserleri.....	45
1. Manzum eserleri.....	45
a. Mesnevîler.....	46
aa. Çobannâme.....	46
bb. Miskinnâme.....	48
cc. Neynâme.....	50
dd. Kalemnâme.....	51
b. Divan.....	52
2. Mensûr eserleri.....	52

Ü Ç Ü N C Ü B Ö L Ü M

MİSKİNNÂME

A. Metin tesisine esas alınan yazmaların seçimi..	55
B. Yazmaların hususiyetleri ve değerlendirme.....	56
C. Külliyyât-ı Rûşenî nüshaları.....	64
1. Metin tesisinde kullanılan nüshalar.....	65
2. İstinsah tarihi belli olan tam nüshalar....	73
3. İstinsah tarihi belli olmayan tam nüshalar.	81
4. Eksik, karışık ve düzensiz nüshalar.....	93
D. Miskinnâme metni.....	103
NETİCE.....	292
BİBLİYOGRAFYA VE KISALTMALARI.....	295

Ö N S Ö Z

200 uf Dede Ömer Rûşenî xv. asrın önde gelen sûfî şâirlerinden-
dir. Hayatı ve eserleri üzerinde bugüne kadar hiçbir çalışma
yapılmayan bu mühim şahsiyet, yaşadığı devirde, eserleri ve
hüviyetiyle pek çok tesirler icra etmiştir.

Henüz gerçek manada yazılmamış Türk Edebiyatı Tarihi i-
çinde, böyle bir şahsiyetin çalışma mevzuu edinilmesinde, onun
bu büyük edebiyâtın müessisleri arasındaki yerini tesbit dü-
şüncesi hareket noktamız olmuştur. Ancak bunu hakkıyla yapa-
bilmek, eserlerinin ortaya konmasına bağlı olduğundan, Dede'nin
eserlerinden, onun hüviyetini ve edebiyât âlemi içindeki yerini
tesbite yarıyacak birinin de neşri zarûrî olmuştur.

İşte bu sebeple, başlangıçta "Dede Ömer Rûşenî, Hayatı
ve Eserleri" serlevhasının hudutları içinde bir çalışma yapma-
ya niyetliyken, Dede'nin eserlerinden hiçbirinin henüz neşre-
dilmediği bir vasatta, bunun sıhhatli bir şeklide ortaya kon-
ması mümkün görülmemiş, incelememizin yönü değiştirilerek ça-
lışma alanımıza Dede'nin eserlerinden birini neşretmek de da-
hil edilmiştir.

Bunun üzerine, onun şahsiyetinin ve edebî hüviyetinin ortaya konmasında faydalı olabilecek vasıfta bir eserin seçilmesinin çok daha uygun olacağı düşüncesiyle hareket edilmiştir. Eserleri bu bakımdan gözden geçirildiğinde, yukarıda arzedilen esaslara en uygun olanının " Miskinnâme " adlı uzunca bir mesnevisi olduğu ortaya çıkmıştır.

Rûşenî'nin ölümünden 3 sene önce, yani hayatının en olgun devresinde kaleme aldığı bu eser, mesnevileri içinde tek telif eseri olma vasfını da taşımaktadır. Eserin, bir mutasavvıf şâir olarak iştihar eden Dede'nin, tasavvufî hüviyetini göstermesi bakımından da çalışmalarımıza ışık tutacak kıymette bulunduğu belirtmek gerekir.

" M i s k i n n â m e " mesnevisinin tenkidli bir metninin neşri, çalışmanın seyrini değiştirmiş, böylece ortaya " Dede'nin Hayatı, Eserleri ve Miskinnâmesi" isimli elinizdeki araştırma çıkmıştır.

Bir giriş ve üç bölümden ibâret olan çalışmamızın Giriş'inde, kaynaklar tesbit edilmiş ve değerlendirilmiştir.

Birinci Bölüm'de, Dede'nin hayatı ve tasavvufî hüviyeti ele alınarak mümkün olduğu kadar genişçe (11 başlık altında) işlenmiştir.

İkinci Bölüm, Dede'nin eserleri ve edebî şahsiyetinin incelendiği bir kısımdır.

Üçüncü bölümde ise metnin, tesbit edilen yazmalarının tavsifleri verilmiş, bunlar arasında gerekli değerlendirmeler

V

yapılmış, metin te'sisinde kullanılacak nüshalar ortaya konarak, genişçe tavsifleri verilmiş daha sonra da bunlara dayanılarak M i s k i n n â m e mesnevîsi hazırlanmıştır.

Konunun tesbit edildiği andan bu hale gelmesine kadar geçen devrede değerli irşad ve yönlendirmeleriyle birçok müşkilimi halleden, bana her bakımdan destek olarak her türlü kolaylığı gösteren muhterem hocam Dr. Neclâ Pekolcay hanımefendiye minnet ve şükranlarımı takdim ile teşekkürlerimi arz ederim.

Çalışmanın nihâyete ermesi için her türlü teşvik ve yardımlarını gördüğüm hoca ve arkadaşlarıma teşekkür etmeyi kaçınılmaz bir vazife telakkî ederim^{yo}. Bilhassa Dr. İsmail L. Çakan, İrfan Gündüz, Hasan Aksoy, Nuri Özcan ve Dr. İbrahim Kâfi Dönmez beylerin yardımlarını unutamam. Kendilerine müteşekkirim.

Son olarak, asistanlığım döneminde çeşitli maddî ve manevî yardımlarını gördüğüm müessese ve şahıslara, bunlar arasında bilhassa İlim Yayma Vakfı'na alenen teşekkür etmek isterim.

Mustafa UZUN

İstanbul - 1982

TRANSKRİPSİYON

1. Sesli harfler:

Arapça ve Farsça kelimelerdeki uzun sesliler " Ā ā, Ī ī, Ō ō, Ū ū" şeklinde gösterilmiş, bazı Farsça kelimelerdeki " v ā v - 1 m a ' d ū l e'ler " h^v " suretinde gösterilmiştir.

2. Sessiz harfler:

Arap Alfabesindeki sessiz harfler aşağıdaki şekilde yazılmıştır:

ء.....	hemze-i vasl
ث.....	s
ح.....	h
خ.....	h
ص.....	s
ض.....	z
ط.....	t
ظ.....	z
ع.....	c
غ.....	g
ك.....	k
گ.....	g
ن.....	ng

3. Birleşik isim ve sıfatlar arasına bir (-) konulmuştur.

VII

Türkçeleşmiş kabul edilebilen terkiplerde buna lüzum görülmemiştir.

4. Nüsha farkları gösterilirken beytin ikinci mısraı (b) ile gösterilmiştir. Aynı kelime üzerindeki nüsha farkları arasına (;) konulmuş, kelime değişikliği halinde (//) kullanılmıştır.

5. Metindeki Arapça ve Farsça ibâreler, beyit ve mısralar bölüm başlıkları transkripsiyona tabi tutulmuştur.

VIII

K I S A L T M A L A R

a.g.e.	adı geçen eser
bkz.	bakınız
Bl.	bölümü
göst. yer.	gösterilen yer
H.	hicrî
H.z.	hazreti
İA.	İslam Ansiklopedisi
k.s.	kuddise sirruh
krş.	karşılaştırınız.
md.	madde
nu.	numara
nşr.	neşreden
r.a.	radıyellahu anh
s.	sayfa
s.a.v.	sallahu aleyhi ve sellem
sy.	sayı
trc.	tercüme
vr.	varak
vd.	ve devamı

Not: Nüsha tavsiflerinde İst. Ktp. Türkçe Yazma Divanlar
Katalogundaki şekil ve kısaltmalar bazı farklarla
aynen kullanılmıştır.

G İ R İ Ő

KAYNAKLAR VE DEĞERLENDİRİLMESİ

KAYNAKLAR VE DEĞERLENDİRİLMESİ

A. KAYNAKLAR

Rüşenî hakkındaki kaynaklar, onun birbirinden çok farklı bölgelerde geçen hayatı dolayısıyla değişik bölgelerde kaleme alınmış eserlerdir.

Aydında Murad II zamanında doğmuş, Bursa'da ve belki İstanbul'da Fatih Mehmed II devrinde bulunmuş; Karaman üzerinden Bakû'ya giderek Seyyid Yahya Şirvânî'ye intisab ile Karakoyunlu Cihan Şah'ın hâkimiyetine rastlayan yıllarda o bölgede yaşamış; nihâyet, Akkoyunlu Uzun Hasan'ın İran Azerbaycan'ına hâkim olması üzerine Tebrîz'e davet olunarak ölümüne kadar orada ikâmet etmiştir.

Bu kısa çizgiler onunla ilgili bilgilerin hangi kaynaklarda bulunması muhtemel olduğunu göstermektedir. Bunlar, Murad II ve Mehmed II devirlerinden bahseden Osmanlı Kaynakları, Karakoyunlu kaynakları ve bilhassa Akkoyunlu Uzun Hasan ve oğlu Sultan Ya'kub devirlerinden bahseden eserlerdir.

Bu değişik kaynaklardan onun hakkında en çok bilgi vermesi gerekeni, hayatının en olgun ve şöhretli devrine rastlayan Uzun Hasan ve Sultan Ya'kub zamanı ile ilgili Akkoyunlu kaynaklarıdır.

Ancak, yaptığımız bütün araştırmalara rağmen, kısmen de neşredilmiş ve ortaya konmuş bulunan Akkoyunlu kaynaklarında şöhret ve şahsiyetiyle mütenâsib olarak Rûşenî'den bahseden bilgilere rastlamak mümkün olamamıştır.

Bu meyanda Akkoyunlu tarihinin ana kaynaklarından biri, hatta birincisi olan Kitab-ı Diyârbekriyye'de Rûşenî'den bahsedilmemektedir¹.

Hasan Bey Rumlu'nun Ahsenu't-tevârih² isimli tarihinde de Dede Ömer'den bahseden herhangi bir bilgi yoktur.

Halbuki gerek Uzun Hasan'ın, gerek oğlu Sultan Ya'kub'un çok yakını olan, onlarla teklifsiz görüştüğünü, sohbetler ettiğini bildiren kaynakların³ ifadelerine göre Akkoyunlu kaynaklarının bir çok vesilelerle Dede'den bahsetmesi gerekmektedir.

Fakat buna rağmen, her iki Akkoyunlu padişahının devrini anlatan tarihlerde ve diğer eserlerde Dede'den bahsedilmediğini görmekteyiz.

Çağdaşı olmasına rağmen, Ali Şîr Nevâî'nin(ölm. 907=1502) eserlerinde Rûşenî ile ilgili bilgi bulunmamaktadır. Gerek Mecâlisü'n-nefâis⁴ isimli şuara tezkiresinde, gerekse Nesâimü'l-muhabe min semâimi'l-fütüvve⁵ isimli Nefâhat tercemesinde de bu husus-

ya da diğer kaynaklarda da bulunmamaktadır.

1. Tihriî, Ebû Bekir, Kitâb-ı Diyârbekriyye, (Nşr. N. Lûgal - F.Sümer), Ankara, I-II, 1962-1964.

2. Nuruosmaniye Ktb. Nu.3317. Ayrıca C.N.Seddon ve arkadaşları tarafından 1931'de 2 cild halinde neşre dılmıştır.

3. Muhyî, Menâkıb, Sül.Ktb. Esad Ef.Bl. Nu.1342, vr.14^b.

4. Türkçe yazar şairler için bkz.A.Sırrı Levend, Ali Şîr Nevâî, Ankara, 1968, IV, 63-86.

5. Kemal Eraslan neşri, İst., 1979.

la ilgili mâlûmât mevcut değildir. Hatta bu sonuncusunda Nefâ-hat'da yer almayan birçok Türk mutasavvafı ilâve edildiği halde nedense yine Rûşenî'den bahsedilmemektedir.

Mecâlisü'n-nefâis'e zeyl olarak kaleme alınan ve Sultan Yâkub zamanında, onun çevresinde yaşamış 40 kadar şâire âit bilgi veren¹ Kazvînî'nin Hest Bihist² isimli eserinde de Rûşenî'ye dâir bilgi bulunmamaktadır.

Akkoyunlu'larla ilgili tâlî kaynakların da bu meseleyi meskût geçtiğini belirtmekte fayda vardır.

Akkoyunlularla ilgili yeni çalışmalarda³da Rûşenî hakkın-da istifâde edebilecek bilgiler nadirdir.

Bunlar arasında W. Hinz Uzun Hasan ve Seyh Cüneyd isimli eserinde⁴ Aydınî Rûşenî'nin, Uzun Hasan yanındaki itibârına temasla Tebriz'e davet edilişini zikreder. Ancak bu bilgi de Taşköprü-zâde'ye atfen verilmektedir. Ayrıca bu bilgi, hemen bütün kaynakların birbirinden alarak tekrarladıkları pek malûm bir husustur.

Karakoyunlu kaynaklarında ise, tabîî olarak, Rûşenî'den bahsedilmemektedir. Çünkü Rûşenî, Cihan Şah zamanında henüz Yahyâ Şîrvânî yanındaki bir çok dervişden biri idi. Hatta bunların

1. A.Sırrı Levend, Ali Sîr Nevâî, Ank., 1960, IV, 85.

2. Sül.Ktb. Esad Ef. Nu.3877 (Müellif hattıdır).

3. İ.A., "Akkoyunlular" ; Uzunçarşılı, Anadolu Beylikleri, Ank., 1969.

4. Trc.Bıyıklıoğlu, Ank., 1948.

önde gelenlerinden olsa bile kaynaklara intikal etmesi düşünüle-
meyecek bir husustur.

Bu arada Rüşenî'den bahsetmesi gerektiği halde Tezkire'sin-
de¹, ona yer vermeyen çağdaşı Devlet Şah'ı(ölm. 913=1507) da bu-
rada zikretmeliyiz.

Osmanlı sahasına gelince, Rüşenî'nin zamanına ait tarih-
lerde tabîî olarak, malûmat bulunmamaktadır. Çünkü Dede Ömer, bu
sıralarda gençlik çağlarını yaşıyor ve kayda değer bir hususiyet
taşıymıyordu.

Osmanlı kaynakları içinde Rüşenî'den ilk defa bahseden e-
ser, Lâmiî Çelebi'nin(ölm. 933=1527) Molla Câmî'den ilâvelerle
Türkçeye çevirdiği Nefâhâtü'l-üns'dür².

Nefâhât'ın aslında bulunmayan Rüşenî, tercümeyle Lâmiî'nin
yaptığı ilâveler arasında girmiş bulunmaktadır.

Rüşenî'den bahseden ikinci Osmanlı kaynağı, Sehî Bey'in
945=1538-9 yılında yazdığı Hest Bihîst isimli şuara tezkiresi-
dir³. Sehî Bey'in eserinde Rüşenî'ye geniş sayılabilecek bir yer
verdiğini memnuniyetle görmekteyiz.

Sehî Bey'in eserinin şöhret ve kıymeti üzerine, Kasta-
monulu Latîfî'nin kaleme aldığı ikinci osmanlı tezkiresi olan
Tezkire-i Latîfî⁴ de bir şâir olarak Rüşenî'ye yer veren
diğer bir Osmanlı kaynağıdır.

1. Devletsah Tezkiresi, N.Lügal tercümesi, M.E.B. neşri-
yatından, I-II, İst., 1963-1967.

2. Nefehât, nşr.Süleyman Uludağ, İst., 1980.

3. Nşr.Günay Kut, Harvard, 1978.

4. Nşr.A.Cevdet, İst., 1314 H.

Taşköprü-zâde'nin Şakayık'ı¹ da Rüşenî'ye yer veren biyografik Osmanlı kaynaklarından.

Rüşenî ile ilgili daha mufassal ve geniş bilgilere muahhar Osmanlı kaynaklarında da rastlamaktayız. Bunlardan ilk ikisi eski kaynaklardaki çeşitli malûmatı derleyerek verdiklerinden diğer kaynaklardan daha fazla bilgi ihtiva etmektedirler. Hulvî'nin Lemezât'ı² ile Alaeddin Ali'nin Tuhfetü'l-mücâhidîn'i³ bu özellikleriyle temâyüz etmişlerdir.

Rüşenî'den bahseden en geniş eser ise, Muhyî'nin Menâkıb-ı İbrâhîm Gülşenî isimli eseridir⁴.

B. DEĞERLENDİRME

Daha önce belirtildiği üzere, Rüşenî hakkında en geniş malûmatın Akkoyunlu kaynaklarında bulunması gerekirdi.

Ancak, o devirleri anlatan belli başlı tarihlerle biyografik eserlerde Rüşenî'den bahsedilmediğini yukarıda söylemiştik. Bunun sebebini izah etmek bugün için mümkün olmamaktadır. Bunun yanında bazı kaynakların Rüşenî'den bahsetmemesini izah mümkündür. Çünkü Dede, eserlerinden anladığımıza göre sünnî ve müteşerri bir mutasavvıftır. Ölümünden kısa bir zaman sonra Tebrîz ve civârına hâkim olan Safevîler, bilindiği gibi şîfidir. Dolayısıyla daha ziyâde onların hâkim olduğu o devir kaynaklarından ba-

1. Mecdî tercümesi, Hadâiku's-şakâik, İst., 1269 H.

2. Tavsîfi ve mahiyeti hakkında bkz. İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Tarih Yazmaları Kataloğu, İst., 1943, s. 479-80

3. Nuruosmaniye Ktb. Nu. 2293. Tavsîfi için bkz. a.g.e., s. 453

4. Sül. Ktb. Esad Ef. Nu. 1342. Tavsîfi için bkz. a.g.e., s. 604

zılarına girmemiş olması tabiidir. Fakat Câmî ve Nevâî gibi hem sünî hem nakşî müelliflerin yazdıkları ve devrin bir çok şâir ve sofillerinin biyografisini ihtivâ eden ve verdikleri malûmatla haklı bir şöhret kazanmış kişilerin eserlerinde Rûşenî'nin yer almayışı izaha muhtaç bir husus olarak kalmaktadır. Bu eserlerde Rûşenî'den bahsedilmemesinin, tarikat ayrılığı gibi bir sebeple izahı mevcut teâmillere göre mümkün görülmemektedir.

Osmanlı kaynaklarının durumuna gelince: Rûşenî'den ilk defa bahseden Lâmiî'nin verdiği bilgiler, çok kıymetli olmakla birlikte, izaha kavuşturulması gereken bir çok hususu ihtivâ etmekte ve çözümü çeşitli güçlükler arz etmektedir.

Sehî'nin verdiği bilgilere gelince, Lâmiî'den farklı olmakla beraber esâsa müteallik yeni bilgiler değildir.

Taşköprü-zâde ise, daha kısa fakat aynı ifâdelerle Lâmiî'nin verdiği bilgiyi tekrar etmiş görünmektedir.

Bu durumda mevcut problemlerin halli için muahhar kaynaklardan, yani Lemezât, Tuhfe ve bilhassa Menâkıb-ı Gülşenî'den istifâde ciheti, bir zarûret olarak belirmektedir.

Hulvî'nin Lemezât'ı Dede ile ilgili malumâtın çoğunu, Menâkıb'dan nakletmişe benzemektedir. Bununla beraber bazı noktalarda değişik ip uçları verdiği de görülmektedir.

Tuhfe ise, müellifinin önsözde belirttiği gibi¹, kitabındaki bilgileri, bir çok kaynaktan derlediğinden, daha değişik bilgilerle karşımıza çıkmaktadır. Bazan başka kaynaklarla teyidi

1. Tuhfe, vr.1^b-2^a.

güç olsa da, yer ve zaman göstererek inandırıcı görünen bilgiler vermektedir.

Menâkıb'a gelince, galiba en çok kullanılabilecek kaynak budur. Çünkü bu eserin, aynı zamanda, mufassal bir Akkoyunlu tarihi hüviyetinde olduğu, sahanın mütehassıslarınca kabul edilen bir hususuttur¹. Fakat, şurası da gözden ırak tutulmamalıdır ki, Menâkıb'da Dede, tabii olarak, ikinci plandadır ve Menakıb aslında halifesi Gülşenî hakkındadır.

Netice olarak, Rûşenî hakkında her bakımdan itimadla istifâde edebileceğimiz bir eser, faraza Menâkıb-ı Rûşenî gibi bir kaynak bugün elimizde yoktur². Bu yüzden yukarıda zikrettiğimiz kaynakların verdiği bilgiler mukâyeseli olarak ve tenkidî bir zihniyetle değerlendirilecek ve böylece, -az da olsa- Rûşenî hakkında ortaya sağlam bilgiler konmaya çalışılacaktır.

-
1. İ.A., "Akkoyunlular" maddesi bibliyoğrafyası.
 2. Tuhfe müellifi, Dede'nin "Menâkıb"ından bahsetmekte ise de, böyle bir eser şimdilik malûmumuz değildir.

B İ R İ N C İ B Ö L Ü M

HAYATI VE TASAVVUFİ HUVİYETİ

A. H A Y A T I

1. A i l e s i

Rûşenî adıyla şöhret bulan Dede'nin asıl ismi, Ömer b. Ali İbnu binti Umur Bey'dir.¹ Bu künyeye göre Rûşenî, Umur Bey'in kızının oğlu Ali isimli bir zâtın oğludur. Babasının kimliği hakkında hiç bir malumâtımız yoktur. Anne tarafından dedesi olan Umur Bey, Yıldırım Bâyezid umerâsından, Bursa'da Camii ve bir çok âsâr-ı hayriyyesi bulunan meşhûr bir gâzîdir.² Hulvî'nin ifâdesine göre bu zat, İzmir ve Aydın civârına hâkim olan Anadolu Beyliklerinden Aydınoğullarından olsa gerektir.³ Dede'nin nesebi, bu tarîk ile Hz. Ebû Bekr'e mün-

1. Lemezât, vr. 246^a.

2. Tuhfe, vr. 284^a.

3. Lemezât, vr. 246^a. Kaynakların belirttiğine göre, Aydınoğullarından Umur Bey isimli iki kişi vardır. Birinci Umur Bey, daha erken devirlerde yaşayarak bir gazâda ölmüştür. Rûşenî'nin ceddî olan zât, ikinci Umur Bey olmalıdır. Yıldırım 1390'da Aydınoğlu İsa Bey'in memleketini almış, hutbe ve sikke kendi adına olmak üzere İsa Beyi yerinde bırakmış, İsa Bey de A-yasluğ'dan Tire'ye nakletmiştir. İsa Bey, âlim, fâzıl ve ilim erbâbının hâmisî olmakla tanınmıştır.

Ankara Muhârebesinden sonra Timur, Aydınoğullarının memleketlerini, bu İsa Bey'in oğullarından Musâ Bey ile, kardeşi Umur II Bey'e vermişti. Musâ Bey'in 1403'de vefâtından sonra Aydın ili kardeşine kalmıştır. Umur Bey 1405'de vefât ederek babasının Birgi'deki türbesine defnedilmiştir (bkz. Uzunçarşılı, İ.H. Anadolu Beylikleri, Ankara 1969, s. 114-115).

Birgideki türbeye defnedilmiştir.

tehfî olduğundan " S i d d i k i " dir.¹

Dede'nin ağabeyi Alâeddin Ali ise, Anadoludaki Halvetî meşâyihinin ileri gelenlerinden biri olup, halk arasında "Monla-yı Rûmî", "Alaeddin-i Halvetî" ve " Monla Ali" isimleriyle meşhur olmuştur. Buna dayanarak ailenin, ilim ve tasavvuf muhiti içinde bulunduğunu söylemek mümkün gözükmemektedir.

Rûşenî adıyla şöhret bulmasına rağmen, lakabının önceleri " S i r a c ü d d i n " olduğunu Tuhfe müellifi Hulvî'ye atfen bildirirse de, Lemezât'ın, müellifin ikinci tebyizi olarak bilinen nüshasında bu bilgi mevcut değildir.

2. Doğum yeri ve tarihi

Kaynakların mütefikan bildirdiklerine göre Aydınlıdır. Bu yüzden Rûşenî mahlasını almıştır.² Nitekim bu münâsebeti kendisi de şöyle ifâde eder:

-
1. Tuhfe, vr. 584^a. Burada Rûşenî'nin künyesi de farklıdır: " İsm-i şerifleri Ömer İbni Ali İbni Muhammed el-bekrî es-sıddîkî'dir." Bu ma'lumât Hulvî'ye atfen verildiğinden, orada ise, yukarıdaki şekilde zikredildiğinden biz Hulvî'nin ifâdesini tercih ettik.
 2. Nefehât Tercümesi, s. 576; Sehî, s. 191; Sakâyık Tercümesi, s. 281; Tuhfe, vr. 584^a; Lemezât, vr. 246^a; Mecelle, vr. 236^b; OM, I, 69. Kissling, "Rûşenî mahlasının onun Aydınlı oluşu ile alakası olmadığını, J.W. Hammer'in dediği gibi " nurlu " manasına kabul etmenin daha doğru olabileceğini ileri sürmekte ise de, bu mütaleanın pek isâbetli olmadığı açıktır (bkz. "Halvetiyye", s. 23).

Sorarsan tuhfesi Mısrûn şekerdür
Velî Aydın ilânûn Rûşenîdür.¹

Nefehat'ta, Aydın'ın Tire kazasına bağlı Güzelhisar'dan olduğu kaydedilmektedir.² Diğer kaynaklar da bunu teyid ederler.³

Bu yüzden biz de Rûşenî'yi Aydın İlinin Tire kazasına bağlı Güzelhisar'da doğmuş kabul etmekteyiz.

Doğum tarihi hakkında eski kaynakların hiç birinde herhangi bir kayıt bulunmamakla beraber, muahhar eserler 820=1417 de doğduğunu beyân ederler.⁴ Ancak bu tesbitin neye dayandığını tahkik etmek çok güç olduğu gibi teyid edebilmek de aynı derecede zordur.

İleride ele alınacağı üzere Lemezât'ın, onu, Çandarlı İbrahim Paşanın mülâzımı göstermesi, doğru ise, bu tarihi on yıl daha geri götürmek ihtiyatlı olabilir.

Binaenaleyh Dede'nin doğum tarihi, mevsuk bir başka ma'lumât bulununcaya kadar, 810 ile 820 yılları arasındadır denebilir.

1. Sehî, Tezkire, s. 193.

2. Bugün burası İzmir İli sınırları içindedir. Sehî Bey de Yenice köyünden olduğunu söylemektedir.

3. Tuhfe, 584^a ; Lemezât, vr. 246^a.

4. Sefine, vr. 60^a; Tıbyân, vr. 60^b. Muahhar olmakla birlikte Bursalı Mehmed Tâhir her iki eserinde de doğumu için bir tarih bildirmemektedir (bkz. OM., I, 69 ; Aydın Vilâyeti Meşâhiri, s. 12).

3. T a h s i l i

Kaynaklar ekseriyetle Dede Ömer Rûşenî'nin Bursada tahsil ettiğini bildirmektedirler.¹

Ancak Tuhfe müellifi, tahsil için önce İstanbul'a geldiğini belirterek bu hususta diğerlerinden ayrılmaktadır. Ona göre Rûşenî, Bursa'ya Çandarlı^{ya} mülâzemeti dolayısıyla gelmiştir:

" Fe emmâ tahsil-i ilm ü ma'rifet için diyârından çıkup İstanbula gelmiş ve bir müddet u zaman sarf-ı tâb u tuvân idup zekâvet u fehmu dâniş u belâğat ile beyne'l-akrân müteârif u benâm olmuştur.

" Ve asrında fasl u ilm ile meşhûr ve müderrislerin yirine mülâzım olup müderris-i mezkûre (Çandarlı İbrahim Paşa) Bursada Yeşil İmâret Medresesi virülüp ve anuñla meân Bursaya gelüp muîydi olmuş ve bu sebeple bir müddet Bursada dahi ikâmet idüp bilcümle fûnûn-ı ilmiyye ve meârif-i külliyyeye iş-tigal ve müdâvemet göstermiştir."²

Bu ifâde Rûşenî'nin Bursadan önce İstanbula geldiğini açıkca göstermektedir. Hatta İstanbul faslı zikredilmeksizin Bursa devresi Hulvî tarafından aynen zikredilmektedir.³

1. Nefâhât Tercümesi, s. 576; Sakâyık Tercümesi, s. 281; Lemezât, vr. 246^b ; OM, I, 69.

2. Tuhfe, vr. 284^a

3. Lemezât, vr. 246^b.

Ancak Rüşenî'den bahseden en eski kaynak Nefehât Tercümesi, onun s u h t e l i k devrini Bursa'da geçirdiğini zikretmekle beraber mülâzemeti hususunda bilgi vermez.¹

Rüşenî'nin Çandarlıya mu'îd olması meselesi bazı bakımlardan izaha muhtaçtır: Çandarlı ailesinde iki İbrahim Paşa mevcuttur. Bunlardan birincisi 832=1428'de vefât eden Halil Hayreddin Paşa'nın oğludur. Vesikalar bu zâtın 808=1405'de Bursa kadısı, 818=1415'de de Kazasker olduğunu göstermektedir. 823=1520'de ise, vezir bulunmaktadır. 824=1421 yılında Murad II'ye vezir-i a'zam olmuş ve ölümüne kadar bu vazifede kalmıştır. Görüldüğü üzere, gerek tarih gerekse bulunduğu vazifeler bakımından Rüşenî'nin hocası olması mümkün değildir.²

İkinci İbrahim Paşa ise, Fatih'in vezirlerinden olup bilâhare idam olunan Çandarlı Halil Paşa'nın oğullarındandır. Kaynaklar, 833=1429 tarihinde Edirne'de doğduğunu, 905=1499'da İnebahtı'da vefat ettiğini bildirirler. Eldeki vesikalardan hiç birinde müderrisliğine dair bilgi yoksa da, medrese tahsilinden sonra ecdadının yolunu takib ile kadı olduğunu ve 855=1451'de bu vazife ile Edirne'de bulunduğunu biliyoruz. Ancak, babasının katlinden sonra (857=1453) azledilmiştir. Sakayık Tercümesi'nde azlinden sonra pek çok zarûret çektiği ve bu esnâda bazı ufak vazifelerde bulunduğu belirtilmektedir.

1. Nefehat Tercümesi, s. 576

2. Uzunçarşılı, Çandarlı Vezir Ailesi, Ankara, 1974, s. 47-55.

İbrahim Paşa'nın daha sonra tekrar Edirne Kadılığına tayin edildiği ve 869=1465'e kadar bu vazifede kaldığı bilinmektedir. Paşa'nın 873=1468'de Amasye Sancak Beyi Şehzâde Bayezid'i lalalığına tayin ile İstanbul'dan uzaklaştığı açıktır. Buna göre Paşa'nın H.869 ile 873 yılları arasında ma'zûl ve matrûd olarak kalıp bir müddet sonra Bursada Yıldırım Bayezid evkafına mütevellî olduğu tekrar azledilerek küsüp bir kenara çekildiği daha sonra ise, İstanbul'a gelip şehzâdeye lala olarak tayin edildiği ortaya çıkmaktadır.

İşte Çandarlı İbrahim Paşa'nın Rûşenî ile münâsebeti Edirne kadılığından ayrılıp şehzâdeye lala oluşu arasındaki yıllarda vaki olmuş olabilir. Ancak, tekrar belirtelim ki, Paşanın müderrisliğine dâir elimizde bir vesika yoktur. Bu bakımdan durumun başka vesikalarla teyidi gerekmektedir.¹

Rûşenî'nin İstanbul'a geldiği veya burada bulunduğu hususunda diğer kaynaklar malûmat vermediğine göre, bu durumun da izahı icabetmektedir.

Sehî Bey Rûşenî'den bahsederken " lâubâlî âleminde Mon-la Melihî ile şeb u rûz bir yerde bile olup bilece şügl itmişlerdür... İl içinde bu ikinün ahvali ma'lûm ve mefhûmdur."² diyerek onun, devrin meşhûr şâiri Melihî ile olan münâsebetinin derecesini de belirtmektedir.

1. Bu hususta daha geniş bilgi için bkz. Uzunçarşılı, Çandarlı Vezir Ailesi, Ankara, 1974, s.110-111, vd.

2. Sehî, s. 191.

Bilindiği gibi Melîhî, Fâtih Sultan Mehmed'in musâhabe-tine erişmiş Ahmed Paşa'nın da ustada olmuş bir şâirdir.¹

Rüşenî'nin Edirne'de bulunduğunu hiç bir kaynak zikretmediğine göre Melihî ile İstanbul'da dost ve arkadaş olmuş olmalıdır. Bu yüzden Rüşenî'nin İstanbul'da bulunduğunu -zayıf da olsa- bu münâsebete atfen belirtmek durumundayız.

Bütün bu bilgilerden Rüşenî'nin iyi bir tahsil gördüğünü, kuvvetli bir medrese öğreniminden sonra mülâzemet derecesine yükseldiğini sarahatle söylemek mümkün görünmektedir.

Ayrıca, tahsîlinin derecesini eserleri de göstermektedir. Mesnevî'den Musa ile Çoban hikâyesini nazmen tercüme etmesi, Miskinnâme'de belirttiğine göre, Sahih-i Buhârî'yi kaynak olarak kullanması, Fusus'u okuyup anlayacak derecede tasavvufa yukûfu², hatta Beyzâvî'ye hâşiye yazmış olması³ kuvvetli bir medrese tahsili gördüğüne delil olmanın ötesinde, devrinin ilim erbâbı arasında ehemmiyetli bir mevkii olduğunu da söylememize imkân vermektedir.

Rüşenî'nin ulûm-ı resmîye'yi tahsili, onun İstanbul ve bilhassa Bursada, yani Osmanlı ülkesinin ve devrin sayılı ilim ve kültür merkezi olan şehirlerde geçmiştir. Bu yüzden iyi yetiştirme imkanı bulmuş, devrin her münevveri gibi şiir ve edebiyât ile de meşgul olmuştur.

1. Sehî, s. 189; Rüşenî ile Melîhî arasındaki yakın dostluğa Latîfî de işâret eder (bkz. Tezkire, s. 315).

2. bkz. s.

3. Mecelle, vr. 236^b.

Bilhassa Fetih'ten kısa bir müddet sonra, bütün İslâm ülkeleri içinde en büyük ilim ve kültür merkezi haline gelen İstanbul'da bulunuşu, yukarıda belirtildiği gibi, Melîhî ile münâsebeti onun, zâten var olan t a b e - 1 ş â i r â n e s i - 1 ne müsbet bir şekilde tesir etmiş, şiir ve edebiyâтта ona belli bir yer sağlamış görünmektedir.

Denilebilir ki, bu devrede Rûşenî, hem ulûm-ı resmîyyeyi hem de şiir ve edebiyâtı tahsîl ve ikmâl etmiş, sıra ilm-i ma'rifete yani tasavvufa gelmişti.

Tasavvufun, devrin Osmanlı cemiyeti içinde esaslı bir yeri olduğunu biliyoruz. Rûşenî de ailesi itibâriyle, zaten bu muhite yakındı. Gerek İstanbul'da gerekse Bursada devrin en önde gelen sūfîleri, büyük bir tesir ve nüfûza sâhip olarak sultandan en küçük ferde kadar herkesi irşad halkalarına dahil etmişlerdi. Binaenaleyh, küçük bir vesile bile Rûşenî'nin bu halkalardan birine girmesine yetecekti.

B. T A S A V V U F İ H Ü V İ Y E T İ

1. T a s a v v u f a i n t i s â b ı

Dede Ömer'in tasavvufa intisâbı eski-yeni bütün kaynaklar tarafından, teferruatındaki bazı farklılıklardan sarf-ı nazar, aynı şekilde nakledilmektedir.

Hulvî, Dede'nin aynı zamanda en meşhur menkıbelerinden

1. Şakâyet Tercümesi, s. 281.

biri olan aşağıdaki hadiseyi kaynakları güzel bir şekilde hülâsa ederek şöylece vermektedir:

" Cümle -i menkıbeleründendür ki, âlem-i şebâbete vüsûlde tahsil-i ilm sevdâsıyla Bursa şehrine gelüp anda nice zaman şügl idüp Yeşil İmâret Medresesi'nin müderrisi Çandarlı İbrahim Paşa'nın mülâzemeti ile müşürref olup ol hâl ile anda sâkin iken gelincik çarşısında olan hocalardan birinin oğluna muallim olurlar. Nâmı Hızır Bâli idi. " el-Mecâzu kantaratü'l-hakîka " fehvâsınca meyl etmişler idi. Bazı müfsidler, ahvâle vâkıf olup Hızır Bâli'nin pederi ile Rûşenî'nün beyrinde şikâk u nifak peyda idüp sohbet etmelerine mani olurlar. Meger derûn-ı şeyhde alaka-ı külliyye var imiş. Dur olmağıla mânend-i mâh-ı tabân zuhur ider. Ol ızdırab ile melâmiyye semtin ihtiyâr idüp semt-i harâbât rehguzerleri olur.

" Bu derde giriftâr olıcak, bazı ahaba düşvâr gelüp, şöyle ma'rifetlü âdem iken âlâm-ı hicrân ile pür gam olmak ne dirler ve hezâr dürlü nasihat eylerlerdi. Kârgîr olmayup te'sîr itmezdi.

" Menkuldür ki, Alaeddin Halvetî hulefâsından biri gelüp nasihat eyler ve ism virüp aded-i levhi üzre dildârın ismüne meşgul ol ve erbaîne gir, ümmizdür ki, tamam-ı erba'inde murad hâsıl ola..."¹

1. Lemezât, vr. 246^b - 247^b ; bu hadise, bazı değişikliklerle, Nefehât Tercümesi, s.576; Şakayık Tercümesi s. 282 ; Tuhfe, vr. 285^b de zikredilmektedir.

Böylece erba'ine girerek Hızır ismini zikre devam eden Rüşenî'ye, 40. günün sabahında gerçekten Hızır görünür ve ona " nedür, 40 gündür bizi çağırursun? İsmümi yâd etmekle muradun nedür? İmdi şâd ol ki, mecâzun hakikate tebdîl oldu. Ben Hızır-ım, sana Yahya-yı Şirvâhîye yetmek lâzım geldi, ta'cîl eyle.." ¹ diyerek tasavvuf yolunu gösterir. ²

Önceki hayatından tevbe edip davranışlarından pişman olan Dede, evvelâ b sırada Karaman'da bulunan ağabeyi Alaeddin-i Halvetî'nin yanına gider.

Yukarıda zikrettiğimiz kaynaklar bu hâdisenin Dede'nin Bursada bulunduğu sırada vâki olduğunu açıkça ve müttefikan belirtmektedirler.

Fakat Rüşenî, Bursadan ne zaman ayrılıp Karaman'a gitmiştir? Hadisenin tarihi hiç bir kaynakta verilmemektedir. Ayrıca Rüşenî'nin Rûm ülkesini, diğer bir tabirle Osmanlı Topraklarını, bir daha dönmek üzere ne zaman terkettiği bizim için çok önemlidir. Bu devre, Rüşenî'nin hayatında bir dönüm noktasıdır. Bu bakımdan incelenmeye muhtaçtır.

Meseleyi aydınlatmak, Rüşenî'nin ağabeyi Alaeddin Halvetî'nin Karaman'a ne zaman gittiğini tesbit etmekle mümkün görünmektedir.

Bilindiği gibi. Fatih, fethi müteâkib İstanbul'un her

1. Lemezât, vr. 247^b

2. Nefehat Tercümesi, s. 576; Tuhfe, vr. 286^a ; Sakâyık Tercümesi, s. 282; OM. 1, 69.

bakımdan gelişmesini temin için hummalı bir faaliyet içine girerek vezirlerini de bu işe teşvik ediyor, İstanbul'u bir ilim ve medeniyet merkezi hâline getirmeye çalışıyordu. Bu hususta bilhassa erbâb-ı tarıkata kolaylıklar gösterilmiş, ileri gelen meşâyihe, husûsî yerler tayin ederek, şehre yerleşen bu gibi zevâtın tesis ettikleri tekke ve mescidler etrafında, ilk müs-lüman mahallelerinin teşekkülüne yardımcı olan bir yol takip etmişti.¹

Bu davranış, Osmanlı İmparatorluğunun dahilinde ve hâ-ricinde ne kadar âlim, şâir, şeyh gibi ileri gelen ilim ve ir-fan sahibi zevât varsa, pek çoğunun İstanbul'a gelmelerine sebep olmuş, kurulan medreseler ve tekkeler faaliyete başlamıştı.²

Rûşenî'nin ağabeyi de işte bu sırada İstanbul'a gelmiş olmalıdır. Nitekim Şakâvîk Tercümesi'nde belirtildiğine göre, Alaeddin Ali, İstanbul'a gelince " rütbe-i ta'dât ve mertebe-i a'dâddan efzûn ekâbir u a'yan u avam-ı nâs anun yanında müc-temî olmuş" idi.³

Şeyhin etrafına toplanan bu kalabalık, Fatih'i endişe-lendirmiş olacak ki, Mecdî: " Padişah hazretleri girîbân-ı garaz-ı saltanata ğayrın dest-i tasallutu taalluk eyleye deyu havfinden şeyh Alaiddin'i matrah-ı karyeden tard idüp gayri bilâdı teşrîf emr eyledi. Şeyh Hz.leri dahi bilâd-ı Karaman'a çıkup Lârende nâm kasabada vefât eyledi. Kabr-i şerîfi anda

1. bkz. İA. "İstanbul" mdd.,

2. Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, Ankara, 1973 , s.

3. Şakavîk Tercümesi, s. 281.

meşhurdur."¹ ifâdesiyle bunu açıkca bildirmektedir.

Böylece Şeyh'in, mezkur hadise üzerine İstanbul'dan ayrılıp Karaman ülkesine gittiği bir müddet sonra da Lârende'de vefât etmiş olduğu ortaya çıkmaktadır.

Fakat ne yazıkki hadiseyi nakletmekte ittifak eden müellifler, tarihini belirtmemekte de ittifak etmişlerdir.

Halvetîlik üzerinde bir monografisi bulunan B. G. Martin, makalesinde kaynak göstermeden Şeyh'in 1475=1480 arasında İstanbul'da bulunduğunu belirtirse de, bir çok bakımlardan bunun yanlış olduğunu belirtmek icâbeder.²

İleride görüleceği gibi Alaeddin Ali 875=1465 tarihinde vefât etmiş bulunmaktadır.

Kissling de hadiseyi naklettikten sonra, bunun 1490'dan önce olduğunu kaynak göstermeden söylüyorsa da³, ne kadar evvel olduğunu belirtmiyor ki, bu görüş de -yukarıda belirtilen vefat tarihi sebebiyle- yanlıştır.

Mevlânâ Alaeddin ile ilgili kaynaklar pek mahdud olduğu gibi verdikleri bilgi de mahduddur. Bu yüzden, ölüm tarihi hiç bir eserde belirtilmemiştir.

-
1. Sakayık Tercümesi, s. 281 ; hadiseyi aynı şekilde Nefehat, s. 568 ve Kamûsu'l-a'lâm, s. 3180'de zikreder. Ancak, devrin Nesrî ve Asıkpaşa gibi kaynakları ile Kivâmî gibi müellifler hadiseden bahsetmezler.
 2. Halvetî Order, s. 280-281.
 3. Kissling, "Halvetiyye", s. 23; müellifin bir başka yanlış da Şeyh Alaeddin'in 1525'de vefâtını söylemesidir.

Şeyh Alaeddin İstanbul'dan ayrıldıktan sonra Karaman ülkesine gidişi ile Lârende'de vefâtı, kaynakların ifâdesine göre, birbirini takiben vuku' bulmuş gibidir. Hatta bundan, Lârende'den geçerken vefât etmiş manasını çıkarmak da mümkündür. Fakat, bu hususta kesin bir şey söyleyecek durumda olmadığımızı da belirtmeliyiz.

Karaman Tarihi'nde belirtildiğine göre, Alaeddin Ali'nin mezarı halen oradadır.¹

Mevcut mezar taşında ise, 870=1465 yılında vefât ettiği kayıtlıdır.² Elimizde başka bir malûmat bulunmadığından, bu tarihi, onun vefat tarihi olarak kabul etmemiz gerekmektedir.

Buna nazaran Rûşenî'nin, Lârende'ye 870=1465'den önce gitmiş olması gerektiğini kabul etmek doğru olacaktır. Yukarıda muidliği meselesini incelerken belirttiğimiz gibi, bu tarih, Rûşenî'nin, Bursada bulunması mümkün olan bir zamana rastladığından, Tasavvufa yöneldikten sonra, Ağabeyinin yanına gittiği tarihin de 870'den önce olduğunu söylemek/^{gerçeğe} yakın bir ihtimaldir.

1. Konyalı, İ.H., Karaman Tarihi, İstanbul, 1967, s.516-7.

2. a.g.e., s. 516-517. Burada Şeyh Alaeddin'in mezar taşındaki kitâbe, aşağıdaki şekilde kaydedilmektedir:

" Şeyhu'l-ârifîn, kutbu'l-muhakkıkîn Mevlânâ Alaeddin".

Taşın arka yüzünde ise, şu ifâdeler bulunmaktadır:

" Fî târih-i şevvâl sene seb'in ve semâni mie".

Bu tarihin 870'den ne kadar önce olduğunu belirlemede faydalı olabilecek bir malûmata sahip bulunmaktayız. Bu da Seyyid Yahyâ'nın vefât tarihidir. Çünkü Rûşenî, Bakû'ya onun vefâtından önce gitmiş olmalıdır. Şimdiki bilgilerimize göre, Seyyid Yahya'nın vefâtı 868 veya 869 = 1463-65 yılları arasında gösterilmektedir.¹ Dede'nin Bakû'ya varışı, bu tarihten önce olacağından Lârende'de bulunduğu tarihi, bundan en az iki yıl geriye götürmek kronolojiye daha uygun düşmektedir.

Böylece O, tasavvuff ilk terbiyeyi ağabeyinden aldıktan sonra, ağabeyinin delâletiyle Seyyid Yahyâ'nın yanına gitmiş olmalıdır.² Bunun, ağabeyinin vefâtından sonra olması da muhtemeldir.

3. S e y y i d Y a h y â Ş i r v â n î y e i n t i - s â b ı

Bu seyâhat ile Rûşenî'nin hayatında yeni bir devre, hatta bir tahsîl devresi başlamaktadır. Bu, yeni bir muhitte yeni bir tahsîl ve terbiyedir. Mürebbisi, Halvetîlerin Pir-i sâni

Reşîdî a. 870 Şirvânî

1. Nefehât Tercümesi, s. 574-75 ; Şakâyık Tercümesi, s. 288; Halvetî Order, s. 278; Kissling, "Chalwetijje", s. 240'da bu tarihi bir yıl daha geriye götürmekte ise de bu durum, hicrî tarihin milâdiye çevrilmesi esnâsında karşılaşılan bir farklılıktan veya kaynaklarda bildirilen 868 yılını esas almasından ileri gelmiş olsa gerektir.
2. Şakâyık Tercümesi, Karaman'a uğrayıp Şeyh Alaeddin eliyle tevbe edip oradan Bakû'ya gittiğini söylemektedir(s.282).

kabul ettikleri Seyyid Yahyâ Şirvânî'dir.¹ Tahsil muhiti de İran ve Azerbeycan bölgesidir. Bu vasatta yetişen Rüşenî, karşımıza artık Dede Ömer olarak çıkacaktır. Bundan böyle O, Halvetî meşâyihinden, Pir-i sâfî'nin kâimmekâmı, hak aşkının tecelligâhı, bir büyük şeyh ve mürşid olarak şöhret bulacaktır.²

Kaynakların belirttiğine göre Dede, Seyyid Yahyâ'nın yanına vardıktan ve arz-ı inâbe eyledikten sonra gayretli ve aşklı bir dervîş olur. Bir çok kereler erbaîne girer. Tasavvuf yolunda " f e v k a ' l - h a d m ü c â h a d e " ve " r i - y â z e t l e r ç e k ü p ", " hayli zaman ibâdât, riyâzât ve mücâhedât ile dem güzâr olup"³ şeyhinin muhabbetini kazanır. 12 esmâ ile sulûk edenlerin " s e r ç e ş m e s i " olur.⁴ Böylece tasavvuffi tahsilini tamamlar.

Dede, kendisi için Seyyid'in terbiyesinin ehemmiyetini şu beytinde belirtmektedir:

" Seyyid-i sâdât-ı Seyyid Yahyâ'ya
İrmese irişmez-idi M e v l â ' y a "

-
1. Hakkında daha geniş bilgi için bkz. Nefehât Tercümesi, s. 574-5; Sakâyık Tercümesi, s. 288; Lemezât, 25. lemza; Tezkire-i Halvetiyye, vr. 8^a; Tuhfe, vr. 225^b-227^a; Tomar, ; Seyyid Yahyâ Şirvânî, İstanbul, 1319. Ayrıca Seyyid Yahyâ'nın menâkıbı, hal tercümesi ve nasihatlarını muhtevî bir derleme: Câmi'u'l-me'ânî Sül. Ktp. H. Mahmud Ef. Bl. nu: 4645.
 2. Lemezât, vr. 246^a
 3. Tuhfe, vr. 585^b.
 4. Sefîne, vr. 60^b.

Şeyhi ona hilâfet vererek Anadolu'ya göndermek isterse de, hizmetinden uzaklaşmamak kaydıyla hilâfet vazifesini kabul eder.¹ Böylece şeyhinin yanında, Bakû'da kalan Rüşenî, onun emri ile zaman zaman civar vilâyet ve bölgelere giderek Karabağ, Berdea ve Gence'de halkı irşad etmekle meşgul olur.² Şeyhinin vefâtından sonra da (868 veya 869 = 1463-65), Rüşenî'yi aynı bölgelerde irşad hizmetine devâm ederken görmekteyiz.³

Bu sırada bölgede çeşitli siyâsî ve dinî hareketler, kargaşalıklar ve çalkantılar mevcuttur. Şiîler, siyâsî ve mezhebî gayretlerle hâkimiyeti sünnilerin elinden almak için uğraşmaktadır. Bunlar arasında Şirvânşahlar'ı yenerek, sünnilerin en büyük muhâfızlarından birini ortadan kaldıran şiî Karakoyunlular, başlarındaki Cihan Şah Mirza ile bölgeye hâkim olmuşlardır.⁴ Fakat, Akkoyunlularla da çarpışma hâlindedirler.

Bir sünnî olan ve şeyhinden devraldığı sünnilik akidesini yayma vazifesi için uğraşan Dede'nin, bu çalkantılı devri nasıl geçirdiğini bilemiyoruz.

O'nu bilâhare Karakoyunluları yenerek, beyliklerine ve devletlerine son veren Uzun Hasan'ın Tebriz'e hâkimiyetinden itibâren tekrar takib edebilmekteyiz.

1. Tuhfe, vr. 585^b.

2. Nefehât Tercümesi, s. 568; Lemezât, vr. 246^b ; Tuhfe, vr. 286^a.

3. Sakâyık Tercümesi, s. 282; Nefehât Tercümesi, s. 586.

4. İA. "Karakoyunlular"; Halvetî Order, s. 277.

4. U z u n H a s a n l a M ü n â s e b e t i

Karakoyunluları ortadan kaldırdıktan sonra Tebriz'e hâkim olan Uzun Hasan, 872=1467'den sonra burayı payitaht edinmişti.¹

Büyük bir asker olduğu kadar mâhir bir devlet adamı olduğunda herkesin ittifak ettiği Uzun Hasan, çağdaşı Fatih'in İstanbul'da yaptığını Tebriz için gerçekleştirmeye yönelmişti.

Müneccimbaşı "Tebriz'i dâru'l-mülk ittihaz idinüp, etraf-tan çok ulemâ ve şeyhler Tebrizde toplandılar. Bunlar, Uzun Hasan tarafından in'âm edildiler.ve ikramlara mazhar oldular." ifâdesiyle durumu pek güzel açıklar.²

Budak Münşî, Uzun Hasan'ın maiyyetinde bir çok din âliminin bulunduğunu ve huzurunda fıkıh, hadis, tefsir müzâkeleri yapıldığını belirtmekte, hükümdar olmadan önce de şeyh ve âlimlerle sohbet etmeyi sevdiğini ifâde etmektedir.³

Hatta Kazvînî, Uzun Hasan'ın sabah namazını kılarak divâna çıkarken sırtına bir derviş abâsı giyip beline yün kuşak sardığına da işâret eder.

Uzun Hasan, şeyh ve dervişlere karşı çok teveccüh gösterir, onlarla sohbeti pek severdi. Bu sebeple memleketinin her tarafında dört bin tekke ve zâviye yaptırdığını kaynaklar be-

1. İA. " Tebrîz ", XI, s. 89.

2. Müneccimbaşı Tarihi, III, 163-164.

3. Cevâhiru'l-ahbâr'dan naklen W. Hinz, Uzun Hasan ve Seyh Cüneyd, s. 103.

lirtmektedir.¹

Hasan Mirza'nın Dede ile münâsebetine gelince; bu hususta şu menkıbe nakledilir:

" Menküldâr ki, o zaman Irak-ı acem padişahı bulunan Uzun Hasan nâm zâtın, İdris namında bir birâderi varmış. Daima ehlullahâ enîs ve anlarla celis olduğundan Dede Ömer Rûşenî hazretlerinin şöhret-i aliyyelerinden haberdâr olunca, bulup ahz-ı inâbetle halvet-güzîn olmuştur.² Bir gün birâderini görmek üzere Tebrîz'e gelir. Uzun Hasan, kardeşinin derviş tacıyla huzuruna girdiğini görünce, istifsâr-ı keyfiyet eder. O da pir-i müşârünileyh'in evsâf-ı cemilesinden bahseyîr ve başındaki tâcı onun ihsân ettiğini söyler. Uzun Hasan dahî, onu görmek, duasını almak sevdâsına düşer."³

Rûşenî'den böylece haberdâr olan Uzun Hasan, onunla görüşmek için, kendisini Tebriz'e davet etmek ister. Kazaskeri, Kadı Hasan'la müşâvere neticesinde onun yanında yetişmiş bulunan ve nişancısı olan İbrahim Gülşenî'nin şeyhe gönderilmesine karar verilir. Gülşenî, bir mektup ve armağanlarla Dede'yi davet için Karabağ'a gider.⁴ Neticeyi Sefine'den takib edelim:

1. Tarih-i âlem-ârâ-i emînî, vr. 21'den naklen a.g.e. s. 103-104.

2. Menâkıb'da, Dede'nin bu sırada Karabağ'da bulunduğu kaydedilir.

3. Sefine, vr. 60^b.

4. Menâkıb, vr. 12^b; Lemezât, vr. 247^b.

" İbrahim Gülşenî nezd-i pîr'e varup rû-mâl olur. Bîlâ- ihtiyâr vecd zuhûr eder. Pîrin himmetiyle def'-i zulmet vukûa gelir, nur-ı hakîkiye vuslat hâsıl olur. Ömer Rûşenî, cenâb-ı Gülşenî'ye : " Efemen şerehallahu sadrehu li'l-islâmi fehuve ala nûrin min rabbih"¹ manasını ifham eder.

Hız. Gülşenî, taraf-ı Hükümdârîden davete me'muren geldiğini bildirir. Cenâb-ı Rûşenî, " el-Umûru merhûnetün bi evkâtihâ, ve'z-zuhûru makrûnetün bi mîkâtihâ", şimdi kıştır, fakara- ya sefer müşkildir. "el-Özrü inde kirâmi'n-nâsi makbûlün ve'l-bâkî 'inde'l-mülâkî" cevâbını verir. İbrahim Gülşenî, avdetle hikâye-i hâl eder."²

Özrü kabul edilen Rûşenî'nin, daha sonra Tebrîz'e geldiğini, Uzun Hasanla görüştüğünü, Padişah'ın onu, imtihan ettiği çeşitli meclislere katıldığını kaynaklar tafsilâtı ile nakl ederler.³

Bu mülâkâtın en ehemmiyetli tarafı, Dede ile Gülşenî'nin karşılaşması ve Gülşenî'nin, Dede'ye arz-ı inâbet edip bağlanmasıdır. Böylece Dede, kendi tarikını ve meşrebini devâm ettirecek kuvvetli bir halefe sahip olur. Gülşenî ise, bir mürşid bulmak için çıktığı diyâr-ı acem seferinden maksadına ulaşmış olur.

1. ez-Zümer, 22.

2. Sefine, vr. 60^b. Menâkıb'da bu bahis daha mufassaldır (vr. 13^b).

3. Menâkıb, vr. 12^a-15^b; Lemezât, vr. 247^b-249^a; Tuhfe, vr. 587^b vd.

Tebriz'e geldikten sonra Dede'nin Uzun Hasan'la yaptığı ilk sohbet, Onun, ilme ve ulemaya karşı tavrını ve tasavvufî anlayışını göstermesi bakımından ehemmiyetli olduğu için nakletmekte fayda mülâhaza ediyoruz:

"Dede Hazretleri, va'desi muktezâsınca Tebrîz'e gelür. Sultan Hasan, bir cuma gecesini davet eder. Çünkü ulemâ ve meşâyih gelüp cem' olurlar, Sultan Hasan Dede'ye hitab edüp der ki:

- Bu oturanları bilür misüz? Dede demiş:

- Ulemâ ve meşâyih değil midür? Sultan demiş ki:

- Bunlar, şol rüşveti helal gibi yiyüp müslümanların haklarını batıl hükm edenlerdir.ve medreseleri harâb edüp, evkâfın satup mülk edenlerdür. İmdi ben bunların bir nicesini öldürürüm, diyor Dede Hazretleri buyurur ki:

- Lutf idüp böyle buyurman ki, ulemâ verese-i enbiyâdur. Dinin direkleridir...Bu ulemânın dahi kalblerinde Hak Teâlâ'nın kelâmı ve esmâsı ve ilmi vardır. Pes anların revâyih-i tayyibesini istişâm idüp cennet kokularına vâsıl olun ki, Peygamber buyurur: " İnnî le ecidü nefese'r-rahmâni min kibelî'l-menni". İmdi anların yümn-i saadetlerine karin olup enfas-ı tayyibelerinden nefesinizi ~~meta~~ mutayyeb eylen ki, Rahman-ı Rahîm size rahmeyleye. Nitekim Rasûlullah (s.a.v.) " men ekreme âlimen fekad ekremenî ve men ekremenî fekad ekremellahe ve men ekremellahe dahale'l-cennete". Ulemânın ta'zimi emrinde âyât-ı ilâhiyye çok ve ehâdîse nihâyet yoktur. Pes anlara ta'zîm farz-ı ayndır. Eğer bunlara ihânet kâd itsen, hadîs-i şerifin zıddı hâsıl olur ve adem-i riâyetinin ihbârı etraf-ı âleme vâsıl o-

lur, bâis-i bedduâ olup nikmet nâzil olur. Bilki, her kim bunları zemm idüp lahmelerine âkil olur, zıll-ı zâil gibi an karîb âfil olur. Nitekim Rasulullah (s.a.v.) buyurur: " Luhumu'l-u-lemâi mesmûmetün femem şemnehâ merîza ve men ekeleha mâte". Çün Sultan bu takrîri Dede hazretlerinden istimâ ider, Sultan sükût ider, meclis müteferrik olur."¹

Menâkıb'da, Uzun Hasan'la bir çok sohbeti ve bu mealde çeşitli menkıbeleri nakledilirse de biz bu kadarla iktifa ediyoruz.

Dede'nin nüfûz ve şöhreki bu devirde çok artmış bulunmaktadır. Bunun sebebi, Onun, Uzun Hasan ve diğer devlet ileri gelenlerine yakınlığı olduğu kadar², İbrahim Gülşenî gibi, sarayda ve dolayısıyla devlet kademelerinde, mühim bir mevkiye sâhip bir müridinin mevcûdiyeti ile alakalı olmalıdır.³

İşte bu yüzden Dede, ilk ziyâretinin akabinde Tebrîz'den ayrıldığı halde⁴, bilâhare payitaht'a yerleşmesi için tekrar davet olunmuştur. Hem bu sefer, davetin, Sultanın hanımı Selçuk Şah Begüm tarafından vâkî olduğunu da belirtmeliyiz.⁵

Bu hanımın Dede'nin müridleri arasında bulunduğunu kaynaklarımız ittifakla zikrederler.

-
1. Menâkıb, vr. 13^b-14^a.
 2. Şakayık Tercümesi, s. 282.
 3. göst. yer.
 4. Menâkıb, vr. 14^b.
 5. Lemezât, vr. 247^b; Tuhfe, vr. 586^a.

5. Tebrîze Yerleşmesi ve Tekkesi

Dede, aldığı bu ısrarlı davetler üzerine Tebrîz'e gelerek yerleşir.¹ Dede'nin Tebrîz devresi, Selçuk Hatun'un onun için yaptırdığı tekkeye² yerleşmesiyle başlar diyebiliriz. Rivâyete göre Dede, Tekke inşaatında müridleriyle beraber bizzat çalışmış, bu esnâda çeşitli kerâmetler göstermiştir.

Tekke'nin yeri hakkındaki ifâdeler teferruatta pek birbirini tutmaz gibi görünürse de, onun, Cihan Şah'ın meşhur camii yakınında Bağ-ı şimâl denilen mevkide bulunduğunu emin bir şekilde söyleyebiliriz.³

Dede'nin tekkesinin Şah İsmail'in Tebriz'i işgalinden sonra ne olduğunu bilmiyoruz. Kaynaklar, Şah İsmail'in, Dede'nin türbesini yıkmak isteğini, orada bulunan divanından tefe'ül edince, yıkmaktan vaz geçtiğini belirterek, türbe ve tekkenin kapısındaki Ömer ismini Ali ile değiştirdiğini naklederler.⁴

Tuhfe müellifi zâviyenin durumundan bahsetmeden, kabrinin "ma'ruf ve meşhur ziyâretgâh olduğunu"⁵ bildirirse de, Evliyâ Çelebi, Tebriz tekkelerini sayarken tekkeden bahsetmediği gibi, ziyâretgâhlar arasında kab-

1. Kaynaklar tarih vermese de bunun en erken 873'den sonra olması gerekir.

2. Lemezât, vr. 247^b ; Nefehât Tercümesi, s. 568.

3. Lemezât, vr. 247^b ; Tuhfe, vr. 586^{a-b} ; Halvetî Order,

4. Tuhfe, vr. 587^a ; Hulvî, vr. 248^b.

5. vr. 586^b.

rini de zikretmez.¹

Fakat Lemezât ise, " el-ân saadethânelerinde... mazhar-ı tecellî oldukları câ mevcuttur ve ziyâretgâh-ı alemdür."² demek suretiyle tekkenin o tarihlerde mevcut olduğunu belirtmektedir.

6. S u l t a n Y a ' k u b i l e M ü n â s e b e t i

Uzun Hasan 882=1478'de vefât ettikten sonra³, yerine kısa bir müddet için oğlu Halil Sultan hükümdâr olmuştur.⁴ Fakat tedbirsizce hareket ederek kardeşlerini öldürmekle işe başladı-ğından, diğer kardeşleri ile arası açılmıştı. Padişâh olması için, nüfûzunu kullanan annesini de ^{yanından} uzaklaştırarak, kardeşi Ya'kub'un yanına gönderdi. Fakat, çok geçmeden Sultan Ya'kub tarafından mağlub edilip öldürülünce, Sultan Ya'kub Akkoyunlu tahtına sâhip oldu.⁵

Ya'kub Şah da babası gibi kıymetli ve kudretli bir şahsiyettir. Babasının yolundan giderek, ilim adamlarını, şâir ve mûsikîşinâları himâye etmiştir.⁶

Rûşenî, şüphesiz bu devirde de şöhret ve nüfûzunu de-

1. Seyahatnâme, II, 245-276.

2. vr. 246^{a-b}.

3. Müneccimbaşı, III, 146; Anadolu Beylikleri, s. 193.

4. a.g.e. s. 195.

5. a.g.e. s. 195.

6. a.g.e. s. 196. Ayrıca bkz. Kazvîni, Heşt Bihist.

vam ettirmiş olmalıdır. Sultan Ya'kub'un annesi Selçuk Hatun bağılılarındandır ve padişah annesi sıfatıyla geniş bir nüfûza sahiptir. Sultan Ya'kub'un Dede'ye bağılılığı ve hürmetine gelince, Menâkıb'da bir çok malûmat mevcut olduğu gibi, Tuhfe de çeşitli menkıbelerini zikretmektedir.²

Dede'nin divanında Sultan Ya'kub'dan bahseden Tebrîz redifli Farsça bir gazelin mevcûdiyeti³ Onun, Sultanla münâsebeti hakkında bir fikir vermektedir:

بین حضرت یعقوب سلطان	محمد مجتهد اصحاب تبریز
بیا بوسه می آرد شہانرا	ز هر جا بجز قلوب تبریز
به عدل لطف انعام عظیم	به است و تمام اصحاب تبریز

Bu gazelin aşağıdaki iki beytinden

چو غم داریم از جمعی اعادی	بما یارند چون احباب تبریز
منم آن روشنی روشنی غم	که شست از تن بتم سرخاں تبریز

şiirin Uzun Hasan'ın vefâtı üzerine Sultan Ya'kub'a tebrik sadedinde yazıldığına hükmetmek mümkündür. Bu gazel, ayrıca Şeyhin, Tebrîz'e Uzun Hasan zamanında geldiğinin delili olarak da kabul edilebilir.

Dede'nin ölümüne kadar Tebriz'de kaldığı ve irşad ile meşgul olduğuna hükmetmek yanlış olmasa gerektir. Kaynaklar, bu devir hakkında bilgi vermemektedirler.

Dede, tamamıyla tasavvufî mahiyette olan 4 mesnevisini yazılış tarihlerini göz önüne alarak, Tebrîz devresinde yazmıştır diyebiliriz.

1. vr. 15^a.

2. vr. 586^{a-b}

3. bkz. Divân-ı Rûsenî, gazeliyât kısmı.

7. V e f â t ı

Dede'nin vefâtıyla ilgili bilgiyi Nakşibendiyye ileri gelenlerinden Baba Nimetullah'ın onu maraz-ı mevtinde ziyâret etmiş olmasıyla elde etmiş bulunmaktayız. Onun bildirdiğine göre, Dede pek çok şöhret bulduğuna ve Selçuk Sultan'ın yaptırdığı zaviyeyi kabul ettiğine pişmanlık duymuş ve bunu ona söylemiştir.¹

Bundan anlaşıldığına göre Dede Ömer Rûşenî, Sultan Ya'kub zamanında Tebriz'de vefât etmiştir. Kaynaklar, 892=1486 yılını Dede'nin ölüm tarihi olarak ittifakla bildirmektedirler.²

Ancak, Kissling daha da ileri giderek kaynak belirtmeden " 892(28.12.1486)" tarihini vermektedir.³

Şeyh Necmüddin, Dede'nin vefâtı için şu Farsça tarihi söylemiştir:⁴

افتاب دین دداسه روشنی از نظر شام اجل کردید فوت
دیدم در خواب دی شب گفتی بیت تاریخ تو گفتا مرت موت

Son mısradaki "m e v t' . m e v t' ebced hesâbıyla 892 tarihini vermektedir.

Mecdî Efendi de şu şiiri kaydetmektedir:

مقداد مهبط انوار قدسی منزل او موطن آثار انسی
رحمت خورشید بر رخسار روان مرخصه باد باد جاودان

1. Sakâyık Tercümesi, s.282.

2. Nefehât Tercümesi, s. 576; Sakayık Tercümesi, s. 282; Tibyân, vr. 68^b; Sefine, vr. 61^a; Tuhfe, vr. 586^a.

3. Halvetiyye, s. 23.

4. Nefehat Tercümesi, s. 576 ; Mecelle, vr. 236^b.

Tuhfe müellifi de:

"Virmeseniz 'Âleme dav u senî

'Azm-i 'ukbâ itdi Dede Rûşenî"

beytini kaydeder.¹

Böylece, Aydında doğan Rûşenî, 70-80 yıl yaşadıktan sonra Tebrîz'de vefât etmiş olur.

Kaynaklarda evlendiğine dair bir kayıt bulunmadığı gibi, evlâdı olduğundan da açıkca bahsedilmemektedir.

Yalnız Mecelle, Rûşenî-zâde lakabıyla "Nimetullah bin Ali bin Rûşenî" isimli 969 h. de vefât etmiş, Medine-i Münevvere kadısı olmuş bir zattan bahsetmektedir.² Âşık Çelebi de "Lâ-mî"den bahsederken onun güveyisi olan bir Rûşenî-zâde' zikretmektedir.³ Bu zatlar aynı mıdır? Bunu elimizdeki bilgilerle şimdilik ayırd edememekteyiz.

8. H a l i f e l e r i

Rûşenî de şeyhi Seyyid Yahya Şirvânî gibi pek çok hali-fe yetiştirmekle tanınır.⁴ Fakat bunlardan bilhassa üç tanesi mühim şahsiyetler olarak meşhûr olmuşlardır:

1. vr. 586^a.

2. vr. 236^b.

3. Tezkire(Meşâiru's-suara), vr. 110^a.

4. Tuhfe, vr. 587^a.

1) İbrahim Gülşenî¹ Rüşenî'nin kâimkâmidir. Şeyhi gibi şiir ve edebiyatla uğraşmıştır. Tebrîz'in Şah İsmail tarafından işgali üzerine, oğlu ile kaçarak Diyarbakır yoluyla Mısır'a gidip orada yerleşmiştir. Kırk bin beyitlik Mesnevî-i ma'nevî isimli eseriyle şöhret bulmuştur. Türkçe ve Farsça divanı vardır.²

2) Şâhin Halvetî: Sultan Kayıtbay'ın ordusunda bir askerken sultan'a musâhib olmuş, bilâhare onun tavassutu ile Tebrîz'e Dede'nin yanına gelerek tasavvufa intisâb etmiş ve orda yetişmiştir. Hilâfet vazifesiyle tekrar Mısır'a dönmüş, tekkesini kurmuş ve meşhur olmuştur.³

3) Şeyh Demirtaş: Bu zât da Rüşenî'nin Mısır'da yerleşmiş ve şöhret bulmuş halifelerinden biridir.⁴ Tasavvufî hüviyeti bakımından Şâhin Halvetî gibi olmasa da teşkilatçılığıyla tanınmış bir şahsiyettir. Tekkesini boş bir arazi üzerine kurduğu ve orayı büyük bir hurmalık haline getirdiği bilinmektedir.

Rüşenî'nin bu üç halifesi de görüldüğü gibi Mısırdaki yerleşerek orada neşr-i tarikat eden kişilerdir.

1. Hayatı hakkında geniş bilgi için bkz. Menâkıb-ı Gülşenî; İA. "Gülşenî" ve burada gösterilen kaynaklar; Şuarâ tezkireleri "Gülşenî" maddesi; Yazıcı, İbrahim Gülşenî ve Tarikati (tez, İstanbul, 1945).

2. bkz. Divanlar Kataloğu, I, 102-103.

3. Hayatı hakkında geniş bilgi için bkz. Ali Paşa, Hıtat, II, kısım 5, s. 30-31; Nablûsî, Rihle, s. 139;

4. Hayatı hakkında geniş bilgi için bkz. Şârânî, Tabakât, II, 131; Nebhânî, Kerâmât, II, 69-70; Hıtat, I, 112-3.

Tuhfe, Şeyh Kûbat Şîrvânî adlı bir halîfesinin de kerâmet göstererek kızılbaş içinde kalıp sünîî İslâm tasavvufunu neşretmek için çalıştığını bildirmektedir.¹

Bu bahsi Rûşenî'nin şeyhi, pîrdaşları ve halifelerini² topluca bir şemada göstermek suretiyle kapamak isteriz:

1. vr. 587^a.

2. Rûşenî'nin Farsça manzum bir silsilenâmesi bulunmaktadır. Bunu Rûşenî ve eserleri üzerinde yapmayı tasarladığım daha geniş bir çalışmada değerlendireceğim. .

İ K İ N C İ B Ö L Ü M
EDEBİ ŞAHSİYETİ VE ESERLERİ

A. EDEBÎ ŞAHSİYETİ

Rûşenî üzerinde, gerek eserleri gerek şahsiyeti bakımından bugüne kadar yapılmış ciddi bir çalışma maalesef mevcut değildir. Bu yüzden edebî hüviyeti üzerinde de gereğince durulmadığını, daha doğrusu, bu hususta sathî değerlendirmelerden öte bir tesbitin var olmadığını söyleyebiliriz.

Bir edîbin edebî şahsiyeti üzerinde bir şeyler söylenebilmesi için önce hayatı hakkında teferruatlı malûmata, sonra da eserlerinin itimad edilebilecek şekilde ortaya konmasına ihtiyaç vardır. Eserle müessiri arasındaki münâsebet, sağlam bir şekilde ancak böylece kurulabilir ve sadece eserinden çıkarılacak sanatkârlık hüviyeti buna göre tesbit edilebilir. Binaenaleyh, bu noktalar aydınlanmadan bir şey söylemek sathî olmaya mahkûmdur ve böyle bir karanlıkta yola çıkmağa mecbur kalan da el yordamıyla hareket edebilecektir.

Bizim Rûşenî hakkında yaptığımız bu çalışma şimdilik zifiri karanlıkta mum ışığıyla yol bulmaya benzetilebilir. Buna göre Rûşenî'nin edebî hüviyeti bahsinde fikir beyân edebilmek de çeşitli mahzurlar taşıyacaktır. Bunlardan onun san'at-kârlığının yine devrinin münekkidlerinin değerlendirimelerini göz önüne almakla kurtulabiliriz.

Bu yüzden tezkirelerin onun edebî hüviyeti ile ilgili tesbitlerini nakletmekle bu işe başlamanın en uygun olacağı kanaatindeyiz.

Rüşenî'den bahseden ilk tezkire, Sehî Bey Tezkiresi'dir. Bu, aynı zamanda ilk Osmanlı tezkiresi olarak tanınır. Rüşenî'nin bunda yer alması, onun edebî kıymetine mühimce bir delil olarak gösterilebilir. Burada, onun edebî şahsiyeti şu şekilde ifade edilmiştir:

"... Eş'ârı meşhûr-ı âmm olup tasavvufa mâil ilâhî sözleri vâfir ve kendüsi kesr u nefis-i hâtır itmek için zemm tarıklı ile kendüye bir kaside dâmişdür. Anda latife yüzünden nice me'anî cem' itmişdür. Diyar-ı Rum'da ol kasideye kimse cevap dimemişdür ve mev'ize uslûbunda bir terci' kasidesi dahi var. Anda çok hakayık ve dekayık ve nice meârif cem' idüp söylemişdür."¹

Bu ifâdeler, onun edebî hüviyeti hakkında yoruma girişmeye ihtiyaç bırakmıyacak kadar açıktır.

Rüşenî'yi bu bakımdan değerlendiren ikinci kaynak, Lâ-tiffî'nin Tezkire'si olmuştur:

"Beyne'l-meşâyih şöhret-i şî'r ile şöhresi ve vâridat-ı ilâhiyyeden fenn-i nazmda behresi vardır."²

Bu ifâde ^{/nic,} Nede'nin gerçek mutasavvıf şâirler arasındaki yerini göstermesi bakımından ayrı bir ehemmiyeti vardır. Sakayık'da ise, şu ifâdeye rastlamaktayız:

"Eshâb-ı dâniş ve erbâb-ı bîniş ortasında şî'r ile meşgul olup şûr-engiz ve aşk-âmîz ve halet-bahş müdevven gazeliy-

1. s..192

2. s. 48-50.

yâta ve mesnevî üslûbunda binhâye mutasavvıfâne makâlâtı vardır."¹ Taşköprü-zâde Dede'nin terciî bendlerine atfen de " Sa-haif-i külliyât-ı âlem anınla dopdoludur " diyerek Dede'nin o zamanki şöhretinden bizi haberdâr etmektedir. Nitekim Sehî Bey de yukarıda zikrettiğimiz ifâdelerinden sonra, örnek olarak bu terciîn mütekerrir beytini vermiştir.

Bütün bu ifâdelerden onun devrinde ön sırada yer alan bir mutasavvıf olduğunu çıkarmak mümkündür.

Bizce de Dede'nin gerçek edebî hüviyeti bu olmalıdır. Eserlerinin çoğu, mutasavvıfâne kaleme alınmıştır. Didaktik fakat samîmî, nükteli ve açık bir ifâdeye sahiptir.

Denilebilir ki Dede, bilhassa tasavvufa yöneldikten sonra "tab'-ı şâiranesi"¹ni,"Üd'u ilâ sebîli Rabbike bi'l-hikmeti ve'l-mev'izati'l-hasenetî"² emr-i şerifi muktezâsınca kullanmış ve bu gâyeye müteveccihen hareket etmiş görünmektedir. Aşk-ı ilâhiyi pek âşıkâne bir surette terennüm etmiştir. Kaynaklar, bu hususu "evvelki sözleri melâhî idi, sonra ilâhî oldu" demek suretiyle belirtirler.³

Şiirlerini şöylece bir grublandırırsanız bunu daha kolay gösterir.

Bu vâdide Dede'nin en mühim eserleri mesnevîleridir. Bunların müşterek özelliği, Mevlânâ'nın Mesnevi'si tesiriyle

1. Şakâyık Tercümesi, s. 282.

2. en-Nahl(16),125.

3. Nefehat Tercümesi,s. 576.

meydana getirilmiş olmasıdır.

Miskinnâme, bir telif eser özelliği gösterirse de bunda da Mesnevî'nin şekli özellikleri bârızdır. Konuyu ele alış, işleyiş, tedâйлere tabi olarak değişik mevzulara geçiş, hemen aynıdır. Bunu Vasfi Mahir Kocatürk, şu şekilde değerlendirir:

" Bûşenî'nin enterası tarafı, dilinde ve ruhunda halk karakterinden gelme ğarîb bir canlılık ve samimiyet bulunması, anlattığı hikâye ve tiplerde müthiş bir realizm ile hayata girmesidir."¹ Buna, Dede'nin mürşidlik vasfından kaynaklanan öğüt verme ve uyarma özelliğini de ilave etmeliyiz.

Çobannâme, Neynâme, Mesnevî'den mütercem olmakla birlikte tedâйлerin sevki ile yer yer telif eserler hüviyeti göstermektedir.

Kalemnâme, ise, müstakıl bir eser gibi görünmekteyse de onda da Mesnevî tesirini rahatlıkla hissedebiliyoruz.

Münacâtları Dede'nin, şâiriyetini ve sahip olduğu ilâhî aşkı terennüm eden eserleridir. Bunlar, bir araya toplanmış halde Divan'ında mevcut olduğu gibi Mesnevî'lerin içine de serpiştirilmiştir. Miskinnâme başındaki uzun münâcât'ı bunların en güzellerinden biridir.² Tasavvufî düşüncenin bütün hususiyetlerini taşıyan, samimî, tesirli ve candan yakarışlar olmaları müşterek vasıflarıdır.

1. Türk Edebiyatı Tarihi, s. 284.

2. bkz. Miskinnâme Metni- Giriş-.

Na't'lerine gelince, bizce bu cihet Dede'nin, şâirliğinin, san'atkarlığının en açık ve kesin bir ifâdesi olarak kabul edilebilecek bir vasıfta olmaşdır. Divan'ında bir çok na't'i bulunmaktadır. Bunlar, kaside, gazel, rubâî ve beytler halinde bulunmaktadır. Sade Türkçe ile yazılanlara bulunduğu gibi pek san'atkârâne meydana getirilmiş, mevzuun heybeti ile mütenâsib bir dil ile inşâ edilmiş olanlarına da rastlamakta-
tayız.

Çün doğup tuttu cihan yüzünü hüsnün güneşi
Kim ola sevmeye bu vechile sen mah-veşi
Türk ü Kürt ü Acem ü Hind bilün bunu ki sen
Hâşimîsin arabîsin medenîsin Kureşî.

.....

Sen emîre kul olan her ne kadar müdbîr ise,
Bende-i mukbil olur misl-i Bilâl-i Habeşî.
Ve'd-duhâ virdine Ve'l-leyl okuram sünbülüne
Rûşenî virdi budur külle ğadâtin ve aşî.

Bu na't, o kadar beğenilmiştir ki, ^{Sefine} Tıbyân müellifi bu hususta şu bilgiyi vermektedir:

" Bu na't-i şerif pek meşhûr olup zaman-ı kadîmde Hicaz makamında bestelenmiştir.¹ Bundan 150-200 sene evvel urefâ ve şuarâ arasında işbu na't-i şerifi tahmis etmek ve bu vesile ile Hazret-i fahr-i âlem efendimizden şefaât taleb etmek ve hazret-i şeyhin nazar-ı feyz eserine uğramak hevesi uyanmış

1. Bu na't'in bugün elimizde 10'dan fazla bestesi bulunmaktadır.bkz. S. Nusret Ergun, Antoloji, I-II.

ve bir hayli tahmisler vücûda gelmiştir."¹ Bu satırların devamında kaydedildiğine göre Na't, içlerinde Nahfî, Nazîm, Kâ-nî, meşhur hattât ve şeyh Râkım, Müstakîm-zâde Süleymân gibi, şâir ve şeyhler de bulunan on sekiz kişi tarafından 25 defa tahmis edilmiştir.

Dede'nin bir de pek meşhur bir Muhammesi bulunmaktadır. Fatih Sultan Mehmed'in "Vay gönül eyvây gönül..." nakaratlı şiiri'nin buna nazîre olduğu rivayetler arasındadır.

Rûşenî'nin edebî şahsiyeti hakkında, onu devriyle mukayese ederek aşağıdaki neticeye varıldığını, bunun ise bugünkü bilgilerimize pek uygun düştüğünü söylemeliyiz. Vasfî Mâhir diyor ki:

"Canlı ve zengin bir dile sahip ve san'atkârlık kaabiliyetine mâlik olmakla berâber, devamlı bir san'atkârlık kaygusu gütmeyen Rûşenî, Fatih devrinin plâstik ve zevk-perest şiiri yanında hayat ve mânevîyât zenginliği göstermektedir."²

Bu bahsi bitirirken Rûşenî'nin Divân Edebiyatı'nın belli başlı bütün nevîlerinde eser verdiğini, belli başlı bütün şekilleri kullandığını belirtmek isteriz. Bu bakımdan O, ayrıca ve detaylı olarak incelenmeden, edebî şahsiyeti hakkında yapılacak değerlendirmeler eksik kalmağa mahkum görünmektedir.

1. Sefîne, vr. 61^a-62^a

2. Türk Edebiyatı Târihi, s.284.

B. ESERLERİ

Rûşenî'nin eserlerini mâhiyet ve muhtevâlarına göre tasnif etmek, onların daha iyi tanınması ve değerlendirilmesi bakımından gereklidir. Araştırmalarımız onun bu bakımdan belli başlı iki farklı özellik gösteren eserini tesbitle neticelenmiştir.

Bunları;

1. Manzum Eserleri

2. Mensur Eserleri

şeklinde tasnif daha uygun görünmektedir.

Devrinin her münevverî gibi Arapça, Farsça ve Türkçe'yi eserlerinde kullanmıştır. Eserlerini, bu noktadan tasnif etmek, muhtevâlarına uygun düşmez. Çünkü Türkçe bir eserin içinde Arapça ve Farsça bölümler tabii olarak yer almıştır.

1. M a n z u m e s e r l e r i

Nüsha tavsiflerinde belirtileceği üzere Dede'nin manzum eserleri, ekseriyetle bir arada bulunduğundan, bunları, Külli-yât-ı Rûşenî olarak isimlendirmek uygundur. Nitekim bazı kütüphane kataloglarında bu isimle yer aldığını görmekteyiz.

Külli-yât-ı Rûşenî, muhtevâsındaki iki farklı özellik sebebiyle, mesnevîler ve divan olarak iki ana bölümde mütâleâ edilebilir.

a. M e s n e v i l e r

Rûşenî, daha önce de bahsettiğimiz gibi, tasavvufa intisâbından sonra bu hüviyyetiyle, yani bir mürşid olarak, mün-tesiplerini irşâda müteallik bir kaç mesnevî meydana getirmiştir. Bunu, mesnevîlerin yazılış tarihinden anlamak mümkündür. Bunlarda onun, dinî, tasavvufî hüviyeti ortadadır. Latîfî'nin, Dede'nin eserine örnek olarak seçtiği kısım, Miskinnâme'den alınmıştır. Bu yüzden, ona göre Dede, daha çok bir sâî şâir-¹dir. Şimdi Dede'nin mesnevîlerini kısaca tanıyalım:

aa. Ç o b a n n â m e : Bu eser, kendisinin mukaddimede söylediği gibi, " fakirin bazı arkadaşları, hazret-i Mevlâna'nın Mesnevî-i ma'nevisindeki hazinelerden bir hazine olan Çoban kıssasını, Türkçe'ye çevirmemi istediler. Ben de bu destanın onlara bir yadigar olması maksadıyla bu işi yaptım."² tercümedir.

Bu ifâdeden Çobannâme'nin Mesnevî'deki "kıssa-ı çoban bâ Musa" bölümünün tercümesi olduğunu anlamaktayız. Eserin meydana getirilişine Dede'nin dostları sebep olmuştur.

Muhtevâyı incelediğimizde eser, aslının tam bir tercümesi olmayıp, tedâîler sevkiyle meydana getirilmiş bahisleri de ihtivâ etmektedir. Böyle kısımların çokluğu, Çobannâme'yi, mevzu mesnevîden alınarak, Dede tarafından meydana getirilmiş

1. Latîfî, Tezkire, s. 49.

2. Bu mukaddime, aslında Farsça'dır (bkz. Külliyât-ı Rûsenî, A, vr. 85^b-86^a).

telif-terceme bir eser hüviyetine sokmaktadır.

Nüshalara göre beyit sayısı 800 ile 1000 arasında değişmekle beraber, 1000 beyit kadar bir hacme sahip olduğunu ifade etmek mümkündür. Beyit sayısı değişen, 25 bölümden meydana gelmektedir. Nazım şekli olarak mesnevî tarzının bütün özelliklerine sahiptir. Bazı bölümlerin sonlarında Dede mahlasını tekrar etmektedir. Ayrıca, Hatime kısmında bir kaç defa mahlası tekrar edilmektedir. Yine bu bölümde eserin yazılış tarihi de verilmektedir:

" Rûşenî gûya ki, şûban kışşasın

Nazm idüp alup özünün hissesin

Eyledi gûya añı bir hûbca

Kûçücek abdâlca mahbûbca

Vâlih u âşuftece divânece

Sözleri âlüftece mestânece

.....

Yani irişdüğüne idüp şenâ

Di dileyüp Rûşenî-için duâ

Rahmet ide Tañrı teâlâ añâ

Rûşenîyi hayr duâ ile añâ

.....

Rûşenî miskin sözü budur temâm

Vir şalavâtı Nebiye ve's-selâm.

Kıssa-ı çöbân-içün iy ehl-i dil
Fahr-i cihân fahrini târîh bil! ¹

Son mısradaki F a h r - i c i h â n f a h r i w
M. 880/¹⁴⁷⁵ tarihini vermektedir. Böylece, eserin 880=1475 ta-
rihinde yazıldığını Dede, bildirmiş olmaktadır. Bu, aynı za-
manda Dede'nin, mesnevîleri içinde en erken yazılmış olanıdır.

bb. M i s k i n n â m e : Dede'nin, telif mesnevile-
rindendir. Mâhiyeti itibarıyla, Mevlânâ'nın Mesnevî'sinin
küçük bir nüshası gibidir. Eserin baş tarafında yer alan mü-
nâcât'ta:

Çü cem' itdüm bu pendî şeyh şebâbı

Adı konıldı miskinlik kitâbı.

diyerek eserin adının Miskinlik Kitabı olduğunu kaydeder.

Aynı ifâde, Hâtîme'de:

İrişdi hatme miskinlik kitâbı

Hıtam-ı misk olup müşkin hıtâbı

denilerek ismi tekrarlanır. Fakat, Rüşenî'nin eserlerinden ya-
pılmış bir seçme eser, niteliği gösteren matbu' nüshada, mevcut
miskinnâme mesnevisine " âsâr-ı aşk " adı verildiğini görmek-
teyiz. Bu nüshanın hâtîme kısmında, eserin adının geçtiği yer-
de değiştirilerek mısra :

İrişdi hatme âsâr-ı aşk kitabı

şekline döndürülmüştür. Bunun sebebini açık olarak anlamak

1. bkz. A nüshası, vr. 103^{a-b}.

mümkün görünmemektedir. Bu hususta, muvassal yazmalarda, müstakil bölüm intibainı verecek şekilde yer almış görünen " Der aşk u âşıkî güyed" başlıklı uzunca bir mesnevî'nin, bu neşirde Miskinnâme'nin bir bölümü imişcesine hatimeden önce metne dahil edilmesine bakarak esere "âsâf-ı aşk" adının verildiğini tahmin etmek mümkün olsa bile bu, tatmin edici olmaktan uzaktır. Çünkü bilinen bütün yazmalarda Mesnevî'nin adı açık bir şekilde Miskinlik Kitabı, Miskinliknâme ve Miskinnâme olarak kaydedilmektedir.

Dede, eserine uzunca bir münacât ile başlar.

"İlâhî men kimem k'eydem münâcât

Tapuñâ eyleyem ya'arz-ı hâcât.

beyitleriyle başlayan bu bölüm 100 beyit tutmaktadır. İçinde yer yer:

"İlâhî ente settâru'l-uyûbî

İlâhî ente ğaffâru'z-zünûbî

gibi Arapça beyitler;

" Kerîmâ pâdişâhâ bî-niyâzâ

Rahîmâ mün'imâ bende-nüvâzâ

gibi Farsça beyitler;

"Ayırma Rûşenî'den vasl-ı fecrin

İlâhî, lâ tüazzibnî bi-hecrin

.....

Ne denlû suçlî isen ohı geh gâh

Elâ lâ taknedû min rahmetillâh.

şeklinde mülemmâ beyitler bulunmaktadır.

Miskinnâme, muhtevâsı arasında bulunan manzum tasavvuf tarifleri bakımından ayrı bir hususiyet arzeder. 69 beyit halinde iki ayrı başlık altında bulunan bu bölüm, nev'in her bakımdan en güzel örneklerindendir. Burada bir çok meşâyih'in tarifleri ustaca beyitlere sığdırılmıştır.¹

Diğer özelliklerine gelince, bunlar, hadis-i şerifler, evliyâ menkıbeleri, öğüt verici hikâyeler, Hz. Peygamber ve ashabının başından geçen ibret verici hadiselerin yer aldığı bölümlere sahip olmasıdır. Muhtevâ hakkında hatimeden naklettiğimiz şu beyitler bu hususu aydınlatıcıdır:

"Neşâyihden añı kıldım müzeyyen

Meşâyih sözlerinden hoş muayyen

Anuñ her pendidür bir dürr-i şehvâr

Kulağuna as añı pâdişehvâr

Rüşenî burada eserin yazılış tarihini de verir. *:

"Nebînün hicretünden geçmiş ezmân

Sekizyüz seksen dokuz yıl iy cân

bu ifâde eserin 889=1484 yılında tamamlandığını belirtmektedir.

Son söz olarak eserin muhtevâsı itibâriyle geniş bir çalışmaya konu edilecek değerde olduğunu belirtmek isteriz.

cc. N e y n â m e : Çeşitli nüshalarda beyit sayısı farklılık göstermekle birlikte ¹⁰²⁸350-400 civârında bir hacme sahip olduğunu söylemek mümkündür. Mesnevî'nin ilk 18 beytinin manzum tercümesi üzerine kurulmuştur. Eserin başlığı bu hususta fikir verir :

1. bkz. Metin kısmı, beyit nu: 152-180; 181-221.

"İyn risâle der sıfat-ı ney u envâ-ı esrâr u ahvâl u ney u teşbîh-kerden-i ô bâ insân-ı kâmil u bazı hikâyetler gûyed".¹

Yazılış tarihi belli değildir. Hatimesinin mevcut olması ve kısalığı yarım kalmış bir eser intibahına vermektedir.

" Dinle neyden ne hikâyetler kılur

Ayrılıktan ne şikâyetler kılur

beytiyle başlamaktadır. Daha sonra öğüt ve nasihat vererek tasavvufî bahislere temâs ederek eser tamamlanmaktadır. Neynâme

" İdüben zecr u şikence gûnâ-gûn

Tamu^{yo} tutup sürerler sernigûn"

beytiyle bitmektedir.

dd. K a l e m n â m e : Takriben 200 beyitlik küçük bir mesnevîdir. "Der sıfat-ı kalem u medh-i ô gûyed" başlığını taşıyan 100 beyit kadarlık bir kısım, eserin aslını teşkil etmektedir. Daha sonra yer alan kısımlar, çeşitli yazmalarda farklılık göstermekle berâber, değişik muhtevâda 5-6 bölüm hâlinde dir ve Kalemnâme ile ilgili değildir. Eserin ilk beyti:

" Kâtibin destinde fermân bende-em

Anuñ ile zinde añsuz mürde-em

son beyti:

" Pes gerek kim sen olasun aña kes

Ey penâh-ı herkesi feryâd res"

şeklindedir. Yazılış tarihi belli değildir. Hatime kısmı bulunmadığından yarım kalmış bir eser görünümündedir.

1. A'da bu başlık yerine şu ifâde mevcuttur: "Hz. Dede k.s. mesnevî ra be türkî beyân kerde-est".

B. D i v a n

Dede'nin bu eseri, orta hacimdedir. Ekseriyetini gazel ve rubâiler teşkil eder. 80-90 kadar gazel, 90-100 kadar rubâî veya tuyug mevcuttur. Çeşitili nüshalarda tertibi ve muhtevâsı farklıdır. Fakat, gazel, rubâî ve tuyuğlar hemen her nüshada ekseriyeti teşkil etmektedirler. Muhtevâsını şöyle sıralıyabiliriz: Münâcât, na'tler, kasaid(sâkınâme, subhiye, silsilenâme, vakiât), muhammes, müstezad, terciât, terkîbât, gazeliyât, rubâiyyât-tuyuğ, ebyât-müfredât. Bu manzumelerin içinde Divân şiirinin klasik tavrı ve havasına uygun olarak kaleme alınmış eserler bulunduğu gibi, dîni-tasavvufî muhtevâlı bir çok parça da mevcuttur. Na'tler, yekûn tutar. Üç terciât, 2 terkîbat yer alır. Dîvânının ayrıca ele alınarak neşredilmesi, onun edebî hüviyetinin ortaya çıkması bakımından çok ehemmiyetlidir.

2. M e n s u r e s e r l e r i

Dede'nin, bu bölümde incelenebilecek bir tek eseri vardır. Meşhur müfessir Kâdî Beydâvî'nin eserine yazdığı hâşiye-dir. Arapçadır.

Kaynaklarda Rüşenî'nin böyle bir eserinin mevcûdiyetinden açıkça bahsedilmemektedir. Kütüphâne taramalarımız esnâsında Dede'ye ait olduğu kataloglarda kaydedilen "Haşiye ale'l-Kâdî Beydâvî" isimli bu esere rastladık.

Beyzâvî haşiyelerinin pek çoğunu kaydeden GAL, Dede'nin bu hâşiyesinden bahsetmemektedir.

Eserin, Dede'ye âidiyetine sadece marjlardaki çıkmaların altına kırmızı mürekkeble kaydedilmiş bulunan " li Rûşenî " ve "er-Rûşenî" ifâdelerinden hükmedilebilmektedir. Ne mukaddimede ne de hatimede bu hususu teyid edecek bilgi mevcut değildir.

Eserin Millet Kütüphanesi yazmaları arasında Bakara Suresini ihtivâ eden bir bölümü mevcuttur.

Tam nüshası, Süleymaniye Kütüphanesinde bulunmaktadır. Bunun tavsifini vererek bahsimizi tamamlayalım:

Süleymaniye Ktp. Yeni Medrese Bk. nu: 1755/24

Baş

بسم الله الرحمن الرحيم في الحمد لله الذي نزل القرآن في الاصل صدره في الكتاب المنزل على نبينا محمد صلى الله عليه وسلم المنقول اليها بتواتر بين دفتي المصاحف وقد يطهر على اقدار المتكلم

Son

قدم البطن الاخير من الدواع وخزانة الحافظة التي موضعا مؤخر البطن المؤخر الحمد لله على التمام وعلى روله افضل السلام

İst. kaydı ve tarihi yoktur.

Öç: 270 x 117(200x110)mm. Yk.: 570, St.:25 Yz.: Nesih, Kt.: Kalınca âharlı, Cl.: Kahverengi meşin sağlamca, mikleb ve şemseli, sayfalar cedvelsiz, âyetler kırmızı, kenarlarda hâşiyeler ve Rûşenî ismi kayıtlı. Başta ve sonda okunamayan vakıf mühürleri mevcuttur.

U Ç Ü N C Ü B Ö L Ü M

MİSKİNNAME

A. METİN TE'SİSİNE ESAS ALINAN YAZMALARIN SEÇİMİ

Rûşenî külliyyâtının sadece Türkiye kütüphanelerinde kırka yakın nüshasını tesbit etmiş bulunmaktayız. Bunlar üzerinde yaptığımız incelemenin neticesine göre 30 kadarı Rûşenî'nin tasavvufî ve edebî manzum eserlerinin tamamını yani Külliyyât-ı Rûşenî'yi ihtiva eden tam nüshalardır.

Yazmaların muhtevalarını tesbit ettikten sonra birbirleri ile yaptığımız mukayese neticesinde aynı özellikleri gösteren veya aralarında çeşitli noktalarda yakınlıklar tesbit edilenlerle bir birinden esaslı farklılıklar gösterenleri gruplaştırdık¹. Bilahare ortaya çıkan grupların kendi aralarında tekrar mukayese - si yapılarak hangi yazmaların diğerlerine kaynaklık yaptığını tesbite yarayacak bir değerlendirme mümkün oldu. Böylece yazmalar arasında kolbaşları ortaya çıkartıldı.

Metin te'sisinde kullandığımız nüshalar tesbit ettiğimiz diğer nüshalara nazaran kolbaşı özelliklerini gösteren nüshalar olmuştur. Bunlar aşağıda belirtileceği gibi dört yazma nüshadır. Ayrıca matbû nüsha da gösterdiği özellikler bakımından metnin kurulmasında istifâde edilmesi gerekli bir nüsha olarak kabûl edilmiştir.

Netice olarak miskinnâme metnini hazırlarken beş nüshadan istifâde edilmiş olduğunu belirtmeliyiz.

1. Bu husutaki çalışmalarımızda Ahmet Ateş'in "Metin tedkiki hakkında" Türkiyât Mecmûası İstanbul, 1942(VII-VIII) 253-267. isimli makalesindeki esaslar dairesinde hareket ettik.

B.YAZMALARIN HUSUSİYETLERİ VE DEĞERLENDİRME

Müellifimizin, elimizde mevcut en eski tarihli nüshası halen Nuruosmaniye Ktb. de bulunan Câmi^cu'l-me^cânî¹ isimli bir antolojide yer alan Muntahabât-ı Rûşenî'dir. Yazmanın takriben 30 varacağı Rûşenî'nin eserlerine ayrılmıştır. Ne yazık ki bu nüsha Muntahabât mecmûası olarak tanzîm edildiğinden Rûşenî'nin eserleri yer yer eksiktir. Buna rağmen nüshanın elde mevcut en eski tarihli yazma olması ve sağlamlığı metin te'sisinde kendisinden vazgeçilemeyecek özellikleridir. Aynı zamanda iyi bir tesâdüfle Miskinnâme Mesnevîsi'nin eksigi çok azdır.

Bu antoloji tertîb edildiği yıllarda devrin münevverleri arasında tanınan ve sevilen birçok müellifin manzûm mensûr çeşitli eserlerini de ihtivâ etmektedir.²

Bunlar arasında Rûşenî'nin piri Seyyid Yahya Şirvânî'nin altı eserinin mevcûdiyeti, hatta otuzbeş varak tutan bu kısmın yazmanın başında bulunması da dikkate değer bir husustur.

Rûşenî'nin ser-halfesi ve kâim-makâmı olan İbrahim Gülşenî'nin eserlerinden yedi varak tutan bazı bölümlerin mecmûasının muhteviyâtı arasında bulunduğunu görmekteyiz. Hatta Rûşenî'nin Miskinnâme'siyle başlayan Muntahabât-ı Rûşenî bundan hemen sonra yer almaktadır.

1. Tavsîfi için bkz. Metin te'sisinde kullanılan nüshalar

A. Nuruosmaniye Ktb. Nu: 4904.

2. Bu nüshanın muhtevası hakkında bkz. s.

Bu kısımda Miskinnâme'nin takrîben yarısından biraz fazlası eksiksiz olarak yazıldıktan sonra geri kalan bölümlerinde seçme beyitlerle iktifâ edildiğini görmekteyiz.

Rûşenî'nin vefâtından 48 yıl sonra, Miskinnâme'nin yazılışından ise 51 yıl sonra istinsâh edildiği anlaşılan bu nüsha Miskinnâmeyazmalarından bir grubun müşterek özelliklerini taşıması bakımından, yani kolbaşı olabilecek özelliklere sahip oluşundan, metin te'sîsinde kullanılacak bir mahiyet arz etmektedir. Buna yazısının okunaklı olması sebebiyle diğer nüshalarda okunamıyan kısımların doğru olarak okunma imkânını vermesi ve imlânın devrin özelliklerini aksettirmesini de ilâve etmeliyiz.

Bu mecmûanın özelliklerini gösteren bir başka husus da; içinde bilinen Yunus Emre yazmaları içinde en eski tarihli bir dîvânın mevcûdiyetidir. Burada Yunus'un diğer yazmalarda bulunmayan bazı şiirlerinin varlığı, şiirlerin doğru okunabilmesi bakımından çok kıymetli bilgiler vermesi¹, bu antolojinin basit bir derleme olmadığını, tertibleyenin şiir ve inşâyâ âşinâ, tasavvuf kültürüne hakkıyla sâhip, kısacası işinin ehli bir mürettip olduğunu göstermektedir.

Mecmûanın bizzat mürettip tarafından yazılmış olması da istinsah hatalarının çok az olmasına sebep olmuştur.

Miskinnâme bakımından taşıdığı kıymete gelince, bu, Mesnevî'nin mufassal nüshalarda içine karışmış bulunan diğer bölümlerini tefrîk husûsunda faydalı bilgiler vermiş olmasıdır.

1. Gölpınarlı A., Yunus Emre Dîvanı, İstanbul, 1943, s.7;
 Timurtaş, F. Kadri, Yunus Emre Dîvanı, Ankara, 1980, s.
 5.

Nüshamız muhteva bakımından en yakın olduğu Arkeoloji Kütüphanesi'nde bulunan yazmayla matbû nüshadan bu bakımdan ayrılmakta ve Mısır'da yazılmış Esad Efendi ve Şehid Ali Paşa nüshaları ile birleşmektedir.

Böylece bu üç nüshanın müştereken ortaya koydukları esaslar Miskinnâme Mesnevisi'nin muhtevâsını teşkil eden bölümlerin tesbîtinde esas alınmış ve mufassal nüshalarda Miskinnâme'ye karışmış bulunan bölümler bizim metnimizde dışarıda bırakılmıştır.

Arkeoloji Kütüphanesi Yazmaları arasında bulunan Külliyyât-ı Rüşenî nüshası en eski tarihli ikinci nüshadır.¹ İstinsah târihi H.959=1552 dir. İmlâsı itibariyle Anadolu sahası özelliklerini göstermektedir. Miskinnâme'yi mufassal olarak ihtivâ eden nüshalardan olduğundan ve tarih itibariyle de bunlar arasında en eski tarihi taşımasından dolayı bu grubun kolbaşı olarak kabûl edilebileceği kanaatini vermektedir. İmlâsı düzgün, okunaklı, güzel bir yazma hüviyetini taşır. Muhtevâsı arasında halvetî meşâyihinden Anadolu'da tanınmış, Rüşenî'nin pîr-daşı Molla Pîrî namıyla ma'rûf Pîr Mehmed Erzincânî'nin Etvâr-ı Seb'â risâlesi mevcut bulunmaktadır.

Metin kuruluşu bakımından bazı noktalarda Nuruosmaniye nüshası ile aynı özelliği gösteriyorsa da esâsen matbû nüshaya daha çok yakındır. Matbû nüshanın kaydettiği nüsha farkları bu nüsha tarafından aynen verilmektedir. Ayrıca tertîb bakımından her ikisi de birbirinin hemen aynıdır. Bu özellikler nüshamızın mufassal nüshalara kaynaklık yaptığını gösteren deliller meyânın-

1. Tavsîfi için bkz. Metin te'sisinde kullanılan nüshalar B. Arkeoloji Kütüphanesi, Nu: 1152.

da zikredilebilir. Bu yüzden nüsha metin kuruluşunda ihmâl edilemiyecek bir yazma olarak mütâlaa edilmiştir.

Bilindiği gibi İbrahim Gülşenî Dede'nin ser-halfesi ve kâim-makamı olarak vefatından sonra onun Tebriz'deki tekkesindeki postuna oturmuş bir müddet sonra Safevî Şâh İsmail tarafından işgal edilen Tebriz'den çıkarak Mısır'a gelip Kahire'ye yerleşmiştir. Kendisine gösterilen rağbet üzerine burada bir tekke kurup, irşâd faaliyetine başlamış, Rüşenîliğin devâmı olarak Gülşenîlik kolunu te'sîs ile Balkanlar ve Anadolu'ya yaymıştır. Gülşenî'nin Dede'nin en yakını olması, eserlerinin en iyi nüshalarını onun yanında yani Tekkesinde bulunabileceği ihtimâlini hatıra getirmektedir. Bu yönde derinleştirdiğimiz araştırmalar Mısır'da Hankâh-ı Gülşenî'de yazılmış iki nüshanın tesbîtiyle netîcelenmiştir.

Bunlar aynı yerde yazılmış, hatta aynı kaynaktan neş'et etmiş olmalarına rağmen muhtevâ ve tertîb bakımından farklı özellikler arzirmektedirler. Bu farklılıklar tesbît ettiğimiz diğer nüshalarla karşılaştırılınca bu iki nüshadan her birinin ayrı ayrı bir grupla aynı özelliklere sâhip olduğunu ortaya çıkarmıştır. Denilebilir ki, bu iki nüsha ya aynı özelliği gösteren nüshalara kaynaklık yapmıştır, ya da onlarla aynı özellikte iki değişik nüshadan istinsah edilmiştir.

Biz bu iki nüshanın özellikleri ve istinsah tarihlerini gözönüne alarak aynı husûsiyetleri gösterdikleri nüsha gruplarına kaynaklık yapmış olabileceğini kabûle mütemâyiliz.

Bu nüshalardan biri de, Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi

Medresesi Bölümü Yazmaları arasında bulunan nüshadır.¹ Rüşenî'nin vefatından 115, Gülşenî'den 67 sene sonra Tekkede mevcûd eski bir nüshadan yazılmış olsa gerektir.

En mühim husûsiyeti âzerî sahası dil özelliklerini göstermiş olmasıdır. "Gibi:bigi"ler çoğu yerlerde "kimi" şeklindedir. ~k'lar çoğu zaman ğ-ğ şeklindedir. Böylece ~k > ğ-ğ olarak kaydedilmiştir. Rüşenî eserlerinin çoğunu bilhassa mesnevîlerini İrân Azerbeycan 'ında yazdığından, dil bakımından âzerî şivesi özelliklerini taşıması tabîdir. Nüsha bu özellikleri ihtivâ etmektedir.

Miskinnâme'nin tertîbi bakımından : Esad Efendi nüshasından 21 sene sonra yine aynı yerde istinsah edilen Şehid Ali Paşa² nüshasından bazı bölümlerde farklılıklar göstermesi tekkede mevcûd bir başka nüshadan yazıldığıнын delîli olarak kabûl edilebilir. Ayrıca bölüm başlıkları her iki nüshada farklı olduğu gibi, sıralamada da yer yer farklılıklar göstermektedir.³ Her iki nüshada. Miskinnâme ile başlaktaysa da, Es'ad Efendi nüshası Silsilenâme ile bitmekte, Ali Paşa nüshası ise Subhiyye kasidesi ile sona ermektedir. Dolayısıyla Es'ad Efendi yazması Miskinnâme ile başlayıp Silsilenâme ile biten Mahmûd Efendi, Bâyezid Umûmî ve Üniversite Kütüphanesi nüshalarına kaynaklık yapmış görünmektedir. Ali Paşa nüshasıyla aynı özelliği gösteren Nuruosmaniye Ktb. Nu: 3851 ile Revan nüshalarına kaynaklık yapmış veya onlarla aynı nüshadan istinsah edilmiş olacaktır. Ali Paşa nüshasının bir başka özelliği de, çok dikkatli bir müstensihin elinden çıkmış ve itina

1. Tavsîfi için bkz. Metin te'sisinde kullanılan nüshalar:

C. Sül. Ktb., Es'ad Efendi Medresesi Bl., Nu:136.

2. Tavsîfi için bkz. Metin te'sisinde kullanılan nüshalar:

D. Sül. Ktb. Şehid Ali Paşa Bl. Nu:1178

3. Sıralama farklılıkları metin içinde belirtilmiştir.

ile yazılmış bir nüsha olmasıdır. Nüsha farklarının tesbîtinde metnin kurulmasında en isâbetli tercîhleri ihtvâ etmektedir. Hattının ve imlâsının düzgünlüğü, diğer nüshalarda okunamayan veya eksik bulunan yerlerin teşhîsinde çok yardımcı olmuştur.

Nüsha yazıldıktan sonra tamamıyla müstensihî tarafından mukâbele edilmiştir. Bu esnâda tesbît edilen yanlışlık ve farklar bazan metin içerisindeki kelimenin okunacak şekilde üstü çizilerek yer varsa oraya, yoksa sayfa kenarına yazılmış ve (x) "sah" kaydıyla belirtilmiştir. Bu nüshanın da âzerî özellikleri gösterdiğini kaydetmeliyiz.

Matbû nüsha da metin te'sîsinde aşağıda belirteceğimiz sebeplerle kullanılmıştır.

Bu nüsha mufassal yazmalar grubuna bağlı olmakla birlikte, onlardan bazı noktalarda ayrılmıştır. Hatta metinde nüsha farkları da yeryer gösterildiğinden ve bunlar çeşitli mufassal yazmalarda bulunduğundan kendisinden istifâde zarûreti belirmiştir. Bir başka husûsiyeti de metni anlamayı kolaylaştırmak için garib elfâzın izahlarının yapılmış olması, yani bir nevi lûgatçenin dipnotlarda verilmiş bulunmasıdır. Bu lûgatçe mukâyeseli bir çalışma özelliğini de göstermektedir. Meselâ: "Seîçe" kelimesi, "yetişmemiş kavun ve karpuz. Türkîde kelek ve pek küçüğüne dök dirler." şeklinde bir notla açıklanmıştır.² Bu nüshada başlıklar¹⁷ ilgili bölüme manâ bakımından uygun ve doğru ifâdeler olduğunu görmekteyiz.

1. Tavsîfi için bkz. Metin te'sîsinde kullanılan nüshalar: E. Matbû nüsha.

2. Benzer misâller için bkz. Âsâr-ı Cask, Dersaâdet, 1316, 3-19.

Matbû nüshanın bir başka özelliği de eseri neşre hazırlayan kişinin Gülşenî meşâyihinden olmasıdır. Bu yüzden neşrin gereken dikkat ve ihtimamla yapılması mümkün olmuş ve bu tarz neşirlerde karşılaşılan ihmâl ve hatâlardan eserin berî olması imkân dahiline girmiştir. Tamamiyle tasavvufî bir eser olan Miskînnâme'nin, kâideten tasavvufun bütün husûsiyet ve inceliklerini bilmesi gereken bir şeyh tarafından neşredilmesi, nüsha karşılaştırmalarında bu hüviyeti gösteren farkların gözönüne alınmasını te'mîn etmiş, bu da neşre sıhhatli bir çalışma özelliği kazandırmıştır. Arkeoloji nüshasıyla gösterdiği benzerlikler neşirde bu nüshadan veya bu gruba giren diğer mufassal yazmalardan istifâde edildiğini göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Anlaşıldığına göre Anadolu sahasında yazılmış bulunan nüshalara istinâd etmektedir.

Nâşirin metin üzerinde titizlikle durduğunu aşağıdaki misâl de açıkça göstermektedir: Metnin anlaşılmalıyan yerlerinin bilinen ifâdelerle değiştirilmesi benzer neşirlerde çok karşılaşılan bir durum olduğu halde, Şuayb Efendi bu yola gitmemiştir. Hatta, değişiklik için vezin bilgisi istenmeyen yerlerde bile eski şekiller aynen nakledilmiş, manaları dipnotlarda gösterilmiştir. Meselâ: "bigi" kelimesi ilk geçtiği yerde metne alınmış, dipnotta ise "gibi" manasına geldiği belirtilmiştir.¹ Çoğaltılması mümkün benzeri misâller metin üzerindeki titizliğin ifâdesi olarak değerlendirilebilir.

Neşirde metindeki arapça ifâdelerle eski şekillerin hârekelenerek okuma kolaylığının sağlandığı da görülmektedir.

1. Bkz. Âsâr-ı Cask, Dersaâdet, 1316, 6, dn. 2.

Yukarıdan beri izah evneğe çalıştığımız sebeplerle Miskinnâme Mesnevîsi'ni bu beş nüshaya dayanarak ve tenkidî bir görüşle ele alarak hazırladığımızı belirtmek isteriz.

Daha sıhhatli bir neşir için H.889-1484 tarihinde kalemeye alındığı bilinen Miskinnâme'nin bilinen yazmalardan daha erken tarihli bir nüshasının ele geçmesi gerekecektir.

İmkân ve şartların elvermemesi sebebiyle İran Kütüphanelerinde bulunması muhtemel nüshaları tesbît ve araştırma imkânı bulamadığımızı belirtelim. İran kütüphanelerinde, hatta Tebriz'-de belki de Dede hayattayken yazılmış nüshaların mevcûdiyeti ihtimâl dâhilindedir. Çünkü Rûşenî, Miskinnâme Mesnevî'sini yazdıktan üç sene sonra vefât etmiştir.

Yine maddî imkânsızlıklar sebebiyle Paris ve Londra kütüphanelerinde mevcûdiyetini tesbît ettiğimiz iki nüshadan da istifâde edemediğimiz gibi, husûsî ellerde varlığından haberdar olduğumuz yazmaları da göremediğimizi ifâde etmek isteriz.

C. KÜLLİYAT-I RÜŞENİ NÜSHALARI VE TAVSİFLERİ

Ruşeni'nin edebi eserleri daha önce de belirttiğimiz gibi bir arada bulunmaktadırlar. Bu yüzden bunları "Külliyat-ı Ruşeni olarak adlandırmanın uygun olacağı kanaatindeyiz. Nitekim bu ifadeyi daha önce de bu sebeble kullanmış bulunmaktayız.

Sâdece Türkiye Kütüphanelerinin belli başlılarında kırk kadar nüsha tesbit ettiğimizi tekraren belirtmekle birlikte, bu sayının daha geniş bir inceleme ve yerinde yapılacak araştırmalarla artacağı kanaatin ifâdeden kendimizi alamıyacağız.

Yurt dışındaki belli başlı kütüphanelerin kataloğları üzerinde yaptığımız sathi bir araştırma içlerinde H.959 tarihli tam ve iyi bir nüsha olmak üzere onu aşmış yazmanın tesbitiyle neticelenmiştir. Ancak imkansızlıklar sebebiyle bunlardan şimdilik faydalanamadığımız gibi tavsiflerini de vermek yoluna gitmedik. İleride bunları da değerlendireceğimizi ümid ediyoruz.

Nüshaların tavsiflerini verirken onları dört ana grupta toplamayı uygun gördük:

- I. Tenkidli metnin hazırlanmasında istifade edilenler
- II. İstinsah târihi belli ve tam nüshalar
- III. İstinsah târihi belli olmayan tam nüshalar
- IV. Eksik, karışık ve düzensiz nüshalar

Son olarak tavsiflerde İstanbul Kütüphaneleri Yazma Divanlar kataloğunun tertib ve kısaltmalarına uyduğumuzu belirtmeliyiz. Nüshaların kısaltmaları ise tavsiflerde gösterilmiştir.

I. Tenkidli metnin hazırlanmasında istifade edilen yazmalar:

A. Nûruosmâniye Kütüphânesi Nu: 4904

Bu nüsha, Câmi'u'l-me'ânî isimli bir mecmuanın içinde bulunmaktadır. 940 tarihinde tertip edilen bu mecmua aynı zamanda Rûşenî'nin elimizde mevcut, bilinen en eski tarihli külliyâtının içinde bulunduğu bir yazmadır. İçinde Rûşenî'nin şeyhi Seyyid Yahyâ-yı Şirvânî'nin ve halifesi Gülşenî'nin eserlerinden seçmeler de bulunmaktadır.

Kısaltması N'dir.

Baş : اول یاد شاه قدیم دلرد بر حکمت ایلیدی
طیبات و ادب و صورت و میل الحاسه ایلیدی

Son : --- مکن یونس مقصودی بودر ایره یارینه جیه آره دن

İst. th. : Şaban 940 - 1534

İst. kd. : قدود مع الفرائع من تحریر بدایع البیان فی المسائل المحتاج المعانی فی مکرر
قطب طریقه المحمیه فی ادائل شعبان المعظم من شهر رجب سنه اربعین و تسعمائه
من تحف النبوة علیه الصلاة والسلام

Öç.: 235 x 135(220 x 110)mm., Yk.:22, St.: 33, kenar satırları 32. Yz.: İnci ta'lîk, başlık, her risâle başlangıcında hafif tezhiplidir. Cl.: Yıldız, Szb.: Kırmızı, Kt.: Âbâdî, Ct.: Kahverengi tamir görmüş yumuşak meşin, mahfazası vardır.

Câmi'u'l-me'ânî ismi verilmiş olan ve istinsah kaydından 940 - 1533 de yazılmış olduğu anlaşılan 315 varaklık bu mecmuadaki risâleler ve sayfaları şunlardır:

Keşfu'l-kulüb	Seyyid Yahyā	1
Menāzilu'l- ^c āşıkın	" "	6
Rumūzu'l-işārāt	" "	9
Çihil menāzil ve Heft İklim	" "	10
Heft vādī	" "	11
Şerh-i esmā-i semāniye	" "	20
Şerh-i suālāt-ı Gülşen-i esrār	" "	20
Etvaru'l-kulüb	" "	28
Beyānū'l- ^c ilm	" "	32
Müntehābāt-ı Mesnevī	Mevlānā	35
Müntehābāt-ı Pendnāme ve		
Heft Vādī	Şeyh Attar	45
Müntehābāt-ı kunuz-ı rumūz	Seyyid Hüseyin	50
Müntehābāt-ı mesneviyāt ve		
Gazeliyāt	Seyyid Nimetullah	57
Müntehābāt-ı Rüşenāyī	Seyyid Nasır Hüsrev	63
Heft Vādī	Edhemī-i Şevkī	68
Müntehābāt-ı Makālāt-ı		
Gülşenī	Gülşenī İbrahim	68
Rubā ^c ıyyāt-ı Kātibi	Kātibi	73
<u>Müntehābāt-ı Rüşenī</u>	<u>Ömer Rüşenī</u>	<u>(79^b-102^b)</u>
Müntehābāt-ı Miftāhu'l-		
Ferec	Cemālī	102
Müntehābāt-ı Kaygusuz	Kaygusuz	106
" Ümmī Kemāl	Kemāl-i Ümmī	120
Gülşen-i Rāz	Mahmūd-ı Şebüsterī	134
Müntehābāt-ı Nesīmī	Nesīmī	144
Gazeliyāt-ı Halīlī	Halīlī	170

Gazeliyāt-ı Ca ^c ferī	Ca ^c ferī	172
" Yunus Emre	Yunus Emre	173
Müntehābāt-ı ^c Ubeydī	^c Ubeydī	196
Eş ^c ār-ı Kaygusuz	Kaygusuz	215
Müntehābāt-ı Vuslatname Şeyh ^c Attar		224
" Mahzen-i Esrār	Nizāmī	232
" Ravza	Hācūy-ı Kirmānī	243
" Gazeli-		
yāt-ı Hüseynī	Seyyid Hüseynī	255
Müntehābāt-ı Mağribī	Mağribī	256
" Gazeliyāt-ı		
Şems-i Tebrizī	Mevlānā	266
Müntehābāt-ı Divān-ı		
Kasım	Kāsım-ı Envār	277
Müntehābāt-ı Divān-ı		
Ahmed	Ahmed-i Cāmī	307
Müntehābāt-ı Divān-ı		
Hāfız	Hāfız-ı Şīrāzī	310

Mecmuayı tertibleyen sonunda okuyanlardan dua talebinde bulunmuş ve tertib tarihini belirtmişse de kim olduğunu bildirmemiştir.

Müntehābāt-ı Rūşenī, Miskinnāme ile başlamakta bir müddet Miskinnāme atlanmadan devam etmekte ise de sonraları seçmeler yapılarak tamamlanmaktadır. Bundan sonra Rūşenī'nin gerek mesnevîlerinden, gerekse diğer eserlerinden yapılan seçmelerle müntahabat sona ermektedir.

Müntehâbât-ı Rüşenî'nin:

Bas

انتخابات سال مسکین و غزلیات حضرت دره عمر و شیخ :
الهی ما کہیم کہ ایدم مناجات طہو کہ ایلیم یا عرض حاجات

Son

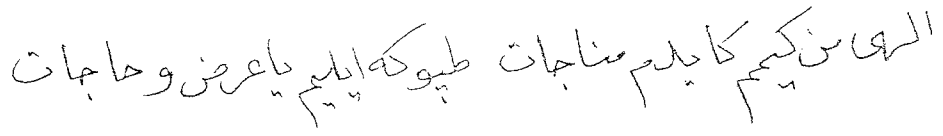
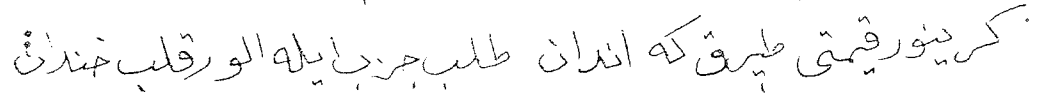
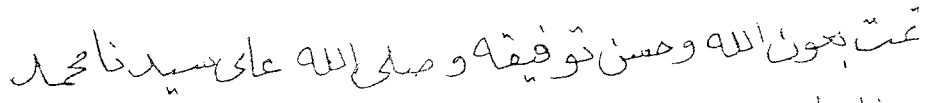
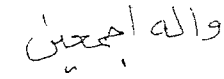
کوفی ساجد روی بر یوسحق آہ ایستد بر تر یوزد روان:

şeklindedir. Bu nüshada Çobannâme mevcut değildir.

İçindekiler: Miskinname (79^b - 85^b), Der şıfat-ı ney gū-
yed (Neynâme)(86^b - 93^b), Der şıfat-ı kalem gūyed (Kalemnâme)
(93^b - 95^a), Vākıāt 95^a , Kaşāid 95^a , Gazeliyāt 95^b - 98^a ,
Tercī'āt(98^a - 100^b), Rubā'ıyyāt (100^b - 101^b).

B. Arkeoloji Müzeleri Kütübhānesi Nu: 1152

Rüşenî'nin bütün eserlerini içine alan bu nüsha elimizde mevcut en eski tam nüshadır. Külliyyat, Miskinnâme ile başlayarak Rubā'ciyyāt ile bitmektedir. Çobānnāme'den sonra Rüşenî'nin pîrdaşı Mevlānā Pîrî-i Erzincānî'nin Risāle-i Eṭvār-ı Seb'ā isimli eseri başlamakta, bu eserin "Medhiyye-i Nebî ve Hulefā" kısmından sonra Rüşenî'nin Silsilenāmesi, Gazeliyyāt, Rubā'ciyyātı mevcuttur. Bundan sonra yine Molla Pîrî'nin Eṭvār-ı Seb'ā'sıyla nüsha son bulmaktadır. Eser baştan sona tek bir hattatın elinden çıkmıştır. Başlıkların bir kısmı yazılmamış, mevcutlar da kırmızı mürekkebledir. Bu nüshanın çalışmamızdaki kısaltması A'dır.

Baş :
 Son :
 İst.th.: 959
 İst.kd.:
 Öç. : 190x 120 (135 x 72) mm. yk: 161

st: 15, yz: hurde ta'lik, serlevhalar kırmızı, cedvelli,
 cl:sırt meşin , kapaklar ebrū kaplı kağıt, kt: ince,âharlı,
 fligranlı avrupa.

İçindekiler: Miskīnnāme (1^b-51^a), Neynāme (51^b-65^b),
 Mesnevî Medhiyesi (65^b-68^b), Kalemnāme (68^b-77^a), Tercî-
 cıyyāt (77^a-85^b), Çobānnāme (85^b-104^a), fî Eṭvār-ı Seb'ā
 fî Medhi'n-nebî (104^a-111^a), Silsilenāme (111^a-112^a), Ga-
 zeliyyāt 112^a-113^a), Rubā'ciyyāt (133^a-144^b) Merātib-i Seb-
 cā (144^b-161^a).

C. Süleymâniye Kütüphanesi Seyh Es'ad Efendi Medresesi

Nu: 136

Rûşenî'nin bütün eserlerini içine alan tam bir yazmadır. Miskinnâme ile başlamaktadır. Mısırdaki, Rûşenî'nin serhalîfesi İbrâhim Gülşenî'nin dergâhında yazılan, elde mevcut en eski tarihli bir nüshadır. Çok işlek bir hurde ta'lîk ile yazılmış, tamir görmüş ve bu yüzden yer yer az da olsa okunamayan kısımlar bulunmaktadır.

İlk sayfada hafîf bir tezhîb bulunmakta ve baştan bir müddet cedvelli olarak devam etmektedir.

Kısaltması SE'dir.

Baş : *الهي من كيم كايديم مناجات طيو كه ايديم يا عرض و حاجات*

Son : *بهر ايستان دعاء اوست روح الله روهم ابد*

İst. th. : 1007

İst. kd. : *تم الكتاب بعناية الوفاة در خانگاه پير معنوي سلطان
كلشي درويشي در غرروشن قدس الله اسرارهم از دست درويش عمر*

Öç.: 172 x 87(105 x 45)mm., Yk.: 155, Yz.: Hurde ta'lîk, St.: 15, Kt.: İnce, âharlı. Cl.: Sırt ve kenarlar meşin, kapaklar ebrû kaplı. Serlevhalar kırmızıdır.

İçindekiler: Miskinnâme (1^b-43^a), Çobannâme (43^b- 61^b), Neynâme (62^a - 102^a), Kalemnâme (102^b - 105^a), Kaşâid (105^b- 108^a), Gazeliyyât (119^a - 141^a), Rubâ'ıyyât (141^b - 155^b).

D. Süleymāniye Kütüphanesi Şehid Ali Paşa Nu: 1178

Tam bir nüshadır. SE'den yirmi bir sene sonra, Ma-
sırda Gülşenî Âsītānesinde yazılmış ikinci nüshadır. Çok
dikkatli bir hattat tarafından yazılmış, tertipli, düzgün,
okunaklı ve baştan sona tek kalemle çıkmıştır. Gayet
düzgün bir nesihle yazılmıştır. Başında güzelce bir tez-
hib mevcuttur. İlk birkaç sayfanın cedveli altın varakla
yapılmıştır.

Yazıldıktan sonra, kontrol edilmiş ve tesbit edilen
hatalarbazen metin içindeki yanlış çizilerek oraya, bazan
da sayfa kenarlarına yazılmış ve "sah" kaydıyla işaretlen-
miştir.

Nüshanın kısaltması SA'dır.

Baş: :

الهی بن کیم کایدن مناجات
طیوکه ایلم یا عرض و حاجات

Son :

ای روشنی درویش شو و اشکسته دل ریش شو

İst th. : 1028

در فکر کار خویش شو هر چیز وقت صبح دم

İst. kd. : ۱۰۲۸

تم الکتاب در محو و مبر در خانقاه قطب الانضاب حضرت
سلطان مکنی قدس سره الغنی فی شهر ربيع الکفر یوم الاثنين سنة ۱۰۲۸

Öç.: 115 x 200 (70 x 133) mm.

Yk.: 131

St.: 17

Yz.: Mesih

Kt.: İnce, ahârlı.

Cd.: Kahverengi meşin. Serlevhalar kırmızı, cedvelli.

Başta ve sonda Şehid Ali Paşa'nın mührü vardır.

İçindekiler: Miskinnâme (1^b-37^a), Çobannâme (37^b-56^b),
Mesnevî Medhiyesi (56^b-59^a), Neynâme (59^a-89^a), Kalemnâme
(89^a-92^a), Kasâid (92^a-94^b), Tercî^cât (94^b-100^a), Terkîbât
(100^a-102^a), Gazeliyyât (103^a-122^a), Rubâ^cıyyât (122^a-130^b),
Müfredât (130^b-131^b), Kasîde-i Subhiyye (131^b-132^b)

E. Matbū Nūsha: Āsar-ı ʿAşk

Miskīnnāmeyi tam olarak ihtiva eden bir nūshadır. Ayrıca Rūṣenī'nin Kasīde, Gazel ve Rubāʿīlerin den meydana gelmiş bir mūntahābat şeklindedir.

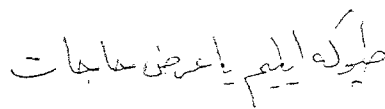
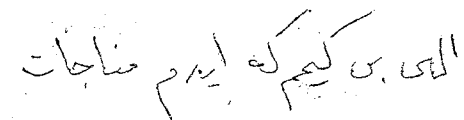
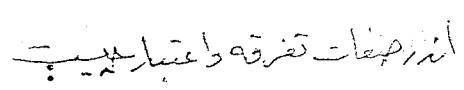
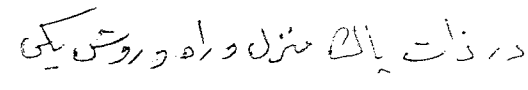
Neşreden tarafından ismi Āsar-ı ʿAşk olarak değışti-
rilmişse de esas olarak Miskīnnāme'nin diğer mesnevīler-
den seçilen bazı kısımlarla ādetā genişletilerek yapılmış
bir neşri olarak görülmektedir. Eserin Rūṣenī'ye āidiyeti
ilk sayfasına kaydedilmiş şu ibāre ile açıklanmaktadır:

"Nāzımı: Kutbu'l-ʿarifīn gavsü'l-vāsılīn mürşid-i pīr
hazret-i İbrāhīm Gūlşenī li's-şeyh Dede Ömer Rūṣenī nevve-
ra'l-lahu mażcū'ahū's-senī."

Nāşiri hakkında şu kayıt vardır:

"İşbu kitāb Edirne'de hankāh-ı Veķī Dede post-nişin-i
kemālāt-rehīni reşādetlū şeyh Şuʿayb Şerefü'd-dīn Edirnevī
hazretlerinin eser-i himmet-i ʿaliyyeleriyle ...tabʿ olun-
muştur."

Eser 1316=1898 yılında Dersaʿādet'de basılmıştır.

Baş :
Son:

Öç.: 195 x 135 (155 x 100) mm. Yk.: 40, Cedvellī.

İçindekiler: Miskīnnāme (1-60), Münācāt (62-65),
Mūntehābat-ı Gazeliyyāt (65-69), Rubaiyyāt-ı Hz. Rūṣenī
(70-73), Lügaz āyīne (73-78).

II. İstinsah tarihi belli ve tam nüshalar:

A. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. 624

Üniversite Kütübhanesindeki dört yazma Rüşenî külliya-tından en iyisi budur. Derli-toplu bir nüsha hüviyetindedir. Aynı istinsah tarihini taşıyan Arkeoloji nüshasından muhte-vâsı daha dardır. Mesnevîlerin dördünü de ihtivâ etmektedir. Ayrıca 5 Tercî'c, 78 Gazel ve 82 Rubâ'î'den ibâret olan bu nüs-haça sonradan yazılmış sayfalar mevcuttur. Baştan ilk sayfa-da sonradan yazılmıştır.

Baş :

الگو بن کیمم کایم ا که ایدهم امناجات

Son :

طیو که ایلم یا عرض حاجات

روشنی ناک کوکای بر قندین روشن دایل

İst.th.: 959=1551/53.

یوف دیه یا نارس و تله حاضر قندیل باش

Yzn: Âmidli Memi.

Öç: 205x140, st.: 15, yz.: ta'lik, yk.: 126

Kt.: kalın venedik, Ct.: tamir görmüş kahverengi me-
şin.

Başta ve sonda kitablık mührü basılıdır.

İçindekiler: Miskinnâme, Çobannâme, Neynâme, Kalem-nâme, fi't-Tercî'ât, fi'l-Gazeliyyât, fi'r-Rubâ'ıyyât.

B. Bursa İl Halk Kütüphanesi Genel Kitaplık Eski E-
serler Kısmı Nu: 2189

Bursa kitaplıklarında bulunan Uç yazmadan istinsah tarihi belli olan ve Gülşenî'nin oğlu Şeyh Ahmed'in dervişlerinden Edirneli Mahmud'un Antalya'da istinsah ettiği bir nüshadır. Rüşenî'nin eserlerini tam olarak ihtivâ etmektedir. Rüşenî'nin vefâtından 70 sene sonra istinsah edilmiştir.

Baş

الشیخ من کیم کا یدم مناجات طیبو که ایلیم باعرض حاجات

Son

طاهر باطی قدودن بی حدوت دیدر اود اولی هراقدن

İst. th. : 962 = 1555

İst. kd. ::

کتبه الطاهر محمود ادری بدق شیخ احمد بن کاشفی
ثم هذا الكتاب في شراظا لیه سنه ٩٧٢

Öç: 250 x 140 (145 x 80) mm. st.: 17, yz.: işlek hurde

ta^clîk, yk. 129, kt.: âhârlı sarımtrak kağıt, ct.: ebrû kaplı kağıt cilt.

Sayfa kenarlarında değişik mâhiyette notlar bulunmaktadır.

İçindekiler: Miskinnâme, Çobannâme, Neynâme, Kısmiyyât-ı münâcât, Tercî^cât, Gazeliyyât, Rubâ^ciyyât.

C. Süleymāniye Kütübhanesi Sāzeli Tekkesi BölümüNu: 50

Bu nüshanın baş tarafında (vr. 1-21) Firişteoğlu'nun "Ahretnāme" isimli eseri mevcuttur. Mesneviler bundan sonra başlamakta daha sonra da divān kısmı yer almaktadır. Miskinnāme ile başlayan nüshalardandır. Divan kısmında 5 Kaside, 3 Tercîc, 1 Muhammes, 79 Gazel, 118 Rubācî ve 120 Beyt mevcuttur.

Baş : *الهي من كيم كايدم بناجات طيو ايليم يا عرض حاجات*

Son : *چوقاسك زحمت چكوب كوردم الم شيمدى اوش
تمت ديوب چكدم قلم*

İst. th. : Muharrem 1020 = 1611

İst. kd. : *تمت -- على يد فقير المذنب درويش محمود ستراش
في غره شهر محرم الحرام سنة عشرين بعد الالف ١٠٢٠*

Öç.: 230 x 150 mm. st.: 21, yz.: güzelce ta'lik, st.:21,

yk.: , kt.: âhârlı, ct.: ebrû kaplı mukavva.

Nüshanın başında ve sonunda III. Sultan Mustafa'nın kızı Hadice Sultan'ın mührü basılıdır.

İçindekiler: Miskinnāme, Silsilenāme, Çobannāme, Neynāme, Kalemnāme, Kaşaid, Tercîciyyāt, Gazeliyyāt, Rubāciyyāt, Ebyāt.

D. Topkapı Sarayı Müzesi Kütübhanesi Revân Kitablığı

Nu: 768

Mesnevîlerin tamamı ile Divân'ı ihtiva etmektedir. Ancak gazeller kısmı (RI) kâfiyesinden başlamaktadır. 92. vr. tekraren yazılmıştır. 110. vr.'dan sonra eksik sayfalar mevcuttur. Sayfa kenarlarında ilâve beyitler ve başka nüsha ile mukâbele edildiğini gösteren tashîhler ve () kayıtları vardır. İstinsah edeni belli değildir.

Baş : *الربى من كيم كايديم مناجات طيو كه ايليم يا عرض حاجات*

Son : *ای روشنی درویش شوا مشکسته و دلریش شو در فکر کار خویش شو بر خیر وقت صبرم*

İst. th. : Ramazan 1022 = 1613

İst. kd. : *تمت الكتاب بعون الملك الوهاب في ومطر رمضان المبارك في سنة اثنين وعشرين
مدا لاف سنة ١٠٢٢*

Öç.: 180 x 100 (140 x 73) mm. st.: 15, yz.: ta^clîk,
yk.: 145, ct.: meşin, cedveller ve bölüm başlıkları kırmızı,
baş tarafında I. Mahmud'un tuğra şeklinde mührü ve kitablığın damgası basılı, sonunda bir kaç beyit yazılıdır.

İçindekiler: Miskinnâme, Silsile-i meşâyih, Çobannâme, Mesnevî ve Çelebi Hüsamüddin Medhiyyesi, Kısmıyyât-ı münâcât, Neynâme, Kalemnâme, Na^ct-ı Nebevî (3 aded), Vākı^ca, Tercî^cıyyât, Gazeliyyât, Tuyuğ, Müfredât, Kaside-i subhiyye.

E. Millet Kütübhanesi Ali Emiri Efendi Bölümü ManzumEserler Nu: 182

Rūsenī'nin mesnevîlerinin tamamı ile Divanını ihtiva etmektedir. Manisalı Kerim tarafından istinsah edilmiştir. 5 Tercîc-i bend ve 77 Gazel mevcuttur.

Baş : *الهي من كيمم كايديم مناجات طيو كه ايليم يا عرض حاجات*
 Son : *... روشني ناك حضرت كه تحفه سي يوقلقد يوقلقد ريوقلقدن اوزكا*
 İst. th. : 1025 = 1616 *تهجي دالده سنه سي*
 İst. kd. : —

Öç.: 203 x 134 (140 x 71) mm. st.: 17, yz.: ince âdi bir nesih hattı, yk.: 112, kt.: âhârlı, ct.: kağıt kaplı ve miklebli, serlevhalar ve cedveller kırmızı, birinci yaprakta 'Ali Emîrî Efendi'nin vakıf mübrû basılıdır.

İçindekiler: Miskīnnāme (miskinlik kitabı), Kıssa-ı çoban, Neynāme, Der Beyān-ı Şıfat-ı Kalem, Silsilenāme, Tercîciyyât, İbtidā-i gazeliyyât.

F. Millî Kütübhâne Fahri Bilge Kitapları Nu: 229

Fahri Bilge kitaplarından Milli Kütübhāneye intikal etmiş olan bu yazma henüz tasnife girmemiştir. Yetkililerin lutfkâr müsaadeleriyle kısa bir müddet içinde görerek ancak tavsifini çıkarabildik. Bir kaç kişi tarafından yazılmış intibâını vermektedir. 128. vr.'dan sonra çeşitli şâirlerden gazeller yazılmıştır. Muhtevāsından anlaşıldığına göre sadece Mesnevîler mevcut görünmektedir.

Baş

السهرى بن كيم كه ايدم مناجات طوبكه ايايم يا عرض حاجات

Son

: باز از روشنی غوث همه شیخ ابراهیم اصغیای صفا

İst. th. : 1028 = 1619

İst. kd. :

تم الكتاب بعون الله الملك الوهاب في اوائل ربيع الآخر

Öç.: 170 x 110, (137 x 74) mm. yz.: okunaklı irice nesih, yk.: 160 (1-120 arasında külliyât mevcuttur.), serlevha ve cedveller kırmızıdır. kt.: ince âhârlı karışık, Avrupa filigranlı, ct.: sırtı meşin, kapaklar ebrû kaplı mukavva.

İçindekiler: Miskinnâme, Çobannâme, Der Kısmıyyât-ı Münâcât, Der Medh-i Mesnevî, Neynâme, Der Beyân-ı ʿaşk ve ʿâşıkî, Der beyân-ı Hüviyet-i Hû, Der Sıfat-ı Kalem.

G. Topkapı Sarayı Müzesi Kütübhanesi Hazine KitablığıNu: 928

Mesnevîleri ve Divan-ı ihtivâ eden tam bir nüshadır. Sayfa kenarlarında mukâbele edildiğini gösteren düzeltmeler ve () kaydı mevcut olduğundan tashîh edilmiş bir nüsha hüviyetindedir. İstinsah kaydından Âmidli 'Alî b. Hacı Ahmed tarafından yazıldığı anlaşılmaktadır.

Baş : اکبری من کیم کاید مناجات طپو که ایلم یا عرض حاجات ---

Son : -- هر دم ده یوز کوزیله دوست یورینی کورده من واریلینه کورمک استه

İst.th. : 1029 = 1619/20 زینهار اوله قانع

Öç.: 201 x 150, st.: 15, yz.: ta'cîlîk, yk.: 150, kt.: âhârlı, muhtelif renkli, ct.: kahverengi meşin, şemseli, miklebli, serlevhalar ve cedvel kırmızı.

Başta kitablık mührü ile Mustafa Feyzi isimli bir şahsın mührü mevcuttur. Sonunda bazı beyitlerle bir kaç tane dilekçe örneği yazılıdır.

İçindekiler: Miskînâme, Çobannâme, Mesnevî Medhiyesi, Neynâme, Kalemnâme, Silsilenâme, Na'c't (iki aded), Kaşide-i Şubh-dem, Müstezâd, Vâkı'ât, Tercî'ât (5 aded), Gazeliyyât, Tuyug, Ebyât.

H. Dil-Tarih Coğrafya Fakültesi Kütübhanesi M. Ozak

Bölümü Nu: 1215

Yazma, bir mecmua halindedir. Birinci kitab, Ebu's-Su'ûd Efendi'nin Devrân-ı Sofiyye isimli eseridir. İkinci eser, Rüşenî'nin Miskinnâmesi ile başlamakta, sırası ile diğer mesnevîleri ihtivâ etmektedir. Daha sonra başlayan Gazeliyyât'ın içine 80^b'den itibaren Gülşenî'nin gazelleri karışmıştır. Daha sonra Rüşenî'nin Tercî'ât'ıyla 101^a'ya kadar külliyyât devam etmektedir. Bundan sonra Divan-ı İbrahim Gülşenî başlamakta, daha sonra da Şeyh Şanî Efendi divanı ile yazma son bulmaktadır.

هذا كتاب قدوة العلماء المحققين عمدة المشايخ

Baş : المدققين در دهر و شرف الطوائف قدس سره العزيز الهم بن
كريم كايدم ساجات طيوكة ايليم باعرض ساجات
Son : تاره قيل اواره نك اواره سن اكده فتح ايت رخصوك
دروازه سن

İst. th.: 1080 = 1669 (Miskinnâme sonunda).

İst. kd. yoktur. Bunun yerine 1176 tarihli bir vakıf kaydı mevcuttur.

Öç.: 285 x 195 (236 x 140) mm., st.: 17, yz.: irice ne-sih, kt.: âhârlı su yollu kaba filigranlı tok bir kağıt, yk.: 1^b-101^a, ct.: meşin kapaklı şozuk şîrâzeli.

İçindekiler: Miskinnâme, Çobannâme, Neynâme, Kalemnâme, Gazeliyyât, Tercî'ât, Mesnevî Medhiyyesi, Münâcât.

III. İstinsah Tarihi Belli Olmayan Tam Nüshalar:

A. Nûruosmâniye Kütüphanesi Nu: 3851

Mesnevîlerin tamamını ihtivâ etmektedir. Miskînnâme ile başlamaktadır. Silsilenâme'nin gösterdiğine göre Rûsenî'den takriben 100 sene sonra tertib edildiği söylenebilir. Yazısı güzel, tertipli iyi bir nüsha görünümündedir.

Baş : *الهي من كيم كايدم مناجات طيو كه الله ايلم يا عرض حاجات*

Son : *ای روشنی درویش شوا شکسته و دلریش شو در فکر کار خویش شو بر خیز وقت صبحدم*

Öç.: 193 x 110 (125 x 65) mm. yk.: 156 st.: 15

Yz.: ince ve güzel ta'lik kt.: âbâdî Ed.: Yeşil ku-
maş kaplı ve miklepli. Başlık hafif tezhipli ve bir miktar
yaldız cedvelli, diğer kısımlar kırmızı cedvelli.

İstinsah tarihi ve kaydı bulunmamaktadır.

Baş tarafta III. Osman'ın tuğralı vakıf mührü ile,
vakfı tescil eden Haremeyn Evkafı Müfettişi İbrâhim Efen-
dinin mührü basılıdır.

İçindekiler: Miskînnâme, Silsile-i Meşâyih, Çobānnâme,
Der kısmıyyât-ı Münacât, Mesnevî medhiyesi, Neynâme, Der
Beyân-ı Sıfât-ı Kalem, Kaşâ'id, Sâkînâme, Tercî'ât, Gaze-
liyyât, Rubâ'ıyyât, Müfredât, Kaşîde-i Subhiyye.

B. Bayazıd Umumi Kütüphanesi Nu: 3354

Çobannāme ile başlamaktadır. Bütün mesnevîleri ihtivâ etmektedir. Üzerindeki kayıtlardan anlaşıldığına göre "Gülşenhāne-i Eğri Kapı" ya, yani bir Gülşeni tekkesine vakfedilmiş bir nüshadır. Biraz hırpalanmıştır. Sonunda eksiklik varsa da az olmalıdır. Bir başka nüshayla mukabele edildiği, sayfa kenarlarına yazılmış nüsha farkalarından ve (ص) kayıtlarından anlaşılmaktadır. Nüshanın baş taraflarında 8 sayfa kadar türkçe ve farsça bazı beyitlerle hadis-i şerifler yazılmıştır. Yine bazı sayfa kenarlarında Rūşenī ile Şeyh Sinan'ın manzumeleri yazılıdır.

Baş : حمدنا محمد وروشنای ناممدود بر خدای عزوجل که در باغ ازل

طوطی شیرین زبان

Son : تکرید طانی ولی بیلدر دیمه نیشه کیم فاش ایتمه سری سرلدر

Öç.: 207 x 142 mm.

Yk.: 126

St.: 18

Yz.: Okunaklı hurde ta'lik. Kt.: esmerce kalın. Cd.: Kahverengi meşin, şemseli. cedveller kırmızı. Bölüm başlıkları ve metinde geçen âyetler de kırmızıyla yazılmıştır.

İçindekiler: Çobānnāme, Miskīnnāme, Silsilenāme, Neynāme, Kalemnāme, Kısmiyyāt-ı Münacāt, Sākīnāme, Tercī'iy-yāf, Gazeliyyāt, Tuyuğ ve Kıta'lar mevcuttur.

C. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. 797

Tertip bakımından bütün nüshalardan farklı bir nüshadır. Çobannāme ile başlamakta, Miskinnāme ile bitmektedir.

İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Katoloğunda belirtilen istinsah tarihi yanlıştır. Mevcut tarih, miskinname'nin sonunda, bu mesnevinin yazılış tarihi olarak zikredilen 889 tarihi, istinsah tarihi olarak kabul edilmiştir. Böylece Rüşenî'nin sağlığında yazılmış bir nüsha olarak bilinen bu nüshanın, sanıldığı gibi eski bir nüsha olmadığı belirmiştir. Çobannāme'nin mukaddimesinin yazıldığı sayfa da nüshanın son sayfası koparılarak arkasına yazılmıştır. Bu durum sayfanın yapıştırılan yüzünde bulunması muhtemel istinsah tarih ve kaydının da tesbitine manidir.

Baş : حمدنا محمد و درو شای نامحدود بر خدا بر عزوجل که

Son : الله العالمينك رحمتي بول كم اولمن عالي غرق ايسه اول

Öç.: 190 x 116 (130 x 60) mm. Yk.: 151 St.: 15

Yz.: Ta'lik. Kt.: Aharlı, venedik. Cd.: Kahverengi meşin, şemseli. Cedveller ve başlıklar kırmızı

Başında kitaplık mührü basılı ve iki temellük kaydı yazılıdır. Sonunda başka birisi tarafından yazılmış Rüşenî'nin kısa bir hal tercümesi mevcuttur.

İçindekiler: Çobannāme, Der kısmıyyāt-ı Münacāt, Medh-i Meğnevî, Neynāme, Kalemnāme, Kaşaid, Vâkı'āt, Tercî'āt, Gazeliyyāt, Rubā'ıyyāt, Müfredāt, Silsile-i Meşāyih, Miskinnāme (baştan 141 beyit kadar eksik.)

D. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y.795

Mesnevîlerin tamamının mevcûd olduğu bir nüshadır. Silsilenâme'den sonra gelen "Kaşîde-i subh-dem" isimli kasîdenin Dede'ye nisbet olunduğu kenarına işlenmiştir. 118^b ile 140^b arasında eksiklik vardır. Miskinnâme 41^a dan başlamakta ve yazmanın sonuna kadar Rûsenî'nin eserleri devam etmektedir.

Baş : السی من کیم کا یدم مناجات طوبی که الیم یا عرض حاجات

Son : چوخ اسمک زحمت چکوب کوردم الم
شیملی اوشئت دیدم چالدم قلم

İst. th. : Yoktur.

İst. Kd. : Yoktur.

Öç.: 193x112(132x62) mm. Yk. : 153 St.: 15.

Yz.: Ta'lik Kt.: Venedik Cd.: Kahverengi meşin. Başlangıçta cedveller âdî yaldızlıdır. Diğer sayfalarda bölüm başlıkları ve cedveller kırmızıdır.

Baş tarafta kitaplık ve Derviş İsmail mührü basılıdır. Baş ve sondaki bazı boş sayfalarda çeşitli beyitler mevcuttur.

İçindekiler: Miskinnâme, Silsile-i meşâyih, Kaşîde-i subh-dem, Çobannâme, İsmiyyât-ı münâcât, Medh-i Mesnevî, Neynâme, Qalemnâme, Kaşâid, terci'ât, gazeliyyât, Rubâ'ciyyât ve Müfredât.

E. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. 1915

Cildlenirken formları karışmış olduğundan bölümler birbirinin içine girmiştir. Miskinnâme ile başlamakta Çobannâme ile bitmekte ise de formalar sıraya konulduğunda Çobannâme ikinci sırayı almakta ve böylece nüsha düzelmektedir. Cildlenirken meydana gelen karışıklık yanında, sonradan bazı sayfaların kaybolduğu anlaşılmaktadır.

Baş : *الهی من کیم کایدیم مناجات طوبه ایلم یا عرض حاجات*
 Son : *اله العالمینک رحمتی بول کم اولمازعا لى فرق یا سه اول*

Öç.: 190x122 Yk. 123 St.: 15 Yz. Ta'lik

Kt.: Aharlı Venedik Cd.: Kahverengi meşin ve şemseli.

Yalnız cildleme yüzünden nüsha Miskinnâme ile başlayıp Miskinnâme ile bitmektedir.

İçindekiler:

Başta kitaplık mührü basılı, başta ve sonda Ebced harfleri ve sayı kıymetleriyle bazı fevâid yazılıdır.

İçindekiler: Miskinnâme, Heyname, Kalemname, Gazeliyyât, Tercî'ât, Silsilenâme, Rübâ'îyyât, Çobannâme.

F. Bursa İl Halk Kütüphanesi Eski Eserler Kısmı

Ulu Cāmi Nu: 2144/2

Bir mecmūanın ikinci risālesidir. Mecmūanın başında "Dü-
rerü'l-^cakāid liṣ-Şeyh Sīvāsī(r.h.)" isimli akaide ait bir
kitap mevcuttur. Her sayfada üç sütun üzerine yazılmıştır.
Küllīyyāt'ın tamamını ihtiva etmektedir.

Baş :

الکى من کیم کا یدم مناجات طيو که ایلیم یا عرض حاجات

Son :

برایشان دعاء او ایست روح الله روحهم ابدا

İstinsah kayıt ve tarihi yoktur.

Öç.: 207x146 (162x110) mm. Yk.: 76(59^b-134^b)

St.: 21 Yz.: İşlek hurde ta^clīk Kt.: Kaba filigranlı,
āharlı Cd.: Miklebli, düz, deve tüyü renginde meşin cild-
li.

Mecmū^cada Sīvāsī'nin eseri bulunduğuna göre istinsah tari-
hi olarak hicrî 1000 den sonra yazıldığı kanatine varılabi-
lir.

İçindekiler: Miskinnāme, çobannāme, kısmiyyāt-ı münā-
cāt, neynāme, kalemnāme, terci^ciyyāt, gazeliyyāt, silsilenā-
me.

G. Bursa İl Halk Kütüphanesi Eski Eserler KısmıGenel Kitaplık Nu: 671

Mesnevîler ve Dîvanı ihtiva eden tam bir nüshadır. İstin-
sah kayıt ve tarihi bulunmamakla beraber eski bir nüsha ola-
rak değerlendirilebilir. Miskinnâme ile başlamaktadır.

Baş : الهی من کیم کا یدر مناجات طبرکة الیم یا عرض حاجات

Son : در ذات پاک منزل روش یکی اندر صفات تقریفة اعتباریست

Öç.: 255x150 (175x87) mm. Yk.: 125 St. 15

Yz.: Güzel bir ta'lik Kt.: Aharlı sarımtırak yerli ka-

ğıt Cd.: Kahverengi meşin mukavva şemseli.

İçindekiler: Miskinlik kitabı, Çobannâme, Neynâme, Kalem
nâme, Tercî'iyât, Gazeliyyât, Muhammes, Silsilenâme, Rubâ'iy-
yât ve müfredât.

H. Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi BölümüNu: 3748

Başlıklarının tamamı yazılmamış bir haldedir. Muhtevi-
yatı arasında 5 tercî', 86 gazel, 76 rubâ'î vardır.

Baş : الهی من کیم کا یدر مناجات طبرکة الیم یا عرض حاجات

Son : یا انا انزلتک فی ترک الیوب جہد ایدوب غوسہ ایدوب غوسہ

Öç.: 185x100 (132x55) mm. Yk.: 144 St.: 15

Yz.: İnce ta'lik Kt.: Sarımtırak Cd.: Sırtı meşin

üstü siyah bez kaplı başlık ve cedveller yaldızlı, diğer ced-
veller kırmızı.

İçindekiler: Miskīnnāme: Çobannāme, Neynāme, Silsile-name-i Halvetiyye, Tercī'āt, Gazeliyyāt, Rubā'ciyyāt.

I. Süleymaniye Kütüphanesi Düzümlü Baba Bölümü

Nu: 419

Tamam bir nüsha olmakya birlikte, kağıdından anlaşıldığına göre çok muahhar bir nüsha hüviyetindedir. Zahriyesinde bulunan H. 1293 tarihli vakıf kaydından da bunu çıkartabilmek mümkündür.

Baş : الهی من کیم کا یدم مناجات طو کہ الیم یا عرض حاجات

Son : اله العالمینک رحمتی بول کم اولماز عالمی غرض الیم اول

Öç.: 231x160(178x110) mm. Yk.: 94 St.: 21

Yz.: Ta'lik Kt.: Aharlı sarımtarak Cd.: Meşin. Söz başlıkları ve cedveller kırmızı ile yazılmıştır.

İçindekiler: Miskīnnāme, Çobannāme, Neynāme, Tercī'āt, Gazeliyyāt, Rubā'ciyyāt.

J. Süleymaniye Kütüphanesi Lala İsmail Bölümü Nu:211

Miskīnnāme ile başlamaktadır. Çobannāme mesnevî'sinden sonraki sayfalarda başlık yerleri ayrılmış, fakat yazılmamış durumdadır. Dīvan kısmı eksik görünmektedir. Gazeller diğer nüshalara nazaran daha çoktur.

Baş : الهی من کیم کا یدم مناجات طو کہ الیم یا عرض حاجات

Son : تکریمی تازی ولی بیدم دیو نیتام فاضله ایتہ کری ہلد

Öç.: 208x135(150x80) mm. Yk.: 129 St.: 15

Yz.: Ta'lik Kt.: Aharlı sarımtırak Cd.: Döwre şemse-
li kahverengi meşin. Cedveller ve söz başlıkları kırmızıdır.

İçindekiler: Miskinnâme, Çobannâme, Neynâme, Kalemnâme,
Gazeliyyât, Rubâ'ciyyât.

K. Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Erendi Bölümü Manzum

Eserler Nu: 183

Bu nüshanın baş tarafında, 25 varak kadar Gülşenî'nin
rubâ'ileri bulunmaktadır. İlk varakta da türkçe ve farsça
bazı beyitler bulunmaktadır. 110 ve 111. vr.lar arasında da
eksiklik vardır. Fakat Rüşenî'nin eserleri, mesnevîler ve
Dîvan tamdır. 73 gazel, 76 tuyug ve 5 terci'î bend mevcut-
tur.

Baş

الشی من کیم کاید مناجات طپو که ایلم یا عرض حاجات :

Son

پس کک یکسان سکا نابود در چونکه بودک عاقبت نابود در :

Öç.: 187 x 120, Yk.: 128 , St.: 17, Yz.: nesih, Kt.:
krem rengi, Cd.: kabartma mor kağıt kaplı, başlık ve ced-
veller kırmızı.

1. yaprakta Ali Emîrî'nin vakıf mührü vardır.

İçindekiler: Miskinnâme, Çobannâme, Mesnevî medhiyyesi,
Neynâme, Kalemnâme, Silsilenâme, Şakînâme, Terci'ciyyât, Ga-
zeliyyât, Kıt'a ve Tuyuglar.

L. Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Efendi Bölümü Manzum

Eserler Nu: 184

Mesnevîlerin tam olduğu, divan kısmının da geniş bulunduğu bir nüshadır. Şiirlerin vezinleri, sayfa kenarlarına işâretlenmiştir. Şeklî özelliklerinden yeni bir nüsha olduğu intibainı vermektedir.

Baş

الربى من كليم مناجات طوكه ايليم يا عرض حاجات

Son

چوق امك زحمت چكوب كوردم الم شمدى اوشىقت
ديوب چالدم قالم

İstinsah tarihi ve kaydı bulunmamaktadır.

Öç.: 226 x 128 (164 x 98) mm., Yk.: 158, St.: 15,
Yz.: Mesih, Kt.: Âhârî krem rengi, Cd.: Etraflı meşin, is-
tanpa yaldızlı, krem rengi kumaş kaplı ve miklebli. Baş-
lık ve cedvel yaldız, diğer cedveller ve bölüm başları kırmızı.

İçindekiler: Miskināme, Çobannāme, Kısmıyyāt-ı münâcāt, Medh-i meşnevî, Neynāme, Kalemnāme, Kaşîde-i Şubhiyye, Silsilenāme, Tercîcāt, Terkîbāt, Gazeliyyāt, Rubāciyyāt, Eb-yāt.

M. Konya Mevlānā Müzesi Kütüphanesi Yazmaları Nu:2446

Gölpınarlı tarafından hazırlanan "Konya Mevlānā Müzesi Kataloğu (Ankara, 1971), II, 364-365" de geniş bir tavsīfi verilmiştir. Bizzat görülemediğinden oradaki bilgilerle iktifa mecbûriyeti hâsıl olmuştur. Sondan bir mikdar eksik olduğu anlaşılmaktadır. İstinsah tarihi ve kaydı bulunmamakla beraber, Gölpınarlı H. x(xvi) sonlarına veya xı(xvii) yüz yılın ilk senelerine ait olabileceği ihtimali üzerinde durmaktadır.

Baş :

الهی من کیم که ایدم مناجات طپونه ایلم یا عرض حاجات

Son

جانله هر دله از هر سوزك طوطی روحه ویریر شکر سوزك

Öç.: 207 x 145 (145 x75) mm., Yk.: 113, St.: 17, Yz.: ta^clîk, Cd.: ortası şemseli, kenarı düz cedvelli, miklebli, koyu kahverengi meşin. Başlıklar surhla yazılmıştır.

İçindekiler: Miskinlik Kitabı, Çobannāme, Neynāme, Dīvān (Gazeliyyât), Tuyûğlar.

* nr. 2176 / d. II. Kase "فنا" 251

* nr. 2176 I-V "فنا" (چوبان نامه) مجموعه
سازمان اسناد و کتابخانه ملی
کتابخانه ملی، II، 253-255

N. Konya Mevlana Müzesi Kütüphanesi Yazmaları Nu: 1653

Gölpınarlı tarafından hazırlanan " Konya Mevlana Müzesi Yazmaları Kataloğu (Ankara, 1967), I, 239-240 "de geniş bir tavsîfi mevcuttur. Bu nüshayı da görmek mümkün olmamıştır. Bu yüzden kataloğun verdiği bilgilerle iktifa edilmiştir. Bu mecmuada Rüşenî'nin eserleri, Miskînnâme ile başlamakta, Divân ile bitmektedir. Divan kısmının muhteviyâtı tafsîl edilmediğinden içinde nelârin bulunduğunu anlamak mümkün değilse de nüshanın sonunu göstermek üzere kaydettiği beyitten Rubâ'îyyât kısmının mevcudiyeti anlaşılmaktadır. Binaenaleyh Divân kısmının da tam olarak mevcud olduğu ifâde edilebilir.

Baş : حد سطايار اشراى بن نظير كم ملك المالكسن و بن وزير

Son : اى باد نسيم و شنيك آيدى الله آپر پيامن

Öç.: 205 x 120 (150 x 63) mm., Yk.: 99, St.: 25,
Yz.: ta'lik, Cd.: ortası şemseli kenarlı düz cedvelli
meşin (?).

İstinsah tarihi bulunmadığından Gölpınarlı'ya göre H.
X (XVI). asra ait olması muhtemeldir.

İçindekiler: Miskinlik Kitabı, Çobannâme, Neynâme, Divan.

Son sayfada Muhammediye'den şiirler mevcuttur.

IV. Eksik, karışık ve düzensiz nüshalar:

A. Millet Kütüphanesi Cârullah Veliyyüddîn Efendi

Bölümü Nu: 1661

Takrîben 5.000 beyti ihtiva eden bu nüsha baştan ve son-
dan eksiktir. Bölüm başlıkları yazılmamıştır. Bu yüzden münde-
recatı tam tesbît edilememekle birlikte Rüşenî ve Gülşenî'nin
eserlerinin bir sıra gözetilmeden toplandığı farkedilmektedir.
Varak 123-152 arası da eksiktir.

Baş :

دورله خلقه مکانيله زمانى کومسترن ...

Sen :

... دیلر سلك كلشنى كيمى براولاغيد و نوروزك قیلا کور کجلى کوندر

İst. th. : Yoktur.

İst. kd. : Yoktur.

Öç: 142x102(103x68)mm. yk.: 272 st,: 53.

yz.: Nesîh ve ta'cîlîk. kt.: Muhtelif kağıtlara yazılmış.

Cİ.: Vişne çürüğü renginde meşin. Cedveller yaldızlı, yeşil ve kırmızı.

Üzerinde Cârullah Efendi'nin vakıf mührü basılıdır.

B. Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi BölümüNu: 2641.

Tertipsiz ve baş tarafı eksiktir. Çobannamenin ortalarından başlamaktadır. Mesnevîlerden sonra Gülşenî'nin eserleriyle karışmıştır. Gülşenî'nin bir miktar gazeli ile Ma'nevî'sinden 120 beyitlik bir kısım mevcuttur.

Baş :

--- که جانم تیغ حمله ایدى چاک تراى آب عسلک ایدى پاک ---

Son :

معنوی چون خدمت شد مستطاب ختم کن والله اعلم بالصواب

İst. th.: 1021=1612

İst. kd.:

تحت الديوان عنى یرسلنى بنى

Öç.: 200 x 130 mm.

yk.:135

st.: 15

yz.: Ta'lik.

kt.: kalınca aharlı.

cl: Kahverengi

meşin. cedveller kırmızı.

Başta Es'ad efendinin mührü basılı, sonda ve bazı sayfalarda muhtelif kalemlerle çeşitli ibareler yazılmıştır.

İçindekiler: Çobannāme (Baştarafı eksik.), Miskinnāme (eksik olarak), Neynāme, Gazeliyyat, Terci'iyāt, (3 terci', 1 terkīb-i bend), Kesnevī Medhiyesi, Gülşenî'nin Gazeliyatı, Silsilenāme, Tuyuğ, Gülşenî'nin Ma'nevisinden bir kısım.

C. Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi

Bölümü Nu: 3617

Bu nüshada Miskinnâme'nin baştarafı eksiktir. Daha sonra mesneviler devam etmekte, Dîvan kısmı Gazeliyyât ile başlamaktadır. 67 gazel, beş terci'î bend, 63 tuyuğ mevcuttur.

Baş: : بریدر چونکه اوصاف بشر در کیم آف فہم ایدر سمع و بصر در

Son : درخ ایلمین بوند و دعای دینم گورد انوار لقای

İst. th. : Yoktur.

İst. kd. : Yoktur.

Öç.: 224x42(147x81) mm. Yk.: 140 St.: 17.

Yz. : Güzelce nesih Kt.: âharlı Cd.: Neftî meşin, şemse-
li ve miklebli. Başlangıcında âdî yaldızdan hafif bir tezhîb
vardır. Cedveller ve mevcut başlıklar kırmızıdır.

Gazeliyyât kısmı harekelidir.

İçindekiler: Miskinnâme(eksik), Kışsa-i çobân, Neynâme,
Silsilenâme, Gazeliyyât, Terci'ât, Tuyuğ.

D. Süleymaniye Kütüphanesi Lala İsmail BölümüNu: 614/2

Bu nüshada sadece Çobannâme mevcuttur. Varak 107^a da kısmıyla başlamaktadır. Mevlânâ Medhiyesi ile mensûr dîbâce eksiktir. Sonunda da bir miktar eksiklik vardır.

Baş : *وسی عمران حلیم و کریم خوب کلین کیرین خورده حلیم*

Son : *وسی و اول درده همان اول کریم و یردی سالت یردین خورده حلیم*

İst. th. : Yoktur.

İst. kd. : Yoktur.

Öç.: 195x115(135x72) mm. yk.: 107^b-116^b St.: 15.

Yz.: Ta^clîk. Kt.: Âharlı, suyollu ve filigranlı. Cd.: Siyah meşin.

E. Süleymaniye Kütüphanesi Uşşakî Tekkesi Bölümü Nu:62/2

Çobannâme eksik olarak başlamaktadır. Lala İsmail 614/2 ile aynı özelliği göstermektedir. Başı ve sonu itibariyle mezkûr nüshayla aynıdır.

Öç.: 130x90(95x65) Yk.: 122-133 St.: 13 Yz. Ta^clîk
Kt: Âharlı, suyollu ve krem rengi Cd.: Sırt meşin, kapaklar mukavva.

F. Süleymaniye Kütüphanesi Serez Bölümü Nu: 3995/2

Bu nüsha sadece Çobanname'den ibârettir. Yalnız son kısmında epey eksiklik vardır. Vezîr-i a^czam Osman Paşa hakkındaki uzunca bir terci^cden sonra 992 tarihi mevcuttur.

بسم - محمد نادر و دوشنای نامحدود

Baş :

Son :

İst. th. : 22 Şa^cban 992=1584

İst. kd. : Yokdur

Öç.: 200x125(140x75) mm. Yk.: 34^b-44^a St.: 17.

Yz.: Ta^clik Kt.: Âharlı, suyuolu ve değişik renklerde.

Cd. : Şemseli, siyah meşin.

G. Hakkı Târik Us Kütüphanesi Nu: 25

Bu nüshada sâdece Dede'nin gazellerinden seçmeler vardır. Düşülen kayıttan "Kütüphane-i umûmî"deki nüshanın Gazeliyyât kısmından istinsah edildiği belirtilmiştir. İstinsah tarihi olmamakla birlikte takriben 100 sene önce yazıldığı intibâını vermektedir.

Baş :

Son :

Öç.: 125x200(110x155)mm. Yk.: 10 St.: 15-20 Yz.: Muhte-

lif rek^a, Kt.: Avrupa defter Cd.: Defter halindedir.

دده عمر روشنی قدس سره السنی حضرت تریاک

عزلیاتدن مستحضر

تمام شد بعون الله تعالی

H. Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi BölümüNu: 3785

Nüshanın başında Hazreti Mevlānā hakkında 11 beyit, Mesnevī hakkında da 81 beyitlik iki Medhiye bulunmaktadır. Varak 5^b den itibaren Neynāme mesnevīsi başlamaktadır.

Baş :

اول که دینامش آکا بحروب حق
اول اوزی کی سوزی محبوب حق

Son :

کل بنه ای لطف معنی طالبی
لطف معنی ناله دون کون ز غمی

İst. th. : 1243=1827

İst. kd. :

Öç.: 160x104(115x78)mm. Yk.: 22 St.: 11 Yz.: Bo-
zuk nesih kt.: Āharlı, suyollu ve filigranlı, krem rengin-
de. Cd.: Sirt meşin, kapaklar bez, tuğralı kırmızı.

İ. Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi BölümüNu: 3431/2

Bir mecmu'a içinde bulunan bu nüsha başlıklar için yer ayrılmış olduğu halde yazılmamış olarak 9 varak halindedir. Çobannāme Mesnevīsi'nden bir bölümden ibarettir.

Baş :

اول که دینامش آکا بحروب حق اول اوزی کی سوزی محبوب حق

Son :

من کم آنی اچیک اولما زدم مستلکی خواو لوبی والسلام

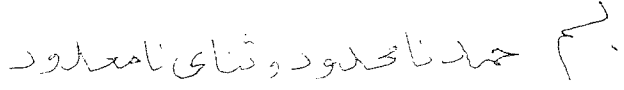
İstinsah kaydı ve tarihi yok.

Öç.: 205x145(162x55)mm. Yk.: 41^b-50^b St.: 20 Yz.: Ta'lik

22 başlıksız parçadan ibarettir. Kt.: Suyollu, filigranlı ve sarımtırak. Cd.: Mikleb ve şemseli meşin.

M.Konya Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi Yazmaları Nu: 2178

Abdûlbâkî Gölpinarlı tarafından hazırlanan yazmalar kataloğunun II. cild, 254. sayfasında mufassal tavsîfi verilmiştir. Buradan anlaşıldığına göre Rûşenî'nin bütün eserlerini ihtivâ eden bir mecmua halindedir. Çobannâme ile başlamakta, Miskinnâme ile son bulmaktadır. Tertîb bakımından Ün. Ktb. T. Y. 797'ye benzemektedir. Miskinnâme, baş tarafından epeyce eksik bir durumdadır İstinsah tarihi ve kaydı bulunmamaktadır. Gölpinarlı'nın ifâdesine göre yazı ve cilt bakımından 10. yüz yıla(XVI) aittir.

Baş :

Son :

Öç.: 202 x 130 (152 x 20) mm., Yk.: 124, St.: 15, Yz.: ta^clîk, Cd.: Kenarı zencirekli, ortası şemseli miklebli.

Bu nüshayı görmek mümkün olmamıştır. Bu yüzden kataloğun verdiği bilgilerle iktifa etmek mecbûriyetinde kalınmıştır.

İçindekiler: Çobannâme, Neynâme, Silsilenâme-i meşâyih, Dîvân, Rubâ^cîler, Tercî^cât, Tahmis, Gazeliyyât, Miskinlik Kitabı.

M. Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Efendi Bölümü Manzum

Eserler Nu: 185

Mesnevîlerin tam olarak bulunduğu bir nüshadır. Mesnevîlerden sonrası tertipsiz, karışık ve başı sonu belli olmayan bir haldedir.

Baş : *الهي من كيم كايديم مناجات طيوكه ايليم يا عرض حاجات*

Son : *يارد من [يارمان] ايشلروكي ترك ايلوب
جهد ايت خوش يارد يارد يوري وار*

İstinsah tarihi ve kaydı bulunmamaktadır.

Öç.: 138 x 100 mm., Yk.:105, St.: 13, Yz.: Şikeşte ta'lik, Kt.: kaba filigranlı, Cd.: kahverengi yumuşak meşin. Zahriyesinde Kenan Bey tarafından armağan edildiği yazılı, kitablık mührü basılıdır.

İçindekiler: Miskinlik Kitabı, Çobennâme , Neynâme, Kalemnâme, Gazeliyyât.

M. Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Efendi Bölümü Manzum

Eserler Nu: 186

Dîvân kısmı eksik bir nüshadır. Neynâme'nin sonundan Tercî'ât'a geçtiğinden Kalemnâme bulunmamaktadır.

Baş : *الهي من كيم كايديم مناجات
طيوكه ايليم يا عرض حاجات*

Son

روشن ایدہ طلعتنی کو کلکات
سرحد ملکہ دیدو کیسی [کبی] روشنی

İstinsah kayıd ve tarihi yoktur.

Öç.: 145 x 75 mm., Yk. 129, St.: 10, Yz.: ta'lik,
Kt.: Ābādī, Cd.: Ārkası meşin, üstü kağıt kaplı.

Baş tarafında Kenan Bey tarafından armağan edildiği yazılı ve kitaplık mührü basılıdır.

İçindekiler: Miskinliknāme, Çobannāme, Neynāme (sonu eksik), Tercī'āt(2 aded),

T E N K İ D L İ M E T İ N

1^b

İlāhî men kimem k'iydem münâcât
Tapuâ eyleyem yâ 'arz-ı hâcât

2. Eyâ dānende-i sırr-ı hafıyyât
Ne hâcet Hazretûne 'arz-ı hâcât

3. Sevaun 'indeke cehrî ve sırrî
Ve ente te'lemü sūî ve birrî

4. İlāhî ente Settāru'l-'uyûbi
İlāhî ente Gaffāru'z-zunûbi

5. İlāhi rûzigārum eyle fîrûz
Şebûm kâdr eyle rûzum rûz-ı nevrûz

6. Dûnüm gündüz günüm nevrûz-ı 'ıyd it
Sitārem bahtlu bahtum sa'îd it

7. Enîsüm zikrûn it zikrûn celîsüm
Celîsüm zikrûn it fikrûn enîsüm

1. men: ben SA, M.

2. sırr-ı: sırr u N.

4. Bu beyit N de yok.

5. Bu beyit M.de yok.

8. Enîsüm ünsin it ismüñi hemdem
Emin it heybetünden eyle hōşdem
9. Sürüben şer işi hayr işi piş it
Yamanlardan sakın yahşılār iş it
10. Bürüyüp °afvünün setrünü bize
İçümüz taşumız nuruñla bize
11. Giderüp cehli ko yirine °ilmün
Ğazab yirine lutf idüp ko hilmün
12. Çerağum nürün-ile kıl münevver
Dimāğum °ıtrun-ile kıl mu°aţţar
13. Sakın ğıl beynümi bed kohulardan
Gözüm vechüñsiz olan uyhulardan
14. Elüm çeküp menāhiden îlāhî
Ayağum yığ melāhiden îlāhî

10. Bu beyt N de yok.
b idüp : eyle SE.

11. SE de burada 9. beyt tekrar edilmektedir.

13. b Gözümi vechin içün uyhulardan M.

14. Bu beyt N de yok. elüm çeküp: elümi çek M.

15. Gözümi sakla nāmāhrem yüzinden
Kulağımı daḥi gıybet sözinden
16. Ne söz kim var-durur baña ziyānı
Zebānuma getürme Yārāb añı
17. Beni sen h^vāb-ı ğafletden uyandur
Uyanıklar boyāğuna boyandur
18. Benümle tā^cat arasını it cem^c
İbādet ehli içinde idüp şem^c
19. Kabūl it tevbemi Yārāb benüm sen
Niçe geldüm bilürsin tapuña men
20. Haṭāmı döndürüp Yārāb şavāba
Günāhumı daḥi dönder sevāba
21. Kamu bağılu kapuları açan sen
Cemī^c-i cāleme rahmet saçan sen

16. anbu mısra N de yok.

19. b niçe: niçe N// men: ben M ve N.

22. İlāhī çün garībubikesem men
Ümîdümü kaçan senden kesem men
23. Sığınuram saña senden ilāhī
Ki sensün kamunun püşt ü penāhı
24. Sığınacagum tapuncağum tapuñdur
Yatağum yaşıdanacagum kapuñdur
25. Eyā püşt ü penāhı Rüşenînün
İgen çokdur günāhı Rüşenînün
26. Nedendür sen bilürsin her gün āhın
Budur korkar şorasın her günāhın
27. Egerçi Rüşenînün Yā ilāhī
İgen bî-hadd ü bî-^caddür günāhı
28. Ne denlü gark ise bahr-ı hatāya
Bağışla Āb-ı kûy-ı Muştafāya

22. çün: bir M // garīb u : garīb-i N,M. men: ben N,M.

26. korkar: korkusuz N; korku M. her: hem N.

28. b idüp hoş bahşış u ^cafv eyle Yārāb.

29. Anuñ geçmiş gelecek suçını hep
Geç andan ʿafv idüp faẓlañla Yārāb
30. İlāhī sevgüñi kıl bize ruzī
Virüben anuñ-ıla sāz u sözi
- 31.
31. Dahı seni sevenler sevgüsün vir
Kalanda bī-meded feryādına ir
32. Yine vir bir ʿamel k'idüp mukarreb
Yitişdüre Senüñ sevgüne Yārāb
33. Saña yok hüsn-i zandan özge nesnem
Tapuñdan özge yokdurur bir kimesnem
34. ʿAzīz itdün çü hāk-i h^vār idüm men
ʿAzīzüñi dahı h^vār itmegil Sen
35. İlāhī nā-kes isem dahı kes kıl
İdüp nefsüm nefīs ü hōş nefes kıl
36. Başumdan hamr-ı hōdbīnlik humārın
Giderüp büri miskinlik hımarın

32. k'idüp: idüp SE.

33. Bu beyt N ve M de yok.

34. Bu beyt N, M ve SE de yok.

36. hımarın: ʿızārın N; palāsın SA.

37. Ayırma Rüşeniden vaşl-ı fecrin
ilāhī lā tu^cazzibnī bi-hecrin
38. Beni Sen bir nefes Senden ayırma
Kapuñdan kulluguñdan bir dem ırma
39. Ne ^cözr idem ki bī-haddür günāhum
Meğer kim lūtfuñ ola ^cözr-h^vāhum
40. Du^cā-yı hayr-ıl(a)anan Rüşenīyi
İki ^cālemde tapsun rüşenīyi
41. Ne ser kim yok sucūdı sefçedür ol
Ne kef kim cūd itmez kefçedür ol
42. Çü virdüñ isteridüm senden añı
Hudāyā zāyil itme benden añı
43. Nişanuñ kim virür kim bī-nişāndur
Mekānuñ kim bilür kim lā-mekāndur

39. ^cözr: ^cözrüm SE // idem: iderem M.

41. Bu beyt N de yok.

42. Bu beyt N de yok.

43. bī-nişāndur: bī-nişānsın M.

b kim lā-mekāndur: çün lā-mekānsın M.

44. Şikār idebilür mī peşşe pīli
Yudabilür mī bütimāre nīli
45. Şehin-şāhum cihān-tāhum ilāhum
Hudāvendüm vü şāhum pādşāhum
46. Kerīma pādşāha bī-niyāzā
Rahīma mün^cimā bende-nūvāzā
47. Kamu cūnbīdeye cūnbiş viren sen
Gözedüp gözleyen sen hūş viren sen
48. İlāhī nuṭkumı nuṭk-ı Mesih it
Dilümün ^cukdesin açup fasih it
49. Beni aldamasun bu bī-vefā cā
Olur aldanana merg-i mūfācā
50. İlāhī istegümüz senden oldur
Beni miskin dirildüp miskin öldür

44. b nīli: fīli M. Bu beyt N de yok.

45. b şāhum: hıdīvüm SE. Bu beyt N de yok.

46. bī-niyāzā: bī-nazīrā M.

47. cūnbīde: cūnbede SE; cūnbende N.

50. İstegümüz: istegüm çü SE, SA.

b beni: bizi M.

51. Bölüğünden kopar miskinlerin hem
İdüp miskinler-ile yār u hem-dem
52. Gözüm baglu önümde cahlar çok
Sinuk ayagum elde tayagum yok
53. Kocaldum ben velī hırsum igitdür
Gücüm yok nefsüm amma yine itdür
54. Hakūñ görmek dilersem kibriyāsın
Riyānūñ şı okın yas kibriyāsın
55. Degülsem gebr ko kibr. ü riyāyı
Göresin tā diyār-ı kibriyāyı
56. Bu nefis-i gebr kibrūñ merkebidür
Hurūn-ı bed-likāmlık mezhebidür
57. Nē deñlü suçlı isen oñı geh gāh
"Elā lā taknetū min rahmeti'l-lāh"
58. Bihişte döndürür cümle cahīmi
Ese ger lutf-ile lutfuñ nesīmi

53. igitdür: yigitdür N,M.

55. SA da bu beyt 56. beytten sonradır.

57. elā: dilā M.

59. Senüñ cıskıñla tapdum her ne tapdum
Añadur şükrlüm ancak sana tapdum
60. Senüñ kuyında bir dermānde-em men
Ki bilmem rānde-em yā hānde-em men
61. Za^cıf ü müstemend ü dil-şikeste
Garib ü derd-mend ü h^vār-haste
62. Disen iy pādsāhum baña bendem
Feleklerden öte geçerdi handem
63. Mubarek kuldur ol kimse ki sen šāh
Benüm bendem diyesin aña geh gāh
64. Benüm benligüm al benden Hüdāyā
Senüñle ola benligüm menüm tā
65. Benüm benligümi benden gider sen
Senüñ senligün-ile olayın men

60. dermānde-em : dermāndeyem SE // men: ben M.
rānde-em: rānde M // yā: yāhut M // men :
ben M.

61. müstemend: derd-mend SA. b h^vār-haste: h^vār-ü
haste N.

64. b senüñ senligün-ile olayın tā SA.

65. bu beyit N ve SA da yok.

66. °Atā kıl Rūsenī'ye hūsn-i niyyet
Koma kala baḥā benden hasiyvet
67. Yetis iy kamunun pūst ü penāhı
Diyende Rūsenī miskīn 'İlāhī
68. Bi-nūr-ı vechike nevvir cenānī
Erā min vechike °ayne'l-cinānī
69. Zamīrin şūpheden pāk it 'İlāhī
Gamīn gönlüñ ferahnāk it 'İlāhī
70. Derūnuñ nūrūñ ile rūsen eyle
Birūnuñ luṭfuñ ile gülşen eyle
71. 'İlāhī a°tınī kalben selīmā
Ve cismen sālimen nefsen halīmā

-
66. hūsn-i niyyet: vaṣl-ı hecrin SE. b 'İlāhī
lā tūazzibnī bi-hecrin SE ; Vücūdūnda koma
kılca hatıyyet SA.
67. metindeki birinci mısra ile SA daki ikinci
mısra bu beyti meydana getiriyor. SE.
68. Sa ve N de bu arapça beyit yok. b de Erā ke'l-
bedri nūran minhu ānī SE.
69. Metindeki 66 numaralı beyit arapça beyitten
önce gelmiş SE.

72. Leke'l-hamdu leke'l-mecdu leke'l-izz
Bulunmaz Hazretüne küfv hergiz
73. Nebiler olıcak vâsfında câciz
Bizümne sözümüz olur kimüz biz
74. Zelîl ü hâ^vâr bir berkeşteyem men
Delîl ü yâr-ı her serkeşkeyem men
75. Senûnle olsam altun akçeyem ben
Özümlle olsam velî bir pula değmem
76. Senûnle^o olsam ganiyem Rüşenî'yem
Özümlle zulmet-i dūn ü deniyem
77. Senûnle^o olsam emîr-i tâc-dârum
Özümlle^o olsam esîr-i habs-dârum
78. Pes imdi isterem yâ Rabbî senden
Senûnle olmağam gitmeye benden

74. bir: ü hem N // men: ben N,M. b men: ben N,M.

75. Bu beyit N de yok. olsam : olıcak SE,SA // al-
tın : altı SE, SA.

76. M de bu 77. beyit ile 76. beyit yer değıştir-
miş, beyit N de yok.

77. habs-dar : hâr-ı zâr N.

79. Ḵalup midur menāhī yā me'āsī
Baña itdürmemişdür neſs-i 'āsī
80. Zebūn itdi beni bu neſs-i hūd-bīn
Eğisnī Yā gıyāse'l-müstegīsīn
81. Bi-hakk-ı sūre-i Tāhā ve Yāsīn
Eğisnī Yā gıyāse'l-müstegīsīn
82. Eyā gündüzde hayrānlar celīsi
Gicede vālih olanlar enīsi
83. Ḵamu tāliblerūñ matlūbı sensūñ
Muhib olanlarūñ mahbūbı sensūñ
84. Senūñ tesbīhūñ okır mürğ u māhī
Virür birliğüne eşyā güvāhı
85. Ki senden hālī bir yer yok cihānda
Degülsin hiç lākīn bir mekānda
86. Eger fācir u ger hōd-ehl birdür
Senūñ birliğüne ḵamu mukırdur

81. Bu beyit sadece SA da var.

83. kamu : hamu SE.

84. okır : ohur SE.

86. u ger : eger N. b kamu: hamu SE.

87. Tapuñ tapdurmasaydı ger kapuñı
Tapın kapuñı tapmazdı tapuñı
88. Dimesen " fe'zkürüñi " Yâ 'İlāhî
Kim añabilidi Sen pādşāhı
89. Yolum tārīk ü tar u tenk ü pür-senk
Yüküm katı ağırdur merkebüm lenk
90. Ağırdur merkebümün bārı bārī
Meger yari kılup yüklede Bārī
91. Gel imdi tār u mār it kār u bārūñ
Ola ta bārīgāh-ı birre bārūñ
92. Gözüñden ebr-veş barāñnı her bār
Tök olsun dininün eşcārı pür-bār
- 4^b 93. Nebīler bigi itgil mezhebüm pāk
Veliler bigi it bī-bīm ü bī-bāk

87. kapuñı : tapuñı M.

88. gibi: kimi SE, SA. b bigi: kimi SA.

89. tar u tenk : tenk ü tar SA.

93. bigi: gibi N.

b bigi: gibi N

94. Gider şadrumdaki vesvâsı Yârab
Arıt mir'ât-ı dilden pası Yârab
95. Koma sevgüñden özge sevgü dilde
Koyup ancak aduñ yâdını dilde
96. Kabul eyleyüben anuñ du'âsın
İşit nefis-i münâdîñ nîdâsın
97. Saña yok hüsn-i zandan özge nesnem
Tapundan gayrı yokdur bir kimesnem
98. Viren sen Rüşenî'ye gün gibi dîn
İden sen zulmetin nûruñla aydın
99. Nola 'izzet olinsam ben de geh gâh
'Azîz olur 'azîzün 'abdi iy şâh
100. 'Azîz itdün çü hâk-i h'âr idüm men
'Azîzünî dahi h'âr itmegil sen

94. b arıt : silüp SA.

96. anuñ : da'î SE , M, A.

97. Bu beyit sadece SA da var.

98. viren sen : virürsin A. b iden sen: idersin A.

100. Bu beyit SE ve SA da var.

101. Düşer çün tuzlaya nâ-gâh bir kelb
Ki kelb eyyâm-ıla tuza olur kalb
102. İtûn itlûgi itden külli gider
İtûn itlûgini tuzla tuz ider
103. İtûn ger itlûginden kılca kala
Düşer elbette andan kıl ü kâla
104. Nemek-lânda tahâret tapacak sek
Anuñ gibi habîs u zıst u bedrek
105. Nedür kemter mi oldu sekten insan
Olan a^cyânun ol ^caynına insan
106. Tahâret tap nemek-lânında şer^cin
Döne ta tuza cümle asl u fer^cin

101. çün : bir M. // tuzlaya : tuzlağa A. b Olur:
tebdîl ile hûd tuza ol kalb N, SA; Ki ey-
yam-ıla olur tuza ol kalb SE.// olur : ola A.

102. b itûn : anuñ SA.

103. b Ki elbette düşer ol kıl u kâle M,A.

104. nemek-lânda : nemek-zârda M,SE,A. b gibi :
gib A ; bigi N ; kimi SE.

105. b ol ^caynından : ola ^caynına M ; ^caynına ol SE.

106. nemek-lânında : nemek-zârında M. b cümle : M de
yok.

107. Ola tuzlu sözün ta halk içinde
Nemek-lana dönesin delk içinde
108. Ne kim var mısmıl olup hep sözünden
Tapıp hoş fā'ide cümle özünden
- 5a 109. Senüñ ta senligünden kala bir kıl
Olasıdur o kıl üstine yüz kıl
110. Ger olmasun dir-iseñ sende kıl
Kalender-var özinde koma kıl
111. Ne adem kim cihānda kala kile
Düşesidür ol āhır kāl ü kile
112. Cünübdür kimde kalsa bir kuru kıl
Şerī'atde budur söz itmegil kıl
113. Degülsin duzahı kıl bırakgıl
Sözümü fehm idüben itme kāl kıl

107. nemek-lāna: nemek-sāra M.

108. mısmıl: yahşi N,M. b tapıp: tapa M.

109. üstine: üstinde N,SA.

112. kala : kalsa M. b şerī'atde: şerī'atden A.

113. b Sözümü fehm kıl itmeyüben kıl SE ;

Sözümü fehm kılğıl itmeyüp kıl N,SA.

114. Niçün-kim görünür insanda bir kıl
Nice yüzbin kadar küh-ı serendil
115. Nedür insan lügatta merdüm-i çeşm
Ne dimekdür gör insan tutmayup hışm
116. Mükātep bendedür hür olmaz iy yar
Ki madam anda bir yarım derim var
117. İşitmişem bu sözi ben bir erden
Kalender aña dirler geçe serden
118. Kalender oldurur kim terk ider ser
Degül rîşin tırâş iden kalender
119. Olayın dir-isen âlemde ser-ver
Kalender ol kalender ol kalender
120. Kul ol ko kıl ü kâli ehl-i kâle
Ki varmaz şâha her kim kıla kala

114. Serendil: serandil M,N.

115. tutmayup : tutmasun N,M.

116. madam: dayim N.

119. Bu beyit sadece SE ve SA da var.

120. Bu beyit SA da yok.

Kul ol ko : Gel oku N.

121. Taraktan kurtulur saçın sakalın
Keser halkın dilinden kıl u kâlin
122. Cünüb gezme gel iy zâhid boyun şun
Girüp tevhid bahrine özin yun
123. Biline bağlayup bir futa-i hōş
Gice gündüz dime it guta-i hōş
124. Ola kim yuna yuna pāk olasın
İki cālemde huş bî-bak olasın
125. Varasın cālem-i pāke olup pāk
Olup hōş mest ü hayrān u ferahnāk
- 5^b 126. Direm bu sözi men her hīrd ü merde
Odur zinde özinden ola... mürde

121. kurtulur: kurtarur A, SE // b dilinden :

özinden M.

122. Bu beyit N de 123. beyitle yer deġiştirmiş.

b özin: revān M.

124. yuna yuna: yüze yüze A.

125. Bu beyt A da yok.

126. Direm bu sözi men : Direm ben bu sözi M,A //

hīrd u merde : hurde merde A.

127. Odur mürde ki dirile kimesne
Elinden gelmez ola lîk nesne

128. Eger uçmak dilerseñ saderû ol
Cehennem ister-isen 'abd-i mû ol

127. dirile kimesne: dirile bir kimesne A,M,N.
b lîk: hîç SE,SA.

H i k ā y e t

129. Dimiş ol kim bu yold'itmiş ululuk
Başı her āfetin beyhūde-gūluk
130. Akıd zer üstine sīm ü müzābı
Diz ezhār ucına lū'lū-yi nābı
131. Getir cūşa yine deryā-yı hūnı
Kara kanlara gark it sürh-ı nūnı
132. Göğünden sözünūñ yağdur yağışlar
Ki bir katresine bin suç bağışlar
133. Gözin mehdinde çeşmūñ tıfluñ ağlat
Ki tā cūşa gele pūştān-ı rahmet

Başlık "Be tarīk-ı hikāye" SA. N ve A da başlık yok.

129. Dimiş mürşid ki itmişdir ululuk M,A.

130. ezhāb SA, A. N de bu beyt yok.

131. N de bu beyt yok.

132. SE de bu beyt 13.. b Ki her katresine bin kan
bağışlar SA.

133. pūştān : bustān A, SE, N.

134. Getür deryâ-yı saynuñ hûb cûşa
Gele tâ bahr-i bahşâyış hurûşa
135. Sehâbın çeşminüñ it vine giryân
İder çün ebr-i giryân bağı handân
136. Sehâb ağlamasa bitmez çemenler
Türemez güller ü bitmez semenler
137. Gözün yaşı günâhın çirkinî yur
İder kişiyi başdan ayağa nûr
138. Puser ağlamasa püştân-ı mâder
Südün virür mi coşup iy birâder
139. Tenk bağına çeşmin eyle giryân
Ki tâ bustân-ı cismüñ ola handân

134. SE de burada 138. beyt vardır.

135. b Ki ta bustân-ı cismüñ ola handân SA.

136. Bu beyt sadece SA ve SE de var.

bitmez : gülmez SE.

138. Bu beyt A ve M de yok.

püştân : bustân N, SA.

139. Bu beyt sadece SA ve SE de var.

140. Gönülden jāleler tōk ūebnemīde
Ki ya'ni yüzüne dök eşk-i dīde
141. Nice yüzbin günehkārın günāhın
Bağışlar işidende bir kez āhın
- 6^a 142. Anuñ lutfı öküşdür pes kayırma
Sakın lutfundan özüni ayırma
143. Gözinden eyle dök müşk-ile eşki
Gele yağışların ol eşke reşki
144. Gözinden seyl-i hūnīn eyle gitsün
Seni deryāya iltūp gark itsün
145. Yuyup pāk eylesün deryā seni hōş
Gidersün tīreligün Rūşenī-ves

140. Gönülden : gülünden A, SA ; gözünden SE //

şebnemīde: şebnem-ile SE, SA.

b Görinüp kanlı yaşum dirhem-ile N, SA.

141. günāhın: günāhı M // b āhın: āhı M.

142. b Sakın: Sahın N, SE ; anuñ A.

143. b yağışların : bağışlarının A // eşke reşki:
eşk-i reşki. A.

144. hūnīn : hūnı N.

145. SA da bu beytten sonra 139. beyt var.

146. İçin taşın cemî^c-i gülşen olsun
Dilûn pür-nûr çeşmûn rûşen olsun
147. Tahâret tapasın tâ olubân pâk
Olasın dünye vü ^cukbâda bî-bâk
148. Gel âhun Rûşenî mânend-i berk it
Gözünûn yaşına özünü gark it
149. Saña bir nesne olmaz hiç hem-râh
Meger gözin yaşıyla bir nefes âh
150. Bu söz gerçi dinüpdür olmaz ancak
Yile tekke'ylemek suya tayanmak
151. Çü cem^c itdüm bu pend-i şeyh şebâbı
Adı konuldı miskinlik kitâbı

146. Gülşen: rûşen N.

147. oluben : olasın SA.

148. âhuñ: âhı SA.

149. SE de bu beyt aşağıdaki ile yer değiştirmiş.

b bir: her N,A.

150. b eylemek : eylemek vü A.

151. b adı konuldı : Adına dendi M.

Der beyān-ı taṣavvuf güyed

152. Nedür dinse taṣavvuf di tezelliül
Huṣu^c u meskenet ṣabr u taḥammül
153. Taṣavvuf külli geçmekdür özinden
Dahi incinmemekdür il sözinden
154. Taṣavvuf Hāk yolından çıkmamakdur
Taṣavvuf kimse gönlin yıkmamakdur
155. Taṣavvuf halk-ile hulk-ı hasendür
Bu söz ehl-i Hüseyin ile Hasendür
156. Taṣavvuf az uyuyup az yimekdür
Hāk'un esmāsını çoḡ çoḡ dimekdür
157. Bulandurma bulanma sūfi-y-iseñ
Cefā vü cevır kılma müfī-iseñ

Başlık: "Der beyān-ı taṣavvuf" SE; "Der ahvāl-i
taṣavvuf" SA; A da başlık yazılmamış.

154: b yıkmamakdur: yıkmamakdur SE, 10, 11

158. Bulandıran bulanan şōfī olmaz
Cefā vü cev̄r kılan mūfī olmaz
159. Taşavvuf h^vanını ol kim yimişdür
Ki " es-sōfī ke'l-²ardı " dimişdür
160. Döker her kim ki yir üzre kabīhi
Yir andan bitürür dürlü melīhi
161. Gül üstine dökersen gül bitürür
Şakāyık türedür sünbül bitürür
162. Öper ayağın üstünde turanuñ
Olur pā-māli başına uranuñ
163. Cefā idene gösterür vefāyı
°Anā gösterene ider senāyı
164. İlenmez yırtıban virene zahmet
Virür karnın yarana dürlü ni°met

160. SA da bu beyttten önce "Diğer hikâyeti temsîl"
başlığı var.

161. dökersen: dökse SE.

b bitürür: yetürür M,N.

162. uranuñ: vuranuñ M,N.

165. Yidürür lūt u pūt lak urana
Sögüp söylemez üstünde durana
166. Ki yitmiş iki millet dir aña yir
Berāberdür katında küdek u pīr
167. Öper kuçar eyü yavuz dimez hiç
Ne cākıl dir ne zeirek dir ne hūd kīç
168. Durur üstünde niçe dağ u taşlar
Ne altından sıvışur ne hōd işler
169. Yitişen yakar üstünde odunu
Söyündürmez kimesnenün odını
170. Ne söger ne döger buşup ne kakır
Basar bağrına sevdüğinden āhır
171. Basar bağrına taşlar bigi taşı
Döküp gözden denizler bigi yaşı

165. pūt: pūtı SE // lak: lūt A.

b söylemez: söylenmez M,N.

166. dir aña: aña dir SA // yer: bir M,N

168. niçe: M,N ve A da yok. b sıvışır: savuşır

savuşur M,N // İşler: daşlar SE

170. buşup ne kakır: ne buşup kakır M,N.

b sevdüğinden: sevdüğünü A

171. Başar bağına taşlar bigi taşı
Döker gözden denizler bigi yaşı
172. Ser-efkende hamuş olup oturur
Cefā vü cevriñi halkıñ götürür
173. Cefā çekdügi-çündür toptolı genç
Kaçan genç ele girir çekmese reñç
174. Savırup bāde virür hākini bād
Sögüp söylemez itmez āh u feryād
175. Oda suya virür toprağını yıl
Ki toğru bağlayup hoş kulluğa bil
176. Budur kulluğu kim olup murākıb
Oturur oluban hālin muhāsib

171. Bigi: kimi SE; gibi SA.

b döker: döküp SE, M, N, A // bigi: .
gibi SE, SA.

173. b kaçan: kaçan A // girür: gire M, N

174. savırup: sokarup A. b itmez: idüp SE

175. toğru: dönmez SE

176. kulluğu: kullug A

b oturur oluban: oluban oturur SA.

177. ^{id} Döner geri serinde qarh-ı pergār.
Turupdur nokta tek ortada iy yār
178. Dili zinde özidür mürde-endām
Gezer içinde taşında ded ü dām
179. Komuşlardur başında bunca tağı
Turupdur şöyle deprenmez ayağı
180. Taşavvuftan çü yokdur sende dāniş
Yürü var bir bilen kişiye dāniş

177. gird ü : geri SE,M,N

179. bunca: munca A

b deprenmez: depretmez A,M,N

Ta'rif-1 diğ er

181. Taşavvuf terk-1 da'vādur dimişler
Dahî kitmān-1 ma'cnādur dimişler
182. Taşavvuf terk-1 kıl u kâle dirler
Heman vecd ü sema' u hâle dirler
183. Taşavvuf hıfz-1 evkâta dimişler
Taşavvuf terk-i 'mā fāte' dimişler
184. Taşavvuf bâbıdur bezl ü catānuñ
Taşavvuf beytidür mihr ü vefānuñ
- 7^b 185. Taşavvuf bir hidāyetdür Hüdādan
Bunu ben söylemedüm bil hevādan
186. Taşavvuf terk-1 evtāndur dimişler
Taşavvuf hecr-1 ihvāndur dimişler

Başlık: A da yok. "Der ta'rif-1 sūfī gūyed" SE;

"Diğ er ahvāl-1 taşavvuf" SA.

181. SA da bu beyt 182. beyitle yer değıstirmiştir.

183. mā fāte: tamāte SE, SA.

185. ben söylemedüm: söylemedüm ben SE

187. Taşavvuf dayīm olmakdur murākıb
Olup ırte gice hālın muhāsib
188. Taşavvuf itmeklikdür taşallūf
Hak'un emrine itmeyüp taşarruf
189. Taşavvuf kalbi Hakk'a bağlamakdur
Yüreğün 'ışk odıyle tağlamakdur
190. Taşavvuf hüsn-i hulk-ile edebdür
Velī hüsn-i edeb ictā-yı Rabdür
191. Taşavvuf bilmedür etvār-ı kalbi
Eridüp koymaya kalbinde kalpı
192. Taşavvuf yār olup bār olmamakdur
Gül-i gülzār olup hār olmamakdur
193. Cihanūñ şahı Abdullah Ensār
Dimiş yār ol bār olma zinhār
194. Düşüben 'ışk odına bī-tekellūf
Yanup külli kül olmakdur taşavvuf

189. oduña: odıyla SE, N,M

193. b dimiş: dimiş ki SA // ol bār: ol velī bār A,SE

195. Yanar bir şem'cidür Hakk'ın taşavvuf
Söyünmez dimesiyle münkirün püf

196. Yanar bir nürdür dilde taşavvuf
Yanar riş u burutı her ki dir püf

197. Cemî-i halkı bir görüp taşavvuf
İmemekdür eyüye yavuza tuf

198. İrâdetdür dimiş bac'ı taşavvuf
Dimeyüp şeyhine üstadına üf

199. Dimiş bir uğramış feth ü fütüha
Taşavvuf bezl-i nefse bezl-i rüha

8 a 200. Kerâmet saımamaklıktır taşavvuf
Hak'ın işinde itmeyüp tasarruf

201. Vefâ göstermedür mânend-i Yūsuf
Cefâ iden kimesne-y - gün tasavvuf

196. Bubbeyt SE ve SA da 197. beyttir.

197. yavuza tuf: yavuz yavuza tuf M,N.

198. dimiş: dimişdür M,N

b üf: yuf SA

201. b mısralı A,SE,SA da 202 b ile yer değiştirmiş-
tir.

202. Geçen ömrü için idüp te'essür
Gani'et bilmedür vakti taşavvuf
203. Dimiş Zü'n-nûn-ı Mısri kim taşavvuf
Kabul-i şer'cdür terk-i tekellüf
204. Dimiş Macrûf-ı Kerhî kim taşavvuf
Temellukdur tehallukdur telaṭṭuf
205. Ebû Bekr u Muhammed dir taşavvuf
Te'arrufdur te'arrufdur te'arruf
206. Dinilmüşdür taşavvuf mâ-sebakdan
Sükûn-ı kalbdür mādûn-ı Hak'dan
207. Dimişdür bu sözi Hamdûn-ı Kaşşâr
Mürîd-i bu-türâb u şeyh-i ebrâr
208. Taşavvuf oldur olup cismi tayyâr
Ola ahvâl-i kalbi cayn-ı settâr

204. tehallukdur telaṭṭuf: telaṭṭufdur tehalluk SE

205. b taşarrufdur taşarrufdur taşarruf A.

207. bu-türâb u: bu-türâb A,M,N

209. Dimiş bu sözi bir sahib-icābet
Nedür dinse taşavvuf di 'inābet
210. Olar kim şeyhlik temkine dirler
Taşavvuf tövbe vü telkine dirler
211. Ebū cUsmān-ı Mekkinūn sözidür
Taşavvuf zühd ü takvānūn özidür
212. Dimişdür hem taşavvuf Bışr-ı Hafī
Arıdup itmedür gönünü şāfī
213. Taşavvufdur dir İbrāhīm Edhem
Tarīkında Hāk'ūn durmağı muhkem
214. Taşavvufdur dinilmiş üns ü kurbet
Ara yirden sürilüp havf u heybet
215. Taşavvuf buğz-ı dünyā-yı denīdür
Bu sözi söyleyen bil Rūşenīdür
216. Kitābunda dimiş sahib-taşarruf
Cemīci ondur erkān-ı taşavvuf

209. bir sahip: olunmuş SE,ŞA

211. sözidür: bu sözidür A.

212. b gönünü: kalbini SE.

217. Taşavvüf dur denilmiş şafvet-i kalb
Hüdâ'dan gayriden kalbin idüp kalb
218. Taşavvuf halkdan kaçmağa dirler
Ozi-y-şün Hakk'a yol açmağa dirler
219. Ozin ögmeye şeydâlık dimişler
Dahi yirmeye racnâlık dimişler
220. Kerâmet satmamaklıkdur kerâmet
Kerâmetdür dinilmiş terk-i âdet
221. Mühibb-i maḥbûbın iy şâhib-sacâdet
Görüp söyleşmedür keşf ü kerâmet

217. idüp : ide SA

219. SE de bu beyt ile 220-221. beytler yoktur.

- Der nasîhat u kitmân-ı sır gûyed
222. Dime iy "ömrin itürmiş riyâda
Su üzre yürüdüm uçdum havada
223. Su üzre yürisen has olasin has
Havada uçsañ olasin mekes bes
224. Olar kim mahv bāğından yimişler
Kerāmet satmağa itlik dimişler
225. Eşeklikdür dimişler almasına
El uzatma şakin gel elmasına
226. Haber virmege gizlū nesneden hem
Müneccimlūk dimişdür şeyh fe'fhem
-

Başlık A da yok; "Der nasîhat-ı kitmân-ı sır"SE;

"Der nasîhat-ı kitmân-ı ma'na" SA.

223. üzre: Usne SE; üzerinde M.// yürisen has:

yürür-isen olasin has SA.

224. olar kim: yiyenler SE.

225. Beyit N de yok. şakin gel: şakingil SE; şa-

kın kim SA.

226. gizlū nesneden: gözlū sineden A.

227. Mu'allimlik dimişler pīrlige
Gel anı terk it ulaş birliĝe
228. Dimiş bir server-i hūş ser-firāz er
Serin vir virme sirruñ iy birāder
- 9 a 229. Ki sarri gizlemek merdānelikdür
Velī fāş eylemek dīvānelikdür
230. Ne esrāruñ ki vardur şevk-ı nūrı
Bil ahrāruñ sudūrıdur kubūrı
231. Olar kim cām-ı Hāk nūş eylemişler
Bu yolda gör ki n'eydüp n'eylemişler
232. Bilüp esrār-ı Hākķi gizlemişler
Hakuñ toĝrı tarīķın izlemişler
233. Emīrū'l-mū'minān ol şīr-i Yezdān
Fütüvvet setr-i hāle didi iy cān

227. SE de bu beyitten sonra 219-221. beyitler yazılmıştır.

228. ser-firāz: ser-efrāz N,M. b virme: dime SE.

230. b sudūrıdur: suveridür A.

232. M de yok. bilüp: yiyüp SA.

233. setr-i: sirr-ı SE.

234. Size ger sırrımı dökem anı ben
Çeküp fi'l-hāl koparuram yakamdan
235. İdenler Hāk yolunda rehberlik
Özinden geçmeğe dimişler erlik
236. Peyāamber didi her kim sırrı gizler
İrer maḫṣūdına sır izin izler
237. Zer ü nakra nihān olmasa k'anda
ʿAzīz olmaz idi çıkup dükānda
238. Anuñ kim hāne-i esrārı cāndur
Anı bilgil ki sultān-ı cihāndur
239. Eger pinhān ide yir tohmını ol
Gelür çok ḫāşılı olur anuñ bol

234. Size esrārımı dirsem eger men M.

b koparuram: koparam N, SE, A; koparırsuz M.

236. b sır: tīz SA; yiter N.

239. olur anuñ: anuñ olur SA.

240. Kışın yir saklamasa sırrunı ger
Yazın olmaz-ıdı hōş-sebz ü hōş-ter
241. Ekinici itnese tohmunı pinhān
İter bitmez havādis irer iy cān
242. Rubūbiyyetden iy sır iden ifşā
Sakın ifşāsına küfr ola inşā
243. Kesildi sır demekten niçe serler
Aşıldı dāra niçe şīr-i nerler
244. Kime öğrettiler cılm-i ledünden
Dilin bağladılar anuñ suhandan

240. Kış saklamasa ger sırruñ yir SE.

241. iter: ezer SE; yiter SA. Bu beyit A da yok.

242. Rubūbiyyetden iden sırruñ ifşā M, A.

243. b şīr-i: şīr u A.

244. b sırr-ı: M, SA, SE.

- 9^b 245. Bizüm sermāyenüz işkestelikdür
Şikest olmak bu yolda restelikdür
246. Eger cehd eyleyüp bulsañ şikestī
Dürüst ider urup Cebbār-destī
247. Nebīsi seyyidi ins ü perīnūñ
Kakup kapusını her bir karīnūñ
248. Münācāt eyleyeceğiz Hudā'ya
Beni dahī katun dirdi du'āya
249. Deñiz yardım diler gör katrelerden
Meded umar güneş hem zerrelerden

248. b beni: meni A.

249. gör: SE, SA, N, M de yok.

Der terk-i tāmāt ü da^cvā-yı türrehāt

250. Yine sākī bizi mest-i müdām it
Müdāmı sunuben mest-i müdām it

251. Müdāmı kim içenler vāşıl oldu
Dilekleri dükeli hāşıl oldu

252. Müdāmı kim ne rengi var ne būsı
Ne baş ağrıtması ne hōş yuhusı

253. Müdāmı kim hayātıdur cihānuñ
Dilegüdüdür dilegi hem cānı cānuñ

Başlık: N ve A da yok; "Der terk-i tāmāt güyed"SE:

Sıralamada M ve A da bir sonraki bölüm var. Biz N,

SA ve SE ye uyduk.

251. Bu beyitten sonra beyit sırası SE de: 253, 254,

252; A da 253, 252, 255 şeklindedir.

252. b hōş: hūd A.

254. Mūdāmı kim Hāk'a tapanlar iĉer
Garazsız Tañrı'ya tapanlar iĉer
255. Ne kāse görinür ortada ne mey
Ne ĉeng ü berbat u ne def ü ne ney
256. Mūdāmı kim iĉen bulur fūrāĝı
Çeker öz özine eli ayāĝı
257. Ne kabz u başt u ne telvīn ü temkīn
Ne üns ü heybet ü ne ān ü ne īn
258. Ne tāc u hırka vü ne cübbe destār
Ne zühd ü fışk u ne inkār u ikrār
259. Ne şeyhūhat ĝamı ne tevbe telkīn
Ne h^vāb u vākı^ca ne erkān u āyīn
- 10^a 260. Ne seccāde ne tesbīh u ne tā^cat
Ne zıkr ü fikr ne evrād u evkāt

256. bulur: bulup A. b eli: el ü SE.

258. hırka: hırka vü A// ne destār: destār A.

259. b vākı^ca: vak^ca A// erkān u: erkān-ı A.

260. fikr: fikr u SE, SA// evrād u: evrād A.

261. Ne akvāl ü makāmāt ü makālāt
Ne hāy u hūy u ne āh u ne hālāt
262. Ne isbāt u ne nefy u ne bidāyāt
Ne āfāt u ne fāt u ne nihāyāt
263. Ne ibrik u ne misvāk u ne na^clīn
Ne puster ne nihāleyn u ne bālīn
264. Ne teşkik ü ne teşbīh u heyulāt
Ne kīl ü kāl ü ne ders ü makālāt
265. Gider kalmaz dilünde şaḥ u tāmāt
Hadīs-i da^cvā-yı keşf ü kerāmāt
266. Övünmez ayruk itmez lāf u lūfī
Safā ehli dir aña merd-i sūfī

261. akvāl ü: akvāl-i A// hūy u: hūy A. A da mısra sonundaki kelimeler yer değiştirmiş.

262. ne bidāyāt: bidāyāt SE, SA.

263. nihāleyn u: nihālī SE.

264. heyulāt: su²ālāt A; hevālāt SE.

265. b da^cvā-yı: da^cvā vü A.

266. Övünmez: ulanmaz A. b ehli dir: ehlidür SE,

SA.

Şūfī tā mēnend-i hāk ne-şevēd pāk ne-şevēd

267. Bilürmisüz yire niçün dinür yir
Yirüp yir hūb dimez hemīn hemān yir
268. Aña yir dirler ammā hiç yirmez
Anuñ sırrına hergiz kimse irmez
269. Ne deñlu kim virilmişdür emānet
Virür yine virene bī-hıyānet
270. Eyidür cümle dirler halk şābāş
Anuñ-çün halk-ı cālem indirür bāş
271. Tahammül eylemekde Rūşenī var
Gice gündüz dūrişüp ol zemīn-var
272. Hakuñ gencīne kencīne ola ta
Dilūñ genci olup pāk ü muşaffā
273. Cihānda tapmak istersen vefā hoş
Cefā-keş ol cefā-keş ol cefā-keş

Başlık: A da yok; "Der beyān-ı Er ki şūfī..." SE, SA.

267. Bilürmisüz: bilürmisüz SE.

hūb: çub SE, A.

- 10^b 274. Varayan dir isen Hāk'a budur yol
Bir arada otur sābit-kādem ol
275. Zemīn gibi içün genc ile dolsun
Dilūñ gencīne-i esrār olsun
276. Gerek şūfī hamūl ola zemīn-vār
Taḥammūl eyleye ya^cnī ne güç-vār
277. Taşavvuf ehli katında budur yol
Zemīn gibi ḥalīm u bār-keş ol
278. Dilersen ine Hāk'dan feyz-i Hāk bul
Zemīn tek her zaman otur zemīn ol
279. Her işe yer kimi itsen taḥammūl
Olursun yer kimi sāhib-tecammūl

274. dir isen: dirsen A.

275. gibi: kimi SE; bigi A.

276. eyleye: eylese N.

277. gibi: kimi SE; bigi N,A.// ḥalīm u: ḥalīm-i
M,SE ;/hamūl u SA.

278. Bu beyit sadece SA da var.

279. Bu beyit sadece SE ve SA da var. SE de

273. beyitten sonra.

280. Gerek kim beñzeye iy merd-i şūfī
Elenmiş su sepilmiş hāke sūfī
281. Ne andan kimse pāyine ire derd
Ne bir kimse gözine irişür gerd
282. Bu sözi gerçi dimişler ulular
Açuk gönüllüler yüzi şulular
283. Ne igen yumşag ol kim başılasın
Ne igen yavuz ol kim aşılasın
284. Ne miskīn kim dili ol ola pūr-kīn
Eşek miskīndi aña dime miskīn
285. Özün toprak gibi dutgıl açuk hōş
Şakingıl olma gel od gibi ser-keş

280. beñzeye: beñze A, SE, SA, M// şūfī: mūfī A.

281. ire: irişe SA; irer A.

283. yumşag: yumşah N.

284. miskīn: miskinün SE// dili: velī SA, A// dili
ol ola: ola velī SE.

285. gibi: kimi SE, SA; bigi N, A. SE de bu beyit-
ten sonra 288 ve 289. beyitler var.

286. Od olup halkı yandırma tūrāb ol
 ʿImāret olayın dīrseñ harāb ol
287. Taş olma toprak ol ta bite verdūñ
 Bahār ol olma kış ta gide serdūñ
288. Çü toprakdur nihādūñ āteş olma
 Yakup od gibi halka ser-keş olma
289. Çü şeytānūñ nihādı āteş oldu
 Be-gāyet ser-keş ü gerden-keş oldu
290. Emānet-dār ü sır-pūş ol zemīn-vār
 Saña muhtāç ola ta kim ne kim vār
291. Tırāş it tahtasını sīnenūñ vār
 Yazıla ta kim anda her nekim vār
292. Dilersen kim bitüre toprağın gül
 Gicede ağlayup gündüzde hōş gül

286. b harāb: tūrāb N. SA da bu beyitten sonra 288
 ve 289. beyitler var.

287. verdūñ: derdūñ N.

288. Bu beyit N de yok.

289. Bu beyit N de yok.

- 11^a 293. Eger pā-būs-ı yāre isteseñ yol
Zemīn bigi yūri vār hāk-ı rāh ol
294. Degül cūz'-ı hāk çün kim mazhar-ı gül
Dürüş toprağ ola-gör tā bite gül
295. Eger şūfī olayın dir-iseñ vār
Zemīn olup başuñı eg zemīn-vār
296. Zemīn bigi olursañ şūfī olduñ
Olamazsañ şakın lā-yūfī olduñ
297. Gölüp sözüñe lāf ü lūf dirler
Görenler cümle saña yūf dirler
298. Ölüp hāk olasin sen bir gün iy yār
Yūri ölmezden öñdin toprağ ol var
299. Zemīn bigi olub hōş mest ü medhūş
İdesin gökten inen şerbeti nūş

293. b bigi: kimi SA, A.

294. çünkim: çün SA.

b ola-gör: ol yūri SA.

295. b başuñ ayaga koyup zemīn-vār SE, SA.

300. Zemīn oldugı-ğün her demde hāmūş
Şarēbin āsmānuñ hūb ider nūş
301. İdesin tā muhabbet hamrını nūş
Mevaddet sözlerini idüben gūş
302. Müdāmī içesün bī-kāse müller
Gülistānuñda bitüp tāze güller
303. Olasın yır gibi esrāra mahzen
Olub cevherler içün kân-ı ma' den
304. Dalında bir gülün yüz dürlü gül var
Bir üzüm dānesinde ança mül var
305. Dilersen tā olasın tāc-dārık
Zemīn bigi vakūr ol olma mudhık

300. Bu beyit sadece SA, SE de var. Yalnız SE de 301.

beyitten sonra gelmektedir.

301. hamrını: harmeni M, N, SA.

302. tāze: dürlü SE, N, A.

305. tāc-ı tārık: tac-dāruñ M.

b bigi: kimi SE, SA; gibi M// vakūr ol: olma

M.

Der ta^crīf-i şūfī gūyed

306. Dimiş şūfī içün Sehl ibn-i Sa^clūk
Odur kim ola ne mālīk ne memlūk
307. Odur şūfī kim olup nefsi nāsī
Ri^cāyet eyleye luṭf-ile nāsī
308. Dimiş bir şāh-bāz oldur ki şūfī
Ola ṭāvūs-ı hazret-i nefsi mūfī
309. Aña dimiş taşavvuf ehli şūfī
Ola mecmū^c-ı esrāra vukūfı
310. Hisāb ehli aña dimiş ki şūfī
Elifdendür diye elf-i ulūfı
311. Muvahhidler katında oldur ki şūfī
Hurūf ola vü olmaya hurūfī

Başlık Gūyed: Gūfte-end A.

306. Sa^clūk: Salūk A. A da bu beyitten sonra 256.
beyit var.

307. kim: ki A// nefsi nāsī: nefis-i nāsī A.

308. b Ola mecmū^c-ı esrāra vukūfı SA.

309. SA da burada 310.beyit var. mūfī: yūfī A.

311. b hurūf: hurūfī A.

312. Raşad ehli katında oldur ki şūfī
Anuñ tapmaz ola şemsī kusūfī.
313. Nucūm ehli aña dirler ki şūfī
Nucūmı bulmaya hergiz husūfī
314. Dimiş bir gönli şāfī merd-i kūfī
Kudretten şafā bulana şūfī
315. Saña direm dime iy merd-i mūfī
Perākende olan kişiye şūfī
316. Ne şūfīnūñ ki vardır lāfı lūfı
Anı bil kim degildür merd-i şūfī
317. Giyendür şafvet-ile şāf şōfı
Şafā ehli katında şāfı şūfī

312. N ve SE de birinci mısradan sonra 313.beytin
ikinci mısraı beyti tamamlıyor.

b bulmaya: olmaya M.

314. kūfī: mūfī // gönli şāfī merd-i kūfī: merd-i
kūfī gönli şāfī SE.

317. giyendür: giyende N.

318. Ne şūfīnūn kim olmaz Öz özi şāf
Görür her gördüğünde dürlü evşāf

319. Dime şūfī āna bī-hūde gū di
Daḥī uslu dime āna delū di

320. Özünden şāfī it evşāfı şūfī
Diyeler saña tā kim şāfī şūfī

321. Aña dir Rūḡenī dervīş-i şūfī
Bile mecmū^c-ı esmādan Ra'ūfı

322. Bilendür bildirendür merd-i şūfī
Şıfāt-ı Zātullāh'ı 'aṭūfı

12^a 323. Şafā-y-ile giyer her kim ki şōfī
Şafā ehli āna dir şāfī şūfī

318. kim: ki N// Öz özi: Özri A.

b gördüğünde dürlü: gördügi şūfīde A.

319. Bu beyit sadece SA da var.

320. şāfī it: şāfī SA; şala-gör SE// evşāfı: evşāf-ı
A. b şāfī: şāf A.

321. b bile: ola A // mecmū^c-ı: mecmū^cu N// esmādan:
āsmāndan M,N, SA ve SE.//Ra'ūfı: vukūfı A.

322. b şıfāt-ı: şıfāt u A.

323. şāfī: şāf A.

324. Yürü şūfī ol urma lāf u lūfī
İli aldama itme kāf u kūfī
325. Gerek şūfī ola maksūma rāzī
Olup hālī ne müstakbel ne mazī
326. Taşavvuf fenni hod bir turfa-tendür
Kime gül mül kime zehr ü tikendür
327. Taşavvuf bizemekdür şer^c-ile özin
İşitmekdür ne dinse şer^c sözün
328. Binā-yı şer^c kim muhkem binādur
Anuñ bennāslı maḥbūb-ı Hudā'dur
329. Yapan şūretde gerçi Muştafā'dur
Ḥakīkatde anı yapan Hudā'dur
330. Kōparan ol yapudan bir taşını
Kōmak gerek yirine öz başını

324. lāf u lūfī: lāf lūfī N, A.

326. turfa: özge SE.

327. bizemekdür şer^c-ile özin: şer^c-ile bilmekdür
özin A.

330. yapudan: yapının A ve N. b öz: anun N.

331. Odur şūfī dimiş bir hōş-nihād er
Katında hāk ü zer ola berāber
332. Döne Allāh'a ayrılup beşerden
Halāe ola dükeli şūr ü şerden
333. Didi ol kim kadem bu yola başdı
Odur şūfī ki giçe kabz u bastı
334. Şifātı saluban irişe Zāt'a
Nazar kılmayup esmā vü şifāta
335. O dur şūfī irişüp kurb-ı kurba
Sürüp bu^cdi müdāmī düşe şurba
336. Meni's-şūfī dinilse saña di sen
Ki oldur kim ola bī-mā ve bī-men

335. şūfī: şūfī ki A.

336. dinilse: dinse N.

Der beyān-ı ān ki münkir-i ʿilm-i taṣavvuf
kāfirest

- 12^a 337. Yine iy Rūṣenī al ele bir cām
K'anı nūṣ eyledi hoş Ahmed-i cām
338. Komañ elden diyüp cām-i müdāmı
İçüp serhōş oluñ dirdi müdāmı
339. Komañ ilden kalender-vār ayagı
İçüp bilmez oluñ bāş u ayagı
340. Ki serhōş olsa kâzı had uramaz
Ayılmayınca kulagın buramaz
341. Gerekmez kime kim kulak burulmak
Müdām āşüfte olup had urulmak
342. Harābāt içre içüp hōş müdāmı
Ayılmasun olup serhōş müdāmı

Başlık N de yok.

337. K'anı: ki anı A.

339. içüp: içün SE, SA.

340. ki serhōş: ki kadı SE, SA.

341. āşüfte olup: āşüftelikle A.

343. Ki sende serhōş olup söyle sözün
Harābātīler içre salup özin
344. Di sözün ne kadar dırsen yūri vār
Taşavvufda ne kaāī ne kaās var
345. Taşavvuf ehline di sözi ya^cnī
Dime: şūret-perest olana ma^cnī
346. İrişmez şūfīye kaāī kaāsı
Anuñladur Hudā'nunñ hod-rızası
347. Niçün kim özine gelmez müdāmī
Olup serhōş içüp cām-ı müdāmı
348. Tokınmaz hiç tayah şūfī olana
Taşavvuf sözi-le içi dolana
349. Harābātun içinde mest ü hayrān
Gezer hōş serhōş olup pāy-gūyān

343. harābātīler: harābāt ehli A.

346. hod: çün A.

348. Bu beyit sadece SE ve SA da mevcut.
tayah: ağaç SA.

350. Taşavvuf ʿilminüñ ʿaynuñ ʿıyān it
Maʿāniden kelāmuñ hōş beyān it
351. Peyember bigidir gūyā taşavvuf
Olup başdan ayaga hep taʿarruf
352. Şifāti merhametdür zāti şefkat
Muhabbetdür sözi işi meveddet
353. Şafā başunda tāc ü hāl ü destār
Sema egninde hırka bahye-girdār
354. Tevekkül rūḥudur gönli kanāʿat
Teni şābırlık u nefsi şiyānet
355. Ki takvā zādıdur ziyyi tezehhüd
Tecerrüd hırkası tācı taʿabbüd

350. ʿaynun ʿıyān: ʿayn-ı ʿıyān A.

b maʿāniden kelāmuñ: maʿāniden sorana SE;
maʿānī vü bedīʿin SA.

351. bigidür: gibidür A; kimi SE. b. taʿarruf: ta-
şarruf A.

353. Bu beyit sadece SE de var.

354. gönli: gönül A. b şābırlık u: şābır velī A//
şiyānet: diyānet A.

355. ziyyi: zini SA, SE.

356. Şafā dellālīdur Hāk müsterisi
Özi begdür velīlardür çerisi
357. Bekā bazarīdur yokluk kumaşı
Fenā dükkānı miskīnlik firāşı
358. "Ebītü 'inde Rabbī"dür ta'āmı
Ve kalbī lā yenāmī"dür menāmı
359. Taşavvuf ehli kimdür söyle bir bir
Nedür didikleri sözlerde hem sır
360. Taşavvuf sözi feyzidür Hudā'nun
Kelāmı girdi vārdi Mustafā'nun
361. Nebīnün ^{keyd} kulīdur ya'cnī şerī'at
Tarīkat fi'lidür hālī hakikat
362. Kelām-ı Hakkı her kim ki işidür
Özine gelmemek anun işidür

356. b begdür: sultān SE; keydür SA.

357. kumaşı: çerisi SA.

360. gerdi verdi: evrd ü gerdi SE.

362. gelmemek: gelmegi A.

363. Ki gelmez serhōş olub hiç özine
Çalınmayup kalem anuñ sözine
364. Di ne-y-çün münkirīne dindīr kāfir
Taşavvuf ʿilminūñ iy sözde māhir
365. İdüp taşnīf aksam-ı ʿulūmı
İden ʿāciz ʿulūmundan fuhūmı
366. Taşavvuf ʿilmini ol merd-i kāmīl
Şerīʿatden dimiş bir bāb bilgil
367. Ki bir kısmını şerʿin ide inkār
Olur elbette kāfir ile ikrār
368. Nice bir kısmına her bir sözine
İden inkār fikr itsūñ özine
369. İki ʿālemde olur itüren yol
Perişān fikr ü āşūfte-fikār ol

367. şerʿin iden: iden şerʿin SE, SA, N, M.

369. itüren: itürüp SE.

370. Hele didüm saña işbu sözi men
Buları özgeye benzetmegil sen
371. Hudā bunlara eyle şefkat itdi
Bulara her ki yitdi Hak'a yitdi
372. Taşavvuf ehline ehlullah dirler
Kamūya kul bulara şāh dirler

370. men: ben M.

b benzetmegil: benzetme ki M.

Nasīhat der kem huften ü kem hurden ü kem
goften

373. Dilerseñ bulmak iy t̄alib saʿādet
Gerekdür saña ʿālemde seʿādet

374. Nedür ol az uyuyup az yimekdür
Diyende dahī sözi az dimekdür

375. Behāyim bigi zinhār olma ekkāl
Ki olmaz ehl-i Hak ekkāl ü battāl

376. Hudā sevmez igen ekkāl olanı
Teninde tembel ü battāl olanı

377. Nebīde "cāhidū fīnā" okundu
Kaçandan "cāhidū ʿanna" okundu

Başlık: Nasīhat der kem goften u kem hurden u kem
huften" M, N; ..huften u kem hurden SE. Bu kısım
SA da bir sonraki bölümden itibaren başlıyor. Biz
SE ye uyduk.

373. bulmak: bulmağ SA, N, A.

374. b dahī sözi: sözi dahī SA.

375. bigi: gibi N.

376. Bu beyit SA da 378. beyitten sonradır.

378. Yimekdür "cāhidū cānnā" dimişler
Yimemek "cāhidū fīnā" dimişler
379. Kelāmullāh'dan iy merd-i battāl
İden iy karnını dükkān-ı bakkāl
380. İşitdün sen "külū" yı " ve's-rabū"yı
Velī işitmedün "Lā-tüsrifū"yı
381. Senün işün gücün içmek yimekdür
Sövüp söylemedür gülmek dimekdür
382. Behāyim gibi olub bī-kes ü hes
Yimek içmek uyumakdur işün bes
383. Aña dek yime kim saña dine yi
Dime sözi aña dek kim dine di
384. Mübārek kuldur ol kim şeh diye kul
Dimeye "Lā-tegul" diye kulum kul
385. Mübārekdür aña dün gün demekler
Güzel sözler diyüp şeker yimekler

382. gibi: kimi SE; bigi A.

383. sana dine: dine sana A.

385. Bu beyit SE de 386 dan sonradır. demekler:
yimekler M, N.

386. Niçün söylemezem dindi baña kıl
Yimek niçün yimezem dindi çün kıl
387. Dinilsedi ne deñlü dir-iseñ di
Vü ger yi dense dün gün durmağıl yi
388. Velī yimek gerekdür kim ola pāk
Revinde tā kim ola cüst ü çālāk
389. Yimek kimi gerekdür hem pāk pūşış
Ki tā kim fāyide eyleye gūşış
390. Yimegün olmasa ger aşlı arı
Dürişmek tālibe virür mi yārı
391. Şakınmasañ ger arısız hōrişden
Yakın bilgil ki kalduñ perverişden
392. Bunı bil kim dutılmasa şerī^cat
Tarīkat hāşıl olmaz hem hakīkat

386. dindi bana: bana dindi SA. b yimezem:yimeyem SE.

387. durmağıl: durma ha SE.

388. b tā kim ola: ola tā kim SE.

389. kimi:bigi A; gibi M,N// gerek: gerekdür N.

390. b virür: virmez N, virürem A.

393. Hāk'a irmez iṣitdüm ben bir erden
Kesilmeyince kiṣi h^vāb ü hurden

394. Şakın sūfīlīgüñ çok yimesinden
Hāk'un zikrin dahī az dimesinden

395. Kimüñ kim pīşesi içmek yimekdür
Diline her ne kim gelse dimekdür

396. Dime t̄alib āña beyhūde-gū di
Dahī uşlu dime āña delü di

397. Yimegi az yi kim bisyār-h^vārī
Görürler 'ālemüñ bisyār-h^vārī

14^b 398. Eger olsañ sığır kimi 'ilef-h^vār
Olursıñ t̄analı t̄uluk kimi key h^vār

399. Yimegi az yimek şıḥhat bağışlar
Velī çok yimesi 'illet bağışlar

400. K̄ul olma hırş ü āza pādīşāh ol
Düriş cān-ı peder 'abd-i ilāh ol

398. kimi:gibi M. b t̄uluk: t̄ulı SE. kimi:gibi M.

401. Yime her kişinün itmegin iy cān
Dirīg itme velī her kişiden nān
402. Bu gün kable idinseñ maṭbahı sen
Yarın yir idinürsін dūzahı sen
403. İder kem çok yimek ādemde comri
Yimekdendür ki düşer dama kumrī
404. İder çok yimek iy cān hikmeti az
Açar yummaz dahī hiç ağzını āz
405. Hāk'ın yolına her kim ki irdi girdi
Yimemek içmemekdür virdi girdi
406. Rasūlūñ sözidür sözüm işitgil
Varup aña göre sen de iş itgil
407. Velī çok yimek içmek öldürür dir
Nebāt ū kand ile şehd ū şeker yir
408. Niçün kim dil ekin gibidür iy cān
Ekin çürür suyu olsa firāvān

401. b her: bir SE.

404. b hiç ağzını az: ağzın anuñ az A.

407. b yir: dir N.

409. Dürîş çürütmeye görgil ekinün
Ekinünle eger yoğ-ise kīnün
410. Dutan kini ekine gāv u hārdur
Seni anı şanmağil kim ol beşerdür
411. Eger kurtulmasan cū^cu'l-bakardan
İnan kurtulmamışsın şūr u şerden
412. Şer u şūrı çok olan olmaz ādem
Olur ceng ü cidāl içinde her dem
- 15^a 413. Talaşmak it işidür anı terk it
Dolaşma bulduğuna yoluña git
414. Talaşgan göremez Allāh likāsın
Talaşup yırtma illerün yakasın

409. çürütmeye görgil: çürütmeyigör SE, SA.

412. şer u şūrı: şūr u şer SA.

413. dolaşma: talaşma A.

414. göremez Allāh: görmez Allāhun SE, SA. b mısraı
yerine A da 415 b var.

415. Revā mīdur tūtur halkun yakasın
 Urup incidüben gönülün yıkasın
416. Gönül Hakk'ın evidür gāfil olma
 Hak'ın tanı evini cāhil olma
417. Eger şūfī isen terk it cidāli
 Özine pīşe itme kıl ü kālī

415. urup: sorup SE,SA,N// incidüben:izlemeyüpSE,SA;
 irdeyüp N// gönülün: gönlü M.
 SA da burada 416. beyit var. A da bu beyit
 369. beyit olarak geçiyor. A da 417. beyitten
 sonra "Naşihat ber sebīl-i latīfe.." kısmı var.

Der beyān-ı ān ki t̄alibān-ı rāh-ı Hudā
se gürühend

418. Yiyenler ke's-i helvā-yı dakāyık
İçenler tās-ı saḥbā-yı hakāyık

419. İçenler kanmayanlar ʿışk tasın
Yiyenler toymayanlar şevk tasın

420. Letāif söyleyenler zevk-ile hōş
Salanlar şehr-i şevka sūz-ı āteş

421. Gezenler yār kūyın pāy-ı kŭpān
Olanlar ʿışk-ıla eşʿāl gŭyān

422. Esātīni debīristān-ı dīnin
Selāṭīni ekālīm-i yakīniñ

423. Dimişler kim Hak'a t̄alib olanlar
Hudā'yı görmege rāḡīb olanlar

424. Kamūsı üç bölükdür bī-kem u pīş
Gerekdür bu sözi hūb aña dervīş

Gürüh-ı evvel

425. Olup bir cür^cadan evvelkisi mest
Urup na^crā idüp nevha çalup dest
426. İdenler şūriş ü gavgā-yı cūşiş
Dahī hiç itmeyüp sevdā-yı gūşiş
427. Gelüp bī-hūdelikler sözlerinden
Giderler bī-hūd olup özlerinden
428. Budur sözleri kim dirler mūdāmī
Biz eyle içmişüz cām-ı mūdāmı
429. Eger bir cür^ca dahī nūş idevüz
Gerek kim dünyēden küllī gidevüz
430. Biz eyle içmişüz kim hamr-ı hūyı
Süciden fark idemezüz sebūyı
431. Dahī anmañ bize cām-ı şarābı
İşitmez gūşamız çalman rebābı

432. Ne çalsun mıtrı̇b ü hōş-gū def ü ney
Bize var virme sāgar-ı mey

433. Bize iy sākī şunma sāgar-ı mey
Bizīm-çūn çalma iy mıtrı̇b def ü ney

434. Gerekmez hūba bakmak dahī hergiz
Dükeli nesnelerden duymıguz biz

Hikāyet

435. İşit cān kulağıyla bir hikāyet
Münāsibdür bu hāle ol be-gāyet

436. Ki Yahyā bin Mu^cāz-ı Rāzī bir gün
Mey-i ^cışk-ıla olup bī-ser ü bün

437. Ki key esriyūben idüp hurūşı
Ham-ı mey gibi idüp cidd ü cūşı

438. Dir içdüm ol kadar hamr u revākı
Unutdum mest olup tāk u revākı

432. SE de mısralar yer değiştirmiştir.

436. Rāzī: rāvī SE.

438. tāk u : tāk-ı SA.

439. Eger bir cür^ca dahī içem andan
Fenā bulup gerek gidem cihāndan

Gürūh-ı sānī

440. Yine bir bölüğü gör kim n'iderler
Hudā'nın yoluna nice giderler

441. İçerler cümlesi hamr-ı nebīdī
Okurlar teşne-i "hel min mezīdī"

442. Ne denli içseler kanmazlar aslā
İder bunları teşne belki sahbā

443. Buların sözleri hū hū müdāmī
Olup müdmīn içerler hōş müdāmī

444. Degül bir cür^caca iy yār-ı cānī
Bulara hamr-ı ham-ı husrevānī

Hikāyet

445. Bu ikinci bölükden birisi uş
Sözidür diñle bunı zevk-ıla hūş

Başlık: Hikāyet SA.

445. ikinci: sonraki SE.

446. Ki adıdur anuñ Monlā-yı Rūmī
İdūpdür sözleri cāciz fuhūmī
447. Bize şun sākī yine cām-ı saḥbā
Sudan kum tōydī biz tōymaduk aṣlā
448. Bize içmek azdur baḥr-ı cūmmān
Kimine lokmamızdur kūh-ı Lübnān
449. İçirüp bize cürcāt-ı ledünden
Yeni eyle rūhumuz hamr-gehinden
450. Bir eyle sākī cürcāt-ı cızamı
Meye dönder bu bizdeki gītāmı
451. Bu bir meydür ne denlū ideler nūş
Gider sersemliğü vü hūş gelür hūş
452. Bu meyden her kim içer kanmaz aṣlā
Getürgil dir müdami cam-ı saḥba

446. monla-yı: molla-yı SE.

451. b vü hūş: hūş SE// gelür hūş: gelür cūş SE.

452. b getürgil: getür sen SE.

453. Urup taşlara ke'sāt-ı şığārı
Bize şun sākī tasat-ı kibārı

Gürüh-ı sālīs

454. Üçünci bölüğün bu pīşeleri
Gice gündüz hemān endīşeleri

455. Cihānda eylemeyüp cüst ü cūyı
Dürişüben taparlar feyz-i Hū'yı

456. Yiyüp içüp uyuyalar yatalar
Güne gün giceye gice katalar

454. b hemān: hemīn SA.

455. b dürişüben: dürişmeyüp SE.

456. SE de bu beyitten sonra gelen beyit
diğer nüshalarda 489. beyit olarak
mevcuttur.

SA da 456. beyitten sonra "hikāyet-i monlā-
yı ferbih" bölümü gelmektedir. Bu bölüm SA
da 489. beyitten sonradır. Biz SE ye uyduk.

Nasihat ber sebîl-i latîfe gûyed

457. Gel iy dîvānesi büryān ü nānuñ
Delüsi lahm u şahm u şirdānuñ
458. Pilāvun subtesi zerde esîrî
Sek-i nefis ü teng-i hizmet-pezirî
459. Pirinc ü lünbe dünbe derd-mendi
Piyāz u aş ü maşuñ müstemendi
460. Müza^cfer bendesi helvā esîrî
Olan uş karnı mülkinüñ emîrî
461. Gulısı kuli ^cabdu'l-batn-ı miskîn
İdüp özine yiyüp içmegi dîn
462. Yilen ferc ü gulısı hidmetinde
Behāyim kimidür ^carif katında

Başlık: gûyed sâdece A da.

457. lahm u şahm: şahm u lahm A.

458. Bu beyit SA ve SE de var. SA da 459'dan sonra.

460. müza^cfer: müza^cferān SA// helvā: lûtun A.

461. batn-ı: batt-ı SE. Bu beyit SA da yok.

462. Bu beyit sadece SE de var.

463. Giden uşşı peynir ü nân diyende
Uğunup kef kiçin döğmeç yiyende
464. Giden Rûn'a yimek-içün pilâvı
Varan Şirvân'a görmege çalavı
465. İden fikr-i dakîka nân demekde
Dili şîrîn-ile şekkeryimekde
466. Yimeyende ölen yiyende diri
Katug-ıla katan tutmaca sîri
467. Devenün depmegini şanan etmek
Olan katında etmek deve depmek
468. Görinür encüm ü mihr ü meh iy âc
Gözüne peksimet ü gerde gümâc
469. Yoluñ urdı senün dürlü yimekler
Gehî keşkek gehî buğra demekler

463. b yiyende: ananda SE.

465. b şeker: sükker SE.

466. Katug-ıla: katug eylen M,N,A. Bu beyit N de
yok.

468. Görinür: görünen M, N, A// meh iy: mehe M,N,A.
b gümâc: tutmaç SA.

470. Başıundan gitmemişdür hergiz iy āc
Hevā-yı kāmēt-i bālā-yı zūnnāc
471. Ne düşdün ardına sen bulamacuñ
Düz-idüp karnını lâkīn macuñ
472. Azacuk yi şakın yiyende kıyma
Özine çok yiyüp igende kıyma
473. Yimek tecrübe itdün nice yıl sen
Yatup hor hor uyuyup besleyüp ten
474. Acıkmağa dahī n'olduñ gel ahī
Biraz-dem tecrübe it n'olduñ ahī
475. Göge çıkamaz kalur yirde olup denğ
Olup hayrān u sergerdān u dil-tenğ
476. Olan karnı kullı varmaz Hudā'ya
Helāk olup tapamaz hiç vāya

470. Başundan: Gözünden SA. Beyit N de yok.

471. ardına sen: ardına M, N, A. Beyit N de yok.

473. Yimek: yimegi SE, SA, N, M// yıl:ıl A//

nice yıl: bunca yıl SE. b uyuyup:uyursın A//

besleyüp: soylayup SA,SE.

475. Beyit N de yok. olup: olur SA.

477. Kelām-ı hikmete ol şadr-ı yenbu^c
Dimişdür seyyidü'l-a^cmāl el-cū^c
478. Müdām ol tañrıdan olan dimegi
°ibādetdür dimişler az yimegi
479. Dutup nabzın dilün iy bende-i Hāk
°Amel kārūresine °ilm ile bak
480. Yimek zıkrın dilinden şal kemāhī
Ki fkrün ola ma^ccūn-ı ilāhī
481. Düz istiğfār h^vanından gıdāyı
Bula ta kalb-i bīmāruñ şifāyı
482. İrādet şīresinden düz müdāmı
İnābet şerbetini iç müdāmī
483. Velī sinün evünde it sögölme
Ögöl °ālemde cehd eyle sögölme

477. Beyit sadece SA ve SE de var. dimişdür: di-
yüpdür SE. Bu beyitten 485'e kadar sadece SE
ve SA da mevcuttur.

478. Sadece SA da.

482. Düz: düzdür SE.

483. Sadece SE de var.

484. Yi hoş hoş tēvbe vü telkīn kebābın
İçüp cışk-ıla zikrullāh şarābın
485. Sözüdür ol yidürüp yimeyenün
Hudā'dan gayrīden söz dimeyenün
486. Tapıp Hak'a yimege tapmayanun
Konuga kapūsını yapmayanun
487. Hudā'dan gayriye tapmak gerekmez
Konuga kapıyı yapmak gerekmez
488. İrilse h^vāb-ı h^vār ile Hudā'ya
Gerekmezdi acıklamak Mustafā'ya

486. b konuga: konaga N, SA; kanā^cat SE.

487. b Konuga: konaga N, SA; kanā^cat SE// kapuyı:
kapusın SE.

488. h^vār: hord N, A. Beyit SE de yok. Aynı beyit
SE de 456. beyitten sonra geliyor.

Hikāyet-i Monlā-yı ferbih

489. Dir ol bāğ-ı risāletde olan bih
Hak'un mebgūzıdur Monlā-yı ferbih
490. Niçün kim görünür ferbihde gāflet
Yimek içmek uyumak fart-ı şehvet
491. Gazab buğz ü riyāset hubb-ı dünyā
Enaniyyet hased nisyān-ı Mevlā
492. Yamandur bu sıfatlar kimde kim var
Huşūşā kim ola monlāda iy yār
493. Anıñ-çün cān u dilden İbn-i Mes'ūd
Hak'ı ol idinen maṭlūb u maksūd
494. Dir idi ol Rasūlün hem-nişāni
Ki sevmez Tañrı kārī-i semīni
495. Ki ya'cni bil eyā mukrī'-i dānā
Semiz 'ālīmi sevmez Hak Te'ālā

496. Ne ʿālim kim ʿamel ʿilmiyle itmez
Rasūlūn baḡladuḡı yola gitmez
497. Hemān bir bār-keḡ-i kāhil eḡekdür
Eḡek olmasuna anuñ ne ḡekdür
498. Degül ʿilm ol kim idüp ānı har-vār
ʿAmel eylemeyüp getüre har-vār
499. ʿAmel eylemese ʿilmiyle ʿālim
Olur cāhil olup neḡsüne zālīm
499. Karın ḡolsa uyur fikr ü firāset
Firāset olmasa olmaz dirāset
500. ʿİbadet itmeḡe sūs olur āzā
Virür ḡeytān dahī vesvās ü iḡvā

Ez ^cAiše (r.a) hikayet nakl mi küned

501. Meger kim ^cAiše ol sözi şîrîn
Emn-i bostānı cāndan ğayb-ı şîrîn

16^a 502. Nebî benzetdügi her dem serîde
O şîr-i şekker ile perverîde

503. Haber virüp dir idi Muştafâ'dan
Musaffâ sözlü ol sâhib-safâdan

504. Ki görmedüm men ol şîrîn-kelâmı
Doyunca yidüğün hergiz ta^câmı

505. Koyup el karnına bir kerre nāgāh
Derûn-ı dilden itdüm derd ile āh

506. Döküp gözüm yaşını ağladım key
Çeküp āhım odiyla bağrıma key

Başlık: "Hikāyet" N, SA, SE.

504. görmedüm: gördüm M, N, A. b hergiz: birkez M, N, A.

505. itdüm: itdi M, N.

506. b çeküp: yakup SE.

507. Didüm nefsüm fedā saña baña bir
Di yimek yimedüğinden nedür sır
508. Senüñ'çün yaratıpdur Hakk Te'ālā
Ne kim var iy Emīn-i şāh-ı Bathā
509. Mübārek karnuñ arkaña yapışmış
Şanasın iki hasretdür tapışmış
510. İgen böyle za'īf olmak n'içündür
Bedenini nahīf itmek n'içündür
511. O kuruş-ı mähı iden iki pāre
Sözi dil-hasteler derdine çāre
512. Açup söyledi şekker hānesini
Sadefden gösterüp dürdānesini
513. Ki ya'niñ kandı dökdi şekkerinden
Döküp 'innāb-ı bādāmı terinden

507. nefsüm: ruhum SE.

508. b emīn-i: emīr-i M.

510. Bedenini: ter ebrunı M; nizârunı N, SE; tedâ-
runı A // itmek: olmak N, SE.

512. şekker: şükr M, N, SE, SA.

514. Güline nergisinden dökdi jāle
Boyadı ağ güli yaş-ile ale
515. Şuwardı lāle-gün yaş-ile bağān
Kızıl kana boyayup yüzi ağān
516. Didi iy °Aīşe kardaşlarum hep
Yimeyüp oldılar Hak'a mukarreb
- 16^b 517. İrişdiler murāda vāşıl olup
Dilekleri dükeli hāşıl olup
518. Yimeyüp içmeyüp dār-ı fenāda
Gezerler şimdi hōş dār-ı bekāda
519. Dükeli mest-i "vaktün lī me°allāh"
Garīk-i bahr-i °ışk ü denk-i dergāh
520. Kamu maḥbūb-ı dergāh-ı ilāhī
Kamu maḥsūd-ı şun°-ı pād-şāhı
521. Cemālū'l-lāh'dan içerler müdāmī
Yimek içmekdür işleri müdāmī

516. Hak'a: cümle M,N,A.

517. murāda: merāma M,N.

522. Tutarlar ellerinde cām-ı bākī
"Sekāhum rabbuhum" anlara sākī
523. Çekilmiş gözlerine kühl-i "mā zāg"
Olup gülşenleri bī-būm u bī- zāg
524. Halāş olup kamusı renğ ü būdan
Gidāsi cümlesinūñ nūr-ı Hū'dan
525. Melekler kāsēlisi h^vānlarının
Demi Hū Hū demek hōş h^vānlarının
526. Şarāb-ı cışkı idüp her nefes nūş
Olurlar vālih u hayrān u medhūş
527. Mūdāmī nūş idüp cām-ile şahbā
Cemālu'l-lāh'ı iderler temāşā
528. Olar menzillerine irdiler hep
Ne kim isterler-ise hep müretteb
529. Men andan korkaram iy cĀişe hiç
Murāda irmeyüp kalam olup pīç

525. h^vānlarının: honlarının A.

529. Men: ben M. b Murāda: merāma M.

530. O yegdür bunda terk iden ta^cāmı
Ki ta anda yiyüp içen müdāmī
531. Bugün bunda yiyen az anda yir çok
Aç olan bunda anda olısar tok
- 17^a 532. Baña ol hōş ki gören dōst yüzün
İşidem bī-vesīle datlu sözün
533. Görem kardaşlarumūñ yüzlerini
İşidem cān ū dilden sözlerini
534. Bes imdi herkim ister Hāk'a vara
Tamuya düşüben yanmaya nāra
535. Gel imdi yimegi terk eyle mahdūm
Yimek-içm̄n likādan olma mahrūm
536. Düriş olma eyā merd-i Hudāyī
Fenāya dengşürenlerden bekāyı

530. içem: içüp M,N,A.

531. olısar tok: yiğiser çok N.

532. görem: gördüm M,N.

b işidem: işitdüm SE,SA,M,N.

534. Bu beyt sadece SE de var.

537. Yimek içün eyā cūyende-i Hāk
Hūdādan ayrı düşmek müşkil ancak
538. Yimeyüp Muştafā doyunca āşı
Mübārek karnune bağlardı taşı
539. Yimek içmek uyumak ʿışkını sal
Gice gündüz düriş Hāk ʿışkını al
540. Hūdā ʿışkından özge ʿışkı terk it
Hūdānuñ ʿışkını gönlünde berk it
541. Hāk'a irmez işitdüm ben bir erden
Kesilmeyince kişi h^vāb ū h^vārden
542. İşidürsēñ budur mürşid sözünü
Açuk görmek dilersēñ Hāk yüzini

537. içün: içmek SA.

541. h^vārden: horden N,A.

Bu beytten sonra SA da 488. beyt tekrarlanmaktadır.

A da bu beytten sonra "Min kelām-ı Rūşenī der beyān-ı Hū güyed" başlıklı uzunca bir bölüm vardır. N de ise, başlıksız "ʿAle'l-ʿumyā koma yolda kadem-vār/ Göz açup bak yolunda gör neler var" beytiyle başlayan bir bölüm vardır.

Der taḥammül-i burd ü bārī güyed

544. İ̇şit aḥbār içinde böyledür nakl
Dimişdür bu sözi bir merd-i pür-^cakl
545. Meger bir gün Ḥabīb-i her dū ^cālem
Emīn-i Ḥak Seh-i evlād-ı ādem
546. Oturmuş idi gün gibi urup tāb
Sitāre gibi her yanında aṣḥāb
547. Gelür bir kara kırnak Muṣṭafā'nuñ
Ridāsın tutup ol kân-ı şafānsıñ
548. Çeküp didi benümle bir zemān gel
Benüm bir müşkilüm var eylegil ḥāl
549. Ne ḥ^vācem var ne ḥōd bir kimsenem var
Ṭapundur yā Nebī ben bī-kese yār

Başlık: "Hikāyet" SA; "Der tecellī vü burd-i bārī-i cāriye güyed" A.

546. gibi: kimi M, N, A.

547. kırnak: kırnun SE.

549. ne ḥōd: ḥōd ne M.

b ṭapundur: ṭapundan A.

550. Bañā sensin cihānda var-ise yār
Kim ola senden özge bañā gam-h^vār
551. Diyüp bu sözleri muhkem ridāyı
Çeküp aldı vü gitdi Mustafā'ı
552. Yidildi gitdi anuñla revān ol
Dimeyüp ne yire giderdi bu yol
553. Apardı bir yaña ol Mustafā'ı
Çeküp almadı elinden ridāyı
554. Taħammül itdi gelmedi hurūsa
Apardı anı bir gendum-furūsa
555. Kenizek söze depretđi zebānın
Didi iy seyvid açım nice gündür
556. Benüm hālūmden āgāh ol sen iy şāh
Degül kimse benüm hālūmden āgāh

554. Bu beyit SA da 553. beyitten önce.

556. nice: bunca M, N, A.

556. Benüm hālūmden āgāh ol sen iy şāh
Degül kimse benüm hālūmden āgāh
557. Bu bir pāre yūni egirmişem ben
Benüm-çün gendüm al bunu virüp sen
558. Götür apar benüm otağuma dek
Menüm iy h^vāce saña bir kenīzek
559. Ne kim söyledise incinmedi hiç
Anuñ itdiklerine olmayup pīç
560. Mücellā gögsüne hiç konmadı gerd
Muşaffā al yanagı olmayup zerd
561. Yüzin burutmadı çatmadı kaşın
Sözine buşmayup salmadı başın
562. Ol egrilmiş yünün anuñ peyember
Alup eline satup eyleyüp zer

556. Bu beyit SA da 558 den sonra.

560. b al:ak M, N.

561. burutmadı: burtarmadı SE, SA.

562. Bu beyit SA da yok.

563. Biraz dahi katup ol k̄an-ı ihs̄an
Alup buğday olup h̄oş şād ū handān
- 564 Alup arkasına otağına dek
Apardı h̄oş önünce ol ken̄izek
565. Gider bī-ğussa vü bī-bīm ū bī-bāk
Ferah h̄oş şād ū handān ū tarab-nāk
566. Pes andan sonra dönüp güldi gitdi
Gelüp öz halvetine gör ki n'itdi
567. Gelüp bir arada halvet oturdi
Mubārek ellerin açup götürdi
568. Güline nergisinden tökdi jāle
Boyadı al gülün yas-ile ale
- 33^a 569. Tazarrū^c vech-ile itdi münācāt
Hudā'ya eyleyüp h̄oş 'arz u hācāt
570. Didi yā Rab ki bu işümde takşır
Eger var-ise 'afv it anı bir bir

567. götürdi: getürdi SE.

568. Bu beyit sadece SE ve A da var.

569. b'arz u : 'arz-ı A.

571. Senüñ luṭfundur iy'afv kânı
Açup bēzār-ı ihsānda dükānı
572. Buyurmayup işi özgeye kendüm
Olup hammāl çekdüm bār-ı kendüm
573. İdüp kullarına iy şāh hürmet
İderem rüz -u şeb kulluğa hıdmet
574. Sığışmaz Hāk yolunda Hōd-nümālık
Hōd-ārālık degalluk kaltabanlık
- Diger hikāyet
575. Zarīfāne ışıit bir hōş hikāyet
latīfe-gūnedür hayli be-gāyet
576. Nebīden vaqı^c olmışdur latīfe
Diriz biz dāhı uyup ol Latīfe
577. Meger bir gün Rasūle bir karı^aca
Gönülcügi gibi sözi arıca

571. b açup: açan SE.

574. b degallık: degalık N, A// kaltabanlık: palta-
kālık A.

Başlık: "Hikāyet" SE. Bu kısım SE, SA da mevcuttur.

578. Dimiş ki yā Rasūlallāh di baña
Karıca tā ki kurbān ola saña
579. Girermiyem men uçmağa baña di
Nebāt ü kand-ile şehd ü geker yi
580. Tebessüm iderek yidi peyember
Karı uçmağa girmez iy civān-ser
581. Karıca ağlayup gitdi özinden
Ol iki cālemün fahrī sözinden
582. Gülerek dir aña ol şāh-ı cālem
Kız olup girer uçmağa yime gam
583. Gülümsedi karı miskīn sevindi
Gönülcügi hoş oluban alundi
584. Rasūle eyleyüp medh ü senālar
Elin götürdi itdi hōş du cālar

578. Dimiş: diyer SA.

579. men: ben SA.

582. dir aña ol şāh-ı cālem: didi ol şāh-ı dü
cālem SE.

585. Rasûl-ile idüp bunca kelâmı
 Sevinüp gitdi h̄oş virüp selâmı
586. Dahî böyle latîfe istesen var
 Şahîhayn'ı ara h̄oş Rûşenî-var

Der terk-i gāzab-ı nefsanī ki karīn-i
şeytānest güyed

587. Meger kim Sāh-i merdān Şīr-i Yezdān
Şeh-i dūldūl-süvār ū merd-i meydān

588. Secā^cat şehrinūñ şāh-ı şücā^cı
Muṭī^ci Hāk'ūñ ū halkūñ muṭā^cı

589. Amūsı oğlu dāmādı Rasūlūñ
Hüseyn'in atası cüft-i Betül'un

590. Emīru'l-mü'minīn kân-ı mürüvvet
İmāmu'l-müttakīn bahr-i fütüvvet

591. ^cAliy-yi Murtezā mevlā-yı Kanber
Velīy-yi müctebā kattāl-ı ^cAnter

592. Gāzāda dūş olup bir pehlivānı
Dutup hōş basdı vü virdi emānı

Başlık: "Hikāyet" SA; "Der terk-i gāzab-ı nefsanī
güyed" SE.

587. Şāh-ı merdān şīr-i Yezdān: şīr-i Yezdān Şāh-ı
merdān SA.

591. b ^cAnter: ^cAntere A.

592. b vü virdi: yezmeyup SE.

593. Çıkup üstüne vü çekdi zü'l-fikārı
Diyüp yā Rabbī kılğıl bize yārı
594. Zebūn yaturken altında füsūrde
Kesilüp cünbişi mānend-i mürde
- 33^b 595. Tükürdi yüzine nā-geh °Alī'nūñ
O fahri her velīnūñ her nebīnūñ
596. Gör ahī n'eyledi ol şīr-i Bārī
Revān şaldı elünden zü'l-fikārı
597. Ğazabnāk olubān gelmedi hışmı
Rızasından Hāk'un ırmadı cesmī
598. Görüp ol pehlivān isin °Alī'nūñ
Erenler pīşvāsı ol velīnūñ
599. Ne dir gör ol velī-yi nā-müselmān
Yüzinden berķ urup hōş nūr-ı īmān

596. şir-i Bārī: şehir-i yārı SE,SA,A.

593. b Diyüp: Didi SA.

600. İgen hayrān olup āsüfte oldu
Delirüp deng olup ālüfte oldu
601. Mahalsüz afv-ı rahmet itdügine
Sebepsüz mihr ü şefkat itdügine
602. Diyüp iy şehsüvār-ı merd-i meydān
Ceküp evvelde baña tīg-ı bürrān
603. Elünden tīgi sonra nīşe şaldun
Neden yirine hışmın şefkat aldun
604. Şehādet bahri cüş idüp dilinden
Dırahtı bitüp iymānuñ gülinden
605. Di baña iy dilr-i Şāh-ı Bārī
Ne gördün şaldun elden zū'l-fikārı
606. Ne gördün cānib-i Hāk'dan baña di
Nebāt ü kand-ile şehd ü şeker yi

603. b aldun: itdün M,N.

605. Şāh-ı Bārī: şeh-i yārī SA: Sāh-ı yārī A.

b elden: elinden SA, M. N.

607. Baña di iy °Alī °ılmūñ hākı-y-şūn
Ğazab vaktındaki hılmūñ hākı-y-şūn
608. Katı yumşatdı hılmūñ ben garībi
Ki sensin haste gönülmūñ tabībi
609. Senūñ hılmūñ beni eyledi miskīn
Halīm itdi idüp bī-kibr ü bī-kīn
- 34^a 610. Ki cānum tīg-i hılmūñ eyledi çāk
Türābum āb-ı °ılmūñ eyledi pāk
611. Senūñ hulkindur iy şāh-ı velāyet
Karār-ı emn ü iklīm-i hidāyet
612. Baña bir zerre di esrār-ı hūdan
Kohulat şemmece gülzār-ı hūdan
613. Didi ol °abd-ı Hāk şīr-i Hudā-bīn
°Aliyyü'bn-i Ebī Tālib şeh-i dīn

607. vaktindeki: vaktinde M,N.

608. meni: beni M,N.

611. şāh-ı velāyet: şāhım A.

b hidāyet: velāyet SE, SA.

612. şemmece: zerrece A,M,N,SE.// gülzār-ı esrārı A.

614. Diyen ol görmedüğim Hāk'a tapmañ
Yolından Tañrının bir kılca sapmañ
615. Ki ol dem kim tükürdün sen yüzime
Kımartı geldi nefsümden özüne
616. Karışdı Hāk işine nefsin işi
Pes ol işi nice işleye kişi
617. Hāk işünde gerekmez şirk ü şirket
Sığışmaz nışe kim hiç anda cillet
618. Hāk'ın yokdur işinde hiç cillet
Ki birdür aña yitmiş iki millet
619. Dimişler bu sözi sālīk olanlar
Tarīkat milkine mālīk olanlar
620. Hāk'ın emriyle sındur Hāk'un emrin
Rizāsuz kimsenün koparma temrin

615. kim tükürdün sen yüzime: de ki tükürdün yüzime SE.

616. nefsin: nefsüm A.

617. hiç anda: anda hiç SE.

618. b birdür: budur A.

621. Rızā-yı Hāk içündür cümle işüm
Rızāsıdur Hudā'nun dīn ü kīşüm
622. Çalarum Hāk rızāsı-y-çün kılıcı
Ki tañrıdur baña yārī kılıcı
623. Ki ben Tañrının arslanı °Alī'yem
Nājadum Hāşimīdir ben velīyem
624. Hevā şīri degül şīr-i Hudā'yum
°Alīy-yi Murtezā vü Müctebāym
- 34^b 625. Hudāvend ü hıdīv-i zū'l-fikārem
°Alīy-yi saf-şiken düldül-süvārem
626. Sürüş-ı Hāk getürüp "hel etā"'yı
Benimçün söylemişdür "Lā fetā"'yı
627. Mecālisde diyen ders-i ilāhī
Diyüp sırr-ı serāyirden kemāhī

622. Çalarum: Çekerüm M, N.

621. Bu beyit M ve N de 622 den sonradır.

624. b Murtezā: Müctebā SA.

628. Şehin-şāh u dilīri bezm-i rezmūñ
Emīri pehlivānı cāzm ü cezmūñ
629. Didi ol pehlivān ol bāb-ı cīlme
Şehāvet ma^cdenine kān-ı hīlme
630. Diledüm ben saña idem cefāyı
Cefāma sen benüm itdün vefāyı
631. İnan şāhā gulāmum saña cāndan
Ki şem^cüm rüşenī tapmışdur andan
632. İyā şāh-ı velāyet kâzī-ı dīn
Esīrūne şehādet eyle telkīn
633. Vaşiy-yi Muştafā'sun kâşif-ī sır
Baña söyle ne dimek gerek iy pīr
634. Didi ol şāh-ı cālem aña bunı
Ki bir bil evvelā ol zü'l-menūnı

629. kān-ı: ol kān-ı A.

630. diledüm: dilerüm SA.

631. saña: aña A.

634. menūn: mütün A.

635. Ne kim gelmişdür andan iy civān-merd
İnan tē ki giāe kalbūndeki derd
636. Muhammed ümmeti olup inan hep
Ne kim göndermiş aña ya^cnī ol Rab
637. Şehādet 'arz idince aña ol şāh
Hücum itdi dilünden ism-i Allah
638. Bir elli denlū kavm ü h^vış-i ümmet
Getürdiler hōş īmān-ı müretteb
639. Olara Hak Te^cālā kıldı yārī
Müselmān oldılar ser-cümle varı
- 35^a 640. Neden dindi aña iy ehl-i 'irfān
Bu arada veliy-yi nā-müselmān
641. Meger cūş eyleyüp deryā-yı īmān
İçinden olmuş-idi hōş müselmān

636. ol: ki SA.

639. Bu beyit SE de 636. beyitten sonradır.

640. dindi: didi A// 'irfān: īmān SA.

641. b içinden: içinde A.

642. Olunmamışdı iy şāhib-sa^cādet
Velī zāhirde telkīn-i şehādet
643. Açılup cānib-i Hak'dan aña yol
Mukāşif olup olmuşdı velī ol
644. Veliy-yi nā-müselmān iy müselmān
Anuñ-çün dīdi aña ehl-i ʿirfān

642. Olunmamışdı: Dahī olmamışdı A.

SE de mısralar yer değıştirmiştir.

643. aña: velī A.

Der beyān-ı ān ki hīç çizîrâ be-çeşm-i hakāret
neyāyed nigeristen eger çi mūr bāşed

645. °Alī kim ibn-i °amm-i Muştafā'dur
Velīler mīridür şīr-i Hudā'dur

646. Meger bir gün hīrāmān ü şitābān
Giderdi germ-dest üftān ü hīzān

647. Bir ün irdi °aceb gūşına nā-gāh
Diyüp yā Hayder olma mest ü gūmrāh

648. Ayagūñ altuna baķ gözle yolāñ
Şitābān gitme yola şalma kolāñ

649. Bakup gördi ki bir karınca yatup
Salar elin ayagın toza batup

650. Bu işi görüben ol merd-i meydān
Olup miskīn ü °āciz kaldı hayrān

Başlık: mūr: mūrçe A.

646. üftān: hayrān SA, SE //hīzān: efşān SE.

35^b

651. Be-ğāyet ağıladı kōrkup Hudā'dan
Olup şermende rūh-ı Muştafā'dan

652. Derūn-ı dilden itdi āh ü feryād
Hudā-y-ile Rasūl'i eyleyüp yād

653. İdüp dūrlū mūnācātı Hudā'ya
Tazarru^c itdi el açup du^cāya

654. Du^cā eyler-iken ol Şāh-ı kerrār
Revān karıncaya Hāk virdi reftār

655. Yaturken gice ğam-gīn olup ol şāh
Düşinde Muştafā'yı gördi nā-gāh

656. Didi kim yā ^cAlī gidende yola
Gidüp āheste bakma sağ ü sola

657. Şakın dōş oynadup şalma kolānı
Öñüñe bakubān gözle yolānı

651. ağıladı: ağılayup SA// kōrkup:kōrkdı SA.

656. yā: iy SA.

657. dōş: dūş A.

658. Yire başma ayagunı edebsüz
Ki yok bir nesne zira zıkr-i Rab'süz
659. Ne vardır di ki tesbîh-i Hak itmez
İdüp tesbîhini ol Hak'a gitmez
660. Düşüp endāmına lerze 'Alî'nün
Gözi yaş-ile doldı ol velînün
661. Nebî didi iyâ Hayder kayırma
Öziñi rahmet-i Hak'tan ayırma
662. Dutup hoş gönlünü ol şād ü hurrem
Çeküp teşvîş ü endîşe yime gam
663. Şefî'c olasıdur saña karınca
Dimişdür sırrını baña karınca
664. Saña ol mūr-ı miskîn-i cefâ-keş
Şefî'c olasıdur yarınki gün hoş
665. Diyüp yâ Rabbî sen dānā-yı sırsın
Saña rûşen kamū bî-nā-yı sırsın

659. vardır: şeydür A.

665. kamū: hamū SE.

666. °Alī'nūñ yoğ-ıdı bu işde kaşdı
Ayagın üstüme sehv-ile başdı

667. Çü sehv-ile kodı bağuma pāsın
Sen it rüşen anuñ mir'āt-ı pāsın

668. Dinülüp Hayder'e bunca çü vü çün
°İtāb olundı bir karınca için

36^a 669. Ki bir karınca için bunca iy cān
Olundı gūş-māl ol şīr-i Yezdān

670. Hākāret gözi-y-le gözetme mūrı
Dilinde)'anuñ da vardur bir huzūrı

671. Ne var ise bilüp mahlūk-ı Hāk pes
Kamū cūnbīdeye merdāne bak pes

672. Miyān-beste siyeh-pūş oluban mūr
Hudā'ya hīdmet eyler bī-şer ü şūr

669. A da yok.

670. 670. A da yok.

bvardur anuñ bir sūrūrı SA.

672. b eyler: ider SA,A,M//şūr: būr SE,SA.

673. Degül hālī velī bir dem kemerden
Ki hādīmlikde artukdur kim erden
674. İder hōş hidmeti Hak̄k'a karınca
Mecālī kalmayup düşüp arınca
675. Sen idersen helāk ana karınca
Evi^ñnden bir dükānına varınca
676. Beyābānda gezüp kırdugını ko
Nedendür hiç gelmez saña korku
677. N'içün gelmez saña Hak̄'uñ hiṭābı
Olinmaz nīşedür bir kez ḥitābı
678. Egerçi her nefesde yüz bin ādem
Dutup boğazlasañ gelmez saña gam
679. ḤAle'l-Ḥumyā koma yolda kadem-vār
Göz açup bağ yolında gör neler var

673. bili bir dem: dili hālī degül SE.

676. hiç gelmez saña korku: saña gelmez hiç kohu SE.

678. egerçi her: eger her bir A.

679. N de 542. mısradan sonra başlıksız olarak
bu ve müteakiben 688. beyite kadar olan kısım yer almaktadır.

680. Şayarlar her kadem kim sen atarsın
Unutmazlar ne nesne kim idersin
681. İderler her nefesde hōş hısābuñ
Okurlar her dem içinde kitābuñ
682. Melek yoruldu yazmakdan günāhuñ
Nereye varısar fikr eyle rūhuñ
683. Anuñ kim yandırurpur Hāk çerāgun
Hāk emriyle götürür kor ayagın
684. Ne hōş ol kim olup esrāra āgāh
Ola hayrān ü deng ü mest-i dergāh
685. İlāhī Rūşenī'nün göñlüñ it nerm
Gele her cünbişinden éne bir şerm
686. Aña yā Rabbī göster rāst bir yol
Ki bir cünbīdeyi incitmeye ol

683. b emriyle: öyle SE.

684. olup esrāra: yolundan olup SA; yolunda olup A.

b ola: olur M, N//deng ü mest-i:mest ü deng-i SA.

685. A da yok. cünbişinden ana bir: cünbiş idende a-
na M,N;cünbiş idenden SA.

686. b ki bir: ki M,N,SE,SA//cünbīdeyi: cünbendeyi SE.

687. Ki hergiz koma nefsiñde şer u şūr
 Anuñ pāyından incinmeye bir mūr
688. Ne cālemde anı incide bir mūr
 Ne hem andan ola rencide bir mūr

687. koma: komaya M,N,A.

b Anuñ: k'anun SE. A da yok. SA da bir önceki
 beyitle yer deęiřtirmiřtir.

688. hem: hōd SA.

Temennā kerdē-i Emīri 'l-mū'minīn 'Alī Kerremā 'l-
lahū vecchēhū ve radiyā 'l-lahu 'anhu ki hōṣa kesī-
ki 'ıyṣ-ı ū mānend-i 'ıyṣ-ı sek bāṣed.

689. Rivāyetdür 'Alīy-yi Murtezā'dan
'Amūd-ı dīn vaṣīy-yi Muṣṭafā'dan

690. Ne hōṣ ol kim olup hōṣ kiṣi anuñ
Ola it 'ıyṣi kimā) 'ıyṣi anuñ

691. Ki vardur anda on haṣlet bilā-ṣek
Ben anı aydayın sen ṣay yek yek

692. Anuñ ger cümlesi ola bir erde
Anuñ tek er ṭapılmaz baḥr ū berde

Başlık: "Hikāyet" SA; "Der temennā kerdē-i Emīri 'l-
mū'minīn 'Alī ki hōṣa kesī ki 'ıyṣ-i ū mānend-i sek
bāṣed" SE; "Temennā kerdē-i Emīri 'l-mū'minīn 'Alī
ki hōṣa kes ki 'ıyṣ-i ū mānend-i sek bāṣed" A.

689. b 'Amūd-ı dīn: 'ımād-ı dīn A.

690. b kimi: gibi M,N,A.

691. bilā: bī M,N. b eydeyin: eydeyim SA,A,M,N.

692. Anuñ ger: ger anun SE, A.

693. bāṣed: bāṣed A.

693. Biri budur ki yokdur hiç malı
İkinci bu geçer bī-kadr hālī
694. Halāyık ortasında izzeti yok
Sürerler her kapudan hürmeti yok
695. Üçüncü bu döşekdür hep yir aña
Ki yokdur ihtiyācı baña saña
696. Budur dördüncü kim bulmasa nesne
Bir arada yatur dınmaz geresne
697. Gezer bir bī-nevādur ʿac u ʿuryān
Eşiklerde yatur sūzān u giryān
698. Beşinci bu eger döğse ayası
Ana virmeyüben hergiz yayası
699. Ayasınun kapusın terk itmez
Ölünce eşigünden hiç gitmez
700. Vefā-dār u cefā-keşdür be-ğāyet
İdici şāhibin her dem riʿāyet

693. budur: oldur SE.

697. b yatur:yatup A// giryān:nālān M,N,A.

701. Budur altıncısı iy yār-i cānī
Saña men aydayın sen diñle anı
702. Ayasın dutmayup dutar °adūsın
Ayasına urup gezmez gulūsın
703. Budur yidinci gayra virmeyüp yol
Ayası hānesin bekler gice ol
704. Uyumaz bir nefes āsāyiş itmez
Ne deñlü sâhibi çih dise gitmez
705. Sekizinci budur aña °amel uş
Ki tınmaz aña çih dise yahut uş
706. İşidür dınmamak her çend ki dögseñ
Sögüp söylemez incitsen ya sögseñ

701. altıncısı: altıncısı kim SA.

b eydeyin: eydeyim SA,M,N.

702. b gezmez: görmez A.

704. āsāyiş itmez: ārāyiş olmaz M,N; ārāyiş olmaz A.

705. uş: hoş A,M,N

b tınmaz: dinmez SA,A.

706. dınmamak: tınmak A// çend: çend ki A.

b ya A ve SE de yok.

707. Tokuzuncu budur aña yayası
Ne kim virürse kânı^cdür ayası
708. Onuncu budur ol olsa kimesne
Dilemez şonu kaldı diyü nesne
709. Ölende kimse mīraş itmez anı
Anmıñın itmeyüp āh u figānı
710. Ger olsa bir kişide bu sıfatlar
Turur elbette anda ma^crifetler
711. Olur ^cālemde merd-i dīn-dār ol
Kılağuzlar Hudā'ya durmadan yol
712. Cihānda gerçi müflis kimseler çokdur
Velī hiç it kimi bir bī-nevā yok
713. ^cAceb bu turfa bī-gam bī-nevādur
Degıldür süst-i muhkem bī-nevādur

710. b turur: biter A, M, N.

711. olur: olup SA, M, N, A.

714. Yatur her yirde ne bāliş ne bister
Ne hōd örtünmeg-içün örtü ister

715. Görenler dirler aña nîk ü bedler
Urup başına karnına lekedler

716. Sükût itmedür işi ekşer evkāt
Dimez nesne gerek öldür gerek sat

714. Örtünmeg-içün: Örtünmege bir M.N.

Hikāyet der bāb-ı ʿacz gūyed

717. Meger kim bir ʿazīz-i muhteremden
Kerīmū'n-nefs şeyh-i muhteşemden
718. Şorup bir kimse dir iy şeyh-i pür-fen
Baña di sek mi yahşīdūr yahūd sen
719. Sevenler şeyh-i olup cümle gam-gīn
Virüp ol kişiye düşnām ü nefrīn
720. Diyüp iy bahtı kimi yüzi kare
Dilediler ideler pāre pāre
721. Didi şeyh anlara dınmañ siz aña
Vellī bir dem tutuñ hoş-guş baña
722. Size bir nice sözler aydayım hōş
Ki bī-hūş olasız gele size gış

Başlık: "Hikāyet" SA; "Hikāyet der ʿacz" SE//
der bāb-ı ʿacz: der ʿacz M. Bu bölüm N de yok.

722. bī-hōş: bī-hod SA// gele size: cümle
kalıp A.

723. Beni siz şanmañuz olam haber-dār
Nice olasıdur takdīr-i Cebbār
724. Degül takdīr hālī çünki ma^clūm
Bilinmez kimdür anda nīk ü meş[']ūm
725. Aparsam göre iymān n'e-y-kim itden
Kimem aparmasam arkamda bitden
726. Degülsin kudret-i Hāk'dan cūdā çün
Pes itdūñ kim dut özin dutma efzūn
727. Ne kim itdūñ dimekten korkaram men
Yürü var her ni dīrsen di bāna sen
728. Var itde bizde yok bir nice haşlet
Tapa it vakt ola anuñla ^cizzet
729. Eger çī şūretā sek nā-pesenddür
Velīkin cā-yı ma^cnīde bülenddür

730.

723. olam: olmam M.

724. meş[']ūm: mīşūm SE, SA.

725.

727. ne kim: SE, A// dimekten: dimekdür M, SA//

men: ben A. b dīrsen: dīrseng A//di bāna: bāna
di SE.

729. şūretā sek: şūret-i sek A//sek:it SA.

730. Hudā ol dem ki ādem halk itdi
Gel anuñ hilkatinde gör ki nitdi

39^a 731. Koyup sağında anuñ bir melek hōş
Kodā bir cin solunda tünd ü ser-keş

732. Konuldu cinnün adı nefis-i bed-kīş
Ki şeytān ile oldur yoldaş u h^vīş

733. Hudā hayvanları gūyā cihānda
Ne kim var cem^c idüp fūş u nihānda

734. Dövüp bir hōş dibekde anı muhkem
Ki gūyā düzdi andan nefis-i ādem

735. Bizüm bu nefsimüzde pes sıfat çok
Hemān anda bu itlük var dahlı yok

736. Özin bilse be-gāyet mu^cteberdür
Velī bilmese hayvāndan beterdür

732. cinnün: ceng A.

733. b idüp: olup SE, M.

734. bir hōş: hōş bir SE

b andan: anı SE, SA, M.

735. b bu: bir SE.

737. Pes imdi fikr idüñ bu sözleri siz
Düşüben ardına azıtmayup iz
738. Çü Haq yolunda itde bu şeref var
Dut itden kim özün tutma füzün-var
739. Özin tutsañ ziyāde sen ger itden
Yakın bilgil ki sensin kemter itden

1/4.

737. Düşüben: düşüp A ; düşüp söz SE; // söz: siz A.

738. b özün: özge M // füzün-var: fuzün-ter SE,A.

739. ger: ol M; ger sen:SA.

b bilgil: bil kim M // ki sensin: kim çü M.

Çend beytī der tehayyūr gūyed

740. Sek-i eşhāb-ı Kehfi ādem itdi
Velīkin Bel'am'ı sekden kem itdi

741. Kimi maqbūl iken merdūd idendūr
Kimi hōş-vakt-iken mefkūd idendūr

742. Geh ider padşāhı kem gedādan
Gedāyı artırur geh padşādan

743. İder geh mūrı hōş merd-i suhandān
Kalur cāciz sūālünden Süleymān

744. Egerçi cümleden eşrefdür insān
Ki cāyn-ı cāleme hōş olup insān

39^b 745. Hak'un esrārını bilmez kimesne
Aña olmaz demek bir kimse nesne

740. sekden kem itdi: sekden kim itdi A

742. Bu beyit sadece SA ve A da mevcuttur.

Der düŝnām dāden-i Bāyezīd_rā yek merd u
te'vīl kerden-i ū

746. Meger kim bir yezīdī Bāyezīde
Tarīkatda merātibde mezīde
747. Buşur gāyet kakıyup şaluban ser
Didi iy kelb iy hınzır u iy har
748. İşidüp cümle yoldaşları coşup
Biribirine başlarını koşup
749. Dilediler dögeler ol yezīdi
Ne söyledi görŭn ol Bāyezīdi
750. Didi ol bizi medh itdi be-gāyet
Be-gāyet eyleyüp bizi ri'āyet

Başlık: " Hikāyet " SA; " Der düŝnām dāden-i Bā-
yezīd ra" SE; " Düŝnām dāden-i Bāyezīd rā yek merd
u te'vīl kerden-i ū" A.

747. Buşur gāyet: buşurganup A // kakıyup: kakınup A.

b hınzır: hınzır u A.

749. Dilediler: dediler M.

751. Degüldür sögmek anuñ didügi sek
Gazab-nāk olup igen germeniz rek
752. Dimekdür her ne denlū sürse sögse
Becid incitse muhkem tutsa dögse
753. Koyup mevlāsi kapusunu gitmez
Ölünce ol işiği terk itmez.
754. Yine hınzır dimeklikdür hem ögmek
Siz anı sanmañuz ol ola sögmek
755. Dimekdür medh idüp ya^cnı bize ol
Tarık-ı Hakk'a doğru gösterüp yol
756. Kılıçlar tutsalar sağ u solunda
Eğilmez toğrıdur Hak'un yolunda
757. Dimekdür har didügi bār-keşdür
Ne cevri eyler-ise yarı hōşdur

751. anuñ: anda M.

752. sürse sögse: sögse sürse SA.

756. sağ u solunda: sağında solda A; sağda vü solda
M.

757. b yarı: bārı A.

758. Ne dehlü ağır olsa şer^c bārūn
Götürür āh dimez şevk-ile varın

40^a 759. ilāhī Rūşenīyi eyle miskīn
Demin idüp latīf u hūb u müşkīn

760. Anuñ kimi virüp sabr u tahammül
Vir aña dahi tahkīk u tevekkül

761. Vir aña hāletünden Bāyezīdīñ
Meşāyih içre ol kadr-i mezīdīñ

758. b götürür: götürüp M.// varın: bārın SA.

759. b idüp: eyle SE// hūb: hūş A//

müşkīn: miskīn SE, SA, A.

760. kimi: gibi M; bigi A.

Hikāyet-i merd-i tācir bā şeyh Şiblī

762. Yine bir gün ser-i tüccār-ı a^cmāl

Emīr ü h^vāce-i ef^cāl ü ahvāl

763. Hisāb olmazdan ōñ viren hesābı

Hak'un ekriyle okuyan kitābı

764. Yiten küll-i cihānda aña vāhid

Muvahhidler şehi merd-i muvahhid

765. Rukumun defteri ^caklun buragın

Sağışsız üstine Hak nūrı yağın

766. İden ^caqd ü küşādın müşkilin hal

Diyen bir ikiye depretmeyen el

767. Tapan birlügi kavmūñ kesretinden

İkilik olan anmñ haşretinden

762. b ef^cāl u : ef^cāl-i A.

763. okuyan: okuyup M.

764. Yiten küll-i cihānda: görinen kül cihāndan M;

küll-i cihānda A. Beyit SE de yok.

765. bb sağışsız: sağışmaz M.

766. küşādın: küşād u SE // müşkilin: müşkil-i SE, A.

768. Şafā başında t̄ac u h̄ali destār
Sema^c egninde hırka bahye girdār
769. Taşavvuf ehlinlī gevher-şināsi
Giyen atlas yirine h̄oş palāsi
770. Yegāne şeyh Şiblī t̄acir-i dīn
Giden h̄od-benligi olan hudā-bīn
771. Meger vahdet şaārabından olan mest
Hudādan gayri küllīden yuyan dest
772. Girüp p̄azar-ı Bağdāda tarab-nāk
Temāşā iderek giderdi bī-bāk
773. Görüp bir h̄v̄ace şeyhi didi iy yār
Berī gel aydayım saña sözüm var

768. Bu beyit sadece SA da var.

769. Taşavvuf: taşarruf A // gevher: cevher M,A.

770. b h̄od-bīnliġi: h̄ūd benlīġi M.

771. olan: olup SE,SA. b ġayriden:ġayri M // küllīden
külli M // yuyan: yuyuban M.

772. B̄azar-ı Bağdāda: Bağdat pazārında A.

773. eydeyim: eydeyin SA.

40^b

774. Gelüp h^vāce katuna şeyh-i kāmīl
Didi ne dīrsūñ iy merd-i mu^cāmīl
775. Ger aramızda yokdur hīç nisbet
Ki böyle eylemiş Allāh kısmet
776. Merāmūñ bu senūñ olup birim bin
Sayasın tahtā) üstün(e) akçe çin çin
777. Merāmum bu benüm olup binüm bir
Baña ma^clūm ola ^cālemdeki sır
778. Didi h^vāce budur maksūdum iy yār
Hesābum var ideyüm yolıña vār
779. Pes andan bağladı h^vāce hīsāba
Ne virüp aldığını şeyh ü şāba
780. Hesāp idüp nesi var-ise h^vāce
Temām itdü kamūsun ucdan uca

774. b mu^cāmīl: mukābil A.

775. Ger: Ki SA. Bu ve 776. beyitler SA da 784. beyitten sonradır.

776. merāmūn: murādum A// olup: ola SE.

777. merāmum: murādum SE, SA.

b sır: seyr A.

781. Pes andan h^vāce didi iy birāder
Ne deñlü oldugın di baña yekser
782. Bir oldı dir yakın bī-şek ü bī-rayb
Hemān bir bilürem ben itmegil ^cayb
783. Didi h^vāce meger dīvānesin sen
Şanurdum ben seni ferzānesün sen
784. Aña şıblī didi kim iy furū-ten
Ne söylersün meger bīgānesün sen
785. Biri iki görene şaşı dirler
Dahı hūd-bīnlerin kardaşı dirler
786. Senün olmış iyā bī-^cakl-i hōd-gām
Özinle şohbet itmekden işün hām
787. Öziñ görme öziñe bakma zinhār
Ki hōd-bīn dimesünler saña iy yār

783. b Şanurdum ben: Şanuram men SA.

785. Bu beyit SE de yok.

786. Senün olmış: Senün-imiş A.

788. İki dime iki görme budur yol
iki bakma ikilükden berī ol

789. Birī iki görürsen şaşısun sen
İrenler sohbetünden nāşīsün sen

790.

788. görme: bilme A.

Hikāyet hem der īn ma^cnā

790. Meger bir şaşı bir yerde turırdı
Muvahhid dirilüp hōş lāf urırdı
791. Oturmuşdı meger orada bir kuş
Gözine şaşınuñ ol kuş olup dūs
792. Sorar andan meger kim bir muvahhid
Bu kuş şiki midür yoksa vāhid
793. İkidür ol tūran dir iy muvahhid
Kaçan olduğı vardur iki vāhid
794. Elif elif olur elf olmaz elf heç
Bu sırrı tuymayandur ahmak u keç
795. Budur ahvallerūñ ahvāli iy yār
Buña eyle kıyās ayırsını var
796. Elif elif olur elf olmaz elf hiç
Tuyan bunu olur bu ma^cnīye pīç

Başlık: "Hikāyet" SA.

795. Bu beyit SE, SA ve A da var.

796. Bu beyit SE, SA ve A da var

797. Olan iy birlügi bī-çend ü bī-çün
Seni birler ezelden Rūşenī çün

798. Anı toğrı tarīkından sen ırma
Muvahhidler bölüğinden ayırma

798. sen ırma: ayırma M.

Bu beyit SA da yoktur.

Hikāyet-i Şeyh Şiblī bā merd-i fukā^cī

799. Yine bir gün muvaḥḥidler emīri
İkilikte kalanlar dest-gīri
800. Didirmeyen özine kör ü şaşı
Olan yār olmayan sohbetē nāşī
801. Muḥabbet serḥoşu vü şahvun ^cadūsı
Olan mahv ü fenāda güft ü gūsı
802. Ki ya^cnī Şeyh Şiblī fahr-ı evtād
Cihān halkını iden Hak'a irşād
- 40^b 803. İcūp vahdet meyinden serḥōş olup
Hūmı hōş hamr-ı tevḥīd ile dolup
804. Gezūp pāzār içinde mest ü hayrān
Giderdi āh idūp ūftān ü hīzān
805. Meger kim oturu p bir hōş fukā^cī
Okuyup geh gāzel gāhi rubā^cī

Başlık: "Hikāyet-i Şeyh Şiblī" SA.

800. sohbetē: sıbtında A.

801. muḥabbet serḥōşı: muḥibbi sūkkerün SA, M.

802. fahr-i: fahr u A.

804. gezūp: gezer M; girūp A.

806. Dir idi ön çeküp bilişe yāda
Gelün kim kalmadı birden ziyāde
807. İşidüp Şiblī anı gitdi vecde
Düşüp vecdīnīn odı ehl-i derde
808. Didi hey hey dime bu sözi zinhār
Kaçan olmuşdı ol bir iki iy yār
809. Muvahhīd ol muvahhīd ol muvahhīd
Ki olmaz key şakın mülhīd muvahhīd
810. Çıkarurlar işitdün bir melekden
Ne göz kim görür iki bir delikden
811. Ne denlū şaşl isen dahī iy yār
Düriş bir görmek ardınca yūri var
812. Biri bir gör bir işit iy birāder
Dinīlmesün saña hey kör ü hey ger

807. b hemān-dem aklı şaşdı düşdi derde M.

808. Didi: diyüp SE. b ol bir iki: iki ol bir SE,
A, M.

811. b ardınca: ardınca ol SA, A; görmege:cehd it SE.

812. Biri: Yūri A.

813. Obir birdüğü istenmez gör ahī
Havl-ı hāşıyyet-i ahvālde dahī
814. Eger teftiş idem dırsen dü-bīnī
Görür ol kendü yüzinde dü-bīnī
815. Düşer gördügi-çün her şahsa düçar
Yeni düdıyı çar u çarī düçar

813. b hāşıyyet-i: hāşıyyetin A.

814. idem dırsen: ider-isen SE, SA; idedırseng A.

b ol kendü yüzinde : kendü yüzinden ol A; yüzün-
de kendinün SE.

815. Bu beyit M de yok.

Te'vīl-i h^vābīān merd-i hōd-bīn

816. Yaturken bir arada düşüben düş
Meger bir düşe olmuş bir kişi düş
817. Görüp kalmış kişi ol düşi taña
Gelüp 'arz eyledi ol düşi bānā
818. Budur ol kisinūñ dūs olduğu düş
İşidüp sen de dūs deryāsına düş
819. Görür tırmış 'aceb bir tırfa kişi
Tağılmış göksinūñ üstüne rīsi
820. İgen özünü şan kim bāl ü demdür
Nice kaba sakallar anda kemdür
821. Ki şan başdan ayağa rīşe batmış
Düşüp endīşeye teşvīse batmış

Başlık: "Hikāyet-i te'vīl-i h^vāb" SA. N de başlık yok.

819. 'acep: M de yok.

820. bāl: yāl A.

821. şan baştan: başundan A,N,M.

b endīşeye: endīşe vü A,N,M.

822. Beş on yıl kıl için virmezdi teğvîş
Elekciler eline düşse ol rîş
823. Yiter el-kışsa budur söz ki ol rîş
Beş on mütâba iş bir yaz u bir kış
824. Aşılmış ucdan uca iy karındaş
Ki her bir kılına bir hōş ağır taş
825. Ya^cnî dürlü dürlü taşlar aşmış
Kata kıymetlü dürlü taşlar aşmış
826. Murassa^c dürlü taş-ıla şakalı
Müzeyyen dürlü dürr-ile sabâli
827. ^cAcîb ü^ccûbe tûrfağgözleri var
Yoğun yumrı yaraşmaz sözleri var
828. Çün ol kişi tamâm eyledi düşün
Didi baña düşüme hûb düşün

822. düşse: düşe A.

823. iş bir yaz-u bir kış: bir yaz-ıla bir kış SA.

826. müzeyyen dürlüdür telbe sebâli N.

827. b var: SE de yok.

829. Didim iy içi tıſa c'İſ ü teſvīſ
Cihānuñ yüzün iden serbeser rīſ
830. Düşün te'vīlini gel birbir ıſıt
İſidüp sözümi öziñe iſ it
831. Sen ol kiſi ki gördüñ rīſe batmıſ
Burūt u rīſden teſvīſe batmıſ
832. Yüri ol kiſiyi iſte özüñde
Ki fikret gör ne söz vardur sözüñde
833. Sözüñde söz çok az sañma sözüñi
Düşün tap sen de arayup özüñi
834. Ne kim c'ālemede vardur sende vardur
Ara iſte taparsañ sende vardur
835. Senüñ ol bilm'ol riſ senlügündür
Kiſi dirildügündür senlügündür

829. b cihānuñ yüzün: cihānuñ tutdı yüzün N//

yüzün: yüzini M//serbeser: serteser SA; serāser:

ser: M; serseri A,N.

833. çok: çoñ SE.

834. kim: ki SA.

835. bilme: ebleh N,M. b dirildigüñdür:dirliğüñ-

dür M

836. Olup bed-hūlaruñ bir turfa kişi
Dizüp endīşeden özüne rīşi
837. Görinüp korkudan herdem seni ol
Gerek saña sakalıñ yolmadır yol
838. Ne rīş ol kim degüldür rīş-i tekvā
Dinür ol rīş için teşvīş ü da^cvā
839. Saña teşvīş virdi çünkü rīşüñ
Seniñ pes rīşüñ-ile düşdi işüñ
840. Sakalunı yolıp düş yola derviş
Saña ta tolaşup virmeye teşvīş
841. Çalu çırpı koma yolunda hep kes
Pes andan yola düş yel gibi hem es
842. Diyār-ı yāre varup yāri gör hōş
Tekellüf yokdur anda varı-gör hōş

837. Bu beyit N de yok. b Gerek: Yüri SE.

838. ol kim: kim ol N,M,A.

840. düş: gir SA.

841. b düş: düşüp SE// gibi:bigiN// hem: SE de
yok.

843. Senüñ Fir^cavn gibidür sakaluñ
 Hemān Hāmān şebīhidür sebālūñ
844. Olar kim didiler benlük sakala
 Dimişler lāf-zenlük hem sebāle
845. Kişide nām ü nāmūs iy suhan-ver
 Hemān Fir^cavnile Hāmāna beñzer
846. Seni çün neng ü nāmūs itdi Fir^cavn
 Komaz irmege Mūsā'dan saña ^cavn
847. Bilebilmen nidersün neng ü ^carı
 Meger Fir^cavn hüküm sende sārī
848. Senüñ Fir^cavnıñ Mūsā gerekdür
 Saña sen şanma nā-mūsā gerekdür
849. Bilebilmen bu nāmūsı n'idersün
 Ko Fir^cavnıñ senüñ Mūsā gidersün

843. Bu beyitten 864. beyite kadar M de yoktur.

gibi: kimi SE; bigi N.

844. didiler: dirler A.

845. nām u : neng ü SE.

846. b komaz: komaz Mūsādan SE.

847. Bu beyit sadece SE de var.

850. Yüri Mūsā iline vır saḳaluñ
Yed-i beyzā'ya döndersün cemālūñ
851. Yed-i beyzā'yı ki andı diğēr gün
Gerek Fir'avnūñ içün kalb-i Hārūn
852. Dilersen yüzini hōş döne nūra
Varup hammāma sūr rīşūne lūze
853. Ki Fir'avnūñ senūñ Mūsāsız olmaz
Velī Hārūnsuz 'İsāsız olmaz
854. Lügatde ustra Mūsaya dirler
Fesāne-nīşe kim 'İsāya dirler
855. Meşāyih iştılāhātında ammā
Fenāda dimedür 'İsā vü Mūsā
856. Nināvā dimedür hem kalb-i Hārūn
İyā kalb-i küşāde ṭab^c-ı mevzūn

857.

851. beyzā'yı key: beyzā'yı attı A// çün attı: at-
tı çün SA.

852. b hōş: SE de yok. rīşūne: rīşe SA// lūze :
nūra SA.

855. b Fenāda: Fesāne N, L.

856. b ṭab^c-ı mevzūn: ṭab^cımızun N, L.

857. Ki ya^cnī şeyh-i kāmilsiz bekāy
Tapamazsın tapup mahv-ı fenāy
858. Gel imdi şeyha teslīm it öziñi
Yumup hōş māsivallāhdan gözüñi
859. Sakaluña sebālūñe dizüp taş
Niçün Fir^cavn-ıla olduñ sakal-daş
860. Gel imdi rīşine tap tak bu taş
Yeter taş dizüp rīşūñe taş
861. Dizüp taş didürüp özine şābāş
Didūñ Fir^cavnile Nemrūda kardaş
862. Batup iy bilme rīş uş bunca rīşe
Kabarduñ beñzedūñ şeyh-i keşīşe
863. Taşuñ her birisinde bir sıfat var
Kulag ur sözüme hōş ma^crifet var
864. Kimi mā vū mīnī kibr ü degaldür
Kimi zerk ü kimi mekr ü hayaldür

862. bunca: nice M,N,A. b keşīşe: leşīşe N.

865. Kimisi i^ctizāl ü rafz u ilhād
Kimi bātıl ile ilhāh-ı irşād
866. Eger gitmese senden bu sıfatlar
Turamaz hergiz sende ma^crifetler
867. Ger ola sende benlikden ser-i mū
Senūñle toptolıdur yidi tamū
868. Saña çün nış ü neşter gibidür rış
Tırāş-ı rīşi idin pīşe dervīş
869. Öziñde istemzseñ derd ü rīşi
Tırāş eyle koma öziñde rīşi
870. Sakaldur sende çün mānend-i Fir^cavn
Aña Mūsādan irişe fer u ^cavn
871. Dilersen tapmasun Fir^cavñısende
Kazı gider koma Fir^cavñı sende
872. Gerek Mūsā senūñ Fir^cavnuñ-içün
Tırāş-ı rīşi ferr-i ^cavnuñ içün

866. gitmese: gitmez M// b hergiz: ya^cnī M// her-
giz sende sende hergiz SE.

868. gibidür: biledür SA// rış: nış N,A// idin: i-
den N, SA.

869. derd ü: derd-i SA, A.

873. Hafîf iken saña çûn virdi sıklet
Sakın kim ol sakaldur saña sıklet
874. Kazıt rîşûn sözûnî söyle nermûn
Ki ya^cnî dime serdûn hōş di germûn
875. Didirme nâ-tırâş ide özûne
Dürüşt ü key tırâş-ide özûne
876. Sürüp hōş hōş öziñi nûra düpdüz
Özûn dönder özûni nûra düpdüz
877. Düşüp ta baħr-i nûra nûr olasın
İki cālemdе miḡl-i hûr olasın

873. Hafif iken: hafifinde A. b sakaldur: sakıldür

M, N.

874. b dime serdün: dimese dek N.

875. Dürüşt üx Dürüşt-i A // tırâşide: hırâşide

SE, SA.

876. düpdüz: dönder N.

Hikāyet-i ʿābidī ki ber rīş-i h^vīş meşgūl būd ū
lezzet-i ʿibādet ne-mī yāft

878. Meger kim var-idi bir tūrfa ʿābid
İgen perhīzkār u saht-ı zāhid

879. Aña olup nemāz u rūze ʿādet
Be-gāyet ʿādet olmuşdı ʿibādet

880. Tapup bir arada bir cā-yı hālī
Düzüp bir hōş ʿibādet-gāh-ı ʿālī

881. Nēmāz u rūzesinden tapmayup zevk
Ferah bulmadı gönli tapmadın şevk

882. Velī var-idi bir hōş rīşi anuñ
Müdām rīşiyle idi işi anuñ

883. Yuyup dāim tarardı rīşūñi ol
Hemān rīş itmiş-idi işūñi ol

884. ʿİbādet hānesinde kaldı ʿāciz
Küşāyiş tapmayup bir zerre hergiz

881. Rūzesinden: rūzesinde SA // tapmayup: tapulup

N. b bulmadı: olmadı M,N.

882. b müdām: müdāmī SE // rīşiyle: rīşleydi A.

885. Egerçi hayli işe oldu ol pîç
Hak'un bahşayışı irişmedi hiç
886. Meger bir gün görüp Mūsâyı nā-gāh
Elin öpüp didi iy merd-i āgāh
887. Varanda Tūr'a itmege münacāt
Dileyende Hudā'dan dürlü hācāt
888. Hudā'dan sor benüm hālūmi zinhār
Niçün bende ne hāl ü ne şafā var
889. Vużū'dan tapmayıp hergiz sürürü
Nemāz u rûzeden tapmañ huzûrî
890. Hele bir nicedür hep şüst ü şüyem
Dürişmem cidd ü cehdüm cüst ü cüyem
891. Ne nūr-ı rûşeni tapdum dilümde
Ne hōd lezzet mezākumda dilümde

887. itmege: it baña M,N,

888. benüm : menüm SE, b hāl: hālet A.

889. Bu beyit SA da yok.

890. dir: yir SE, SA.

892. Kelām-ı ʿābide Mūsā dutup gūş
Olup ʿābid sözinden mest ü medhūş
893. Kelīlū'l-kışşā tūrdı Tūr'a gitdi
Neler söyledi ol dem gör ki n'itdi
894. Didi yā Rabbī sensin ʿālimu's-sırr
Ne hācēt hāli dimek saña birbir
895. Degül senden hafī cümle serāyir
Saña rüşendür esrār-ı zamāyir
896. Tapun buyurdi çün şavm u şalatı
Tapuña tapmagı hacc u zekātı
897. Ne kişi kim diye gel yūri baña
Tek ü pūy-ile varıram men aña
898. Dimişdür Hazretūn bu sözleri hep
Nedür buyrugūn ol miskīne yā Rab
899. Didi Hak Mūsā'ya var di sen aña
Küşāyış virmezem tapmasa baña

892. b mest ü : mest-i A.

893. tūrdı: tūrup SE.

894. b hāli dimek saña: saña dimek hāli A.

897. diye gel yūri: gele yürüyü SE, SA.

900. Sakaluña tapar ol baña tapmaz
Baña tapan yolumdan hiç sapmaz
901. Perestiş rîşine idüp müdām ol
Olupdur dāīmā rîşine meşgūl
902. Gelüp Mūsā didi iy merd-i dervîş
Saña teşvîş virmiş sendeki rîş
903. Hudā didi kim ol içi taşı rîş
Başumdan ayagina rîş ü teşvîş
904. Olup dervîş-i vaşlundan benüm ol
Olupdur varuban rîşine meşgūl
905. Çū Mūsā sözini cābid işitdi
Özine gör ki miskîn ne iş itdi
906. El urup düşdi rîşin yolmağa ol
Tapam dir rîşini yolmağ-ıla yol

900. Bu beyit M de 902 dedir. N ve ^A da yoktur.
yolumdan: yolundan M, SE.

901. ider: idüp SA, M, N.

903. kim: ki SA. b rîş ü: rîş-i N, SE, SA.

906. b yol: ol M.

907. Hüdā'dan Cebreil irişdi nāgāh
Didi Mūsā'ya iy makbūl-ū dergāh
- 45^a 908. Gör ol işüñi bilmez ebleh ü gül
Yine oldı hemān rīşine meşgūl
909. Kalup dermānde cābid miskīn āhır
Be-gāyet derd-mend ü gam-kīn āhır
910. Müdām ider olup nālān ü giryān
Katı sūzān u ser-gerdān ü hayrān
911. Bu rīşümeden cācep teşvīşe düşdüm
Tamam olmaz tükenmez işe düşdüm
912. Ne bu rīşüm benüm olmağa korlar
Ne ucundan dutup yolmağa korlar
913. Eger korsam dinür rīşüne meşgūl
Yolarsam hem dinür rīşüne meşgūl
914. Çü virdi baña bu teşvīşi rīşüm
Benüm pes düşdi bu rīş-ile işüm

908. işüñi: rīşini A.

912. ucundan tutup: uçdan tutup SE, SA.

914. düşdi bu rīş-ile: rīşümle düşdi SE // rīş:
rīşim N.

Hikāyet ber sebīl-i latīfe

915. Yine gel diñle cāndan bir latīfe
Latīfe hōş gelür çün kim latīfe
916. Meger kim bir kaba sakallu kişi
Çıkup minberde va^cz itmekdi işi
917. Cihānda hiç özinden özge kişi
Götürüp hāşılı ol denlü rīşi
918. Çıkara minber üzre haddi yohdur
Egen-çi pehlivān cālemdе çohdur
919. Basupdur anı bu veçhile rīşi
Ki rīşinden görünmez özi işi
920. Ayaklanmış gezer bir rīş gūyā
Velī bir kişi var rīş içre gūyā
921. Uzanmış tūlūne cārzına rīşi
Gören elbetde dir ki turfa kişi

Başlık: "Hikāyet" SE; "Latīfe" M.

915. çün kim: zīrā M, N.

916. A da bu beytin b mısraı 917b ile yer değıştirmiş
tir.

919. Bu: bir SE, SA.

921. Uzanmış: özünden M, N. b ki: kim SE.

- 45^b 922. Görüp minberde anı bir kalender
Latīfe itmede mähir kalender
923. Eger bu vā^ciz olaydı ferişteh
Diyüp bir hōş hikāye iy enişte
924. Olurdu disen iy kân-ı mesā'il
Ferişteler arasında resā'il
925. Bu sözdür gerçi sūretde latīfe
Velī ma^cnide öğütdür latīfe

923. olaydı: olsaydı M,N.

924. olurdu disen iy: yaradı dimege A,M

Hikāyet-i ān merd-i gürisne ki hūd rā seyr mī
nümāyed

926. Meger tok dirilürdi bir kimesne
Velī avucunda yokdı hiç nesne

927. Fakīr-i bī-nevā idi be-gāyet
Gedā-yı hōd-nümā-y-idi be-gāyet

928. Kuşagina kuru çıkın çakardı
Evinden salınup taşra çıkardı

929. Gören şanurda şehriñ h^vācesidür
Fülān ibn-i fülānıñ bācesidür

930. Özinden düzedüp bir pāre pīhi
Özine gör niderdi gör sefīhi

931. Turur her tangla ol özine yağı
Sürüp rişine vü bıygına yağı

932. Bıygına turur her tangla ol

~~933. Bıygına turur her tangla ol~~

Başlık: SA ve N de yok. "Hekāyet-i ān merd-i
hōd-nümā" SE.

926. tok dirilürdi: kim tok dirilür SE.

927. fakīr-i: fakīr ü M, SA.

930. Bu beyit N de yok.

931. bıygına: boynuna N.

932. Bıyığuñ buruban urudı lāfı
Kolayına idüp lāf ü güzāfı
933. Yimezdi iricek dürlü ta^cāma
Özin tok gösterürdi hās u ^cāma
934. Tokum dirdi urup lāf-ı duruğı
Giderdi ^caklı ger görseydi duğı
935. Evümde yidüğümde çürb-i hānī
Sakalumda bıyığumda uş nişanı
- 46^a 936. Sakalum selbetüm gör nicedür çürb
Çün evde itmişim çok lüt-ıla harb
937. Düşinde görmezidi bazlamacı
Sanurdi bazlamac görince şacı
938. Kara kavuga yatuya giderdi
Tapanda kengeri gör-kim n'iderdi

-
932. bıyığun buruban: bıyıl buruban A. b lāf ü: lāf-ı A.
933. b hās ü: hāsa A.
935. Bu beyit N de yok.
936. çün: kim SA; ki SE, A. N de yok.
937. Bu beyit N de yok.
938. kavuga: kadugaSA, A.

939. Ne unu var-idi ideydi tutmaq
Gehī ūmaç idüp gāhī bulamaç
940. Ne gendüm ne uruz nu cū^c ne erzen
Nu hūd māş u ^cadas ne sīr ū şogan
941. Ne yağ u ne peynīr doğ u süzme
Hemān ol pīh idi ol dahī düzme
942. Varurdu h^vāceler dükānına hōş
Otururdu özin tutup gānī-veş
943. İgen yağlu yidüm diyüp demadem
Sakadan şu alup içerdi muhkem
944. Girüp gargurdatırdı karnını şu
Düşerdi işiden gönliñe korku
945. Şanasın türedi ejder kuyuda
Ya ilan yutdı kurbagayı şuda

941. N de yok. b düzme: vezne SA.

942. özin tutup: tutup özin SE.

944. N de bu beyitten 959. beyte kadar olan kısım
yoktur. gargurdadurdu: kaldurdadırdı SE,SA;
karurdadurdu A.

946. Geh olup karnına koldırdı pīşe
Dönüp dururdu gūyā rīme rīşe
947. Olanda karnına koldırdı pīşe
Sögerdi gūyā karnı aç kīşe
948. Velī gargurdu karnı gāh gahī
Diyüp sen bunu fāş eyle ilāhī
949. Yimekten eyledün çün kim beni boş
Aparsun kuyruğın kūrbe vü mūş
950. Tolaşsunlar böcükler yağın üste
Kılun bir kalmasun dudagın üste
951. Sakalın sebletün yağın yağı
Aparsun gelmesün hergiz şorağı
952. Göreyim yolınup rīş ü sebālūn
Duyulsun iller ortasında hālīn

946. Beyit sadece SE de var.

947. b gūyā karnı: karnı gūyā SE, A.

948. gargurdu: kargardı A// gargurdu karnı gāh gahī:
koldurdar-ıdı karnı yāhī SE; karnının goruldusu
gāhī SA.

950. tolaşsunlar: toluşsunlar SE, SA// böcükler:

SA; A

b kılun: kılung A// Üste: üzre SA.

953. Kırılısun kollaruñ kamū yolunsun
Esürgenci oluban rahm olunsun
954. Senüñ lāfuñ beni odlara yakdı
Duruğın bāşumı dīvāra kakdı
955. Senüñ olmasadı ger lāf ü lūfıñ
Duruğ-ı bī-fürüğüñ kāf-ı kūfıñ
956. Ola kim bir kerīm ideydi rahmı
Yidürdi baña hoş lahm u şahmı
957. İderdi karnı hōş derd-ile nefrın
Bağırsakları iderlerdi āmın
958. İderken karnı dürlü dürlü kargış
İrişdi yağa ansuzın °aceb iş
959. Meger bir gürbesi var-idi °arrāk
Ki şayd itmekde-idi cüst ü çālāk

953. kırılısun: kabırsun M//kamū: hamū SE.

954. b dīvāra: taşlara A; odlara SA.

956. b bana: sana SA.

959. Bir: kim M//°arrāk: garrāk M.

960. Ki olmaz idi bir sa'at vudū'suz
Bıyığın sıgamaksız şüst il şūsuz
961. Cihānda cırkını kesmişdi mūşın
Yek egnine esmişdi mūşın
962. 'Aceb mi komadugı hīç bir mūş
Kanadı olsa komaz-ıdı bir kūs
963. Ki nā-gāh kapdı kaçdı yağı gūrbe
O dūnbelenbe idi yağı gūrbe
964. Yügürdi gūrbe ardunca oğlu hayli
Yetişmeyüp gözinden dökdi seyli
965. Gör ahī oğlunu n'eyledi n'itdi
Yügürüp atası katına gitdi
966. İrüp atasına ansızın oğlan
Didi pāşa kanı ol dūnbe kim sen

961. b eynine: egnine M.

962. b komaz-ıdı: uçurmazdı SE.

963. yağı: yadı A.

965. oğlunu n'eyledi: n'eyledi oğlunu SA.

966. paşa: baba SE.

967. Burūt u rişki her şubh idüp çürb
Dir-idūñ eylemişdüm lūt-ile harb
968. Apardı çürbe kovdum iremedüm
Ayaklarum dakıldı diremedüm
969. Apardı yağı çürbe yağı gibi
Dişürüp yidi yağı yağı gibi
970. Eviñde çünki yokdur lūt u pütun
Sakaluñ carz idüp burma burūtun
971. İşidüp h^vāceler cümle gülüşdi
İşüden dañlaşup başuna üşdi
972. Esirgeyüp kamu erba^c-ı teymīn
Didiler kim gelüñ işbu yetīmīn
973. Filān aşçının alup lūt u pütun
İdelüm çürb gerçekten burūtun

967. b eylemişdüm: eylemişdüm A; eylemişem SE, SA//
harb: çürb A.

969. yağı: bāgī M, N, A.

971. işiden: işidüp M, N, A // danlaşup: danlayup SA.

974. O deñlü yidirelüm buña aşı
Görenler bunu şaşunlar şubaşı
975. Buña helvāyı eyle yidirelüm
Meded yırtıldı karnum didirelüm
976. Sakalı sebleti yağa bulaşsun
Ene'l-helvā diyenlere ulaşsun
977. Gel imdi rūşen eyle Rūşenī bir
Nedür söyledigün kıssada ne sır
978. Ne hāşıl oldu dimekten bu kıssa
Bize bu kıssadan ne oldu hisse
979. Budur bir sırrı anuñ iy sūhān-ver
Zen olan lāf urup dirilmeye er
980. Bile c'avretlūgini öz özinūñ
Bilūñ endāzesini öz özinūñ

979. Budur: budurur SA,A,N

b dirilmeye: dirilmese N,SA; deprenmeye M.

980. b özinūñ: sözinūñ SE.A.

981. Yalanı terk-idegör dahi sen de
Komaz ol dīn ü imānı ādemde
982. Yalanı terk ide zīrā ki yalan
Komaz ādemde hergiz dīn ü imān
- 47^b 983. Bu gerçekdür yalancı görmez uçmak
Yalancıya gerekmez Hūri koçmak
984. Hāk'un dīdārını görmez yalancı
Likā pāzārına girmez yalancı
985. Beterdür dinmiş iy kızb turadan
Yalan hamr içmeden katl ü zinādan
986. Yalanı söyledükçe iy yalancı
Saña kanda bulunsun bir urancı
987. Gel iy kezzāb terk eyle yalanı
Sür Hāk Mtañrı-içün kızbi salanı

981. Bu beyit sadece SA da vardır.

985. dinmiş: dimiş N.

b katl ü zinādan: kızb ü riyādan M.

987. Gel iy: Gel M.

988. Anuñ kim pîşesi dāyim yalandur
Yalanı boynuna anuñ ılandur
989. Ne diñlegil ne söylegil yalanı
Getür yaduña dāyim cān alanı
990. Dil-i münkir gibi bilgil duruğı
Ne de almamada hergiz koruğı
991. Yüri ko bu duruğ-ı bî-furuğı
Mey içdüm dime içüp acı dūğı
992. Kaçan Rüstem olasıdur muħannes
Müzekker ola mı hergiz müennes
993. Olabilmez her İbrāhīm Edhem
Kaçan lāyık ola cıška her ādem
994. Ki her Yūsuf olamaz Mısr'a sultān
Ne her Ya^ckūb'un olur cāyı Ken^cān

988. anuñ:dāyim N, SA// ılandur: yılandur A.

990. Bu beyit sadece SA, SE de var. SE de 288.
beyitten sonradır.

999. b dāyim: āhir SE.

995. Cihān milkinde yokdur iy cihān-senc
Özin bir kimse bilmekten ulu genç
996. Bile özünü kāmīl hem mükemmel
Baña haldür diyüp mecmu^c-ı müşkil
997. Ki pindār-ı kemāl iy merd-i sālīk
Hak'un yolundadır key katı hālīk
998. Direm bu sözi herzhırde merde
Odur zinde özünden ola mürde
999. Ulu oldur dirile bir kimesne
Elinden gelmez ola hiç nesne
1000. Senün tabudun olmayınca nā-būd
İrişmez Hak Te^cālā'dan saña cūd
1001. Ölünce tok dirilme āc diril var
Ki ac dirilmededür her ne kim var

995. milkinde: yüzinde M,N.

b bilmekten: görmekten SE// genc: renc A

996. b mecmū^c-ı: cemī^c-i SA.

998. Beyit N ve SE de yok. Direm: didüm A.

999. oldur: oldur ki N,SE.

1002. Boşalmanın sabuñ aparma şuya
Dolu kaba kim ola kim şu koya
1003. Dolu kaba şu girmez nice koysun
Bu sözi ahmak olan nice tuysun
1004. Şu dolsa dahi şuyı komağ olmaz
Bu söz bir ince sözdür tuymağ olmaz
1005. Devācı derdüñi bilmese iy cān
Kağan ider senüñ derdüñe dermān
1006. Ki virmez itmeyince^carz-ı hācāt
Derūn-ı dilden idüp hōş münācāt
1007. Bilür erbāb-ı hācātun murādın
Murādın ne-y-dügin özi dimedin
1008. Gerekdür fakrını izhār kılmak
Bükāyı bilesince yār kılmak
1009. Çü kırbañda şu var sakalık it var
Kimesneye varup yalvarma zinhār

1003. b tuysun: bilsün A.

1006. b idüp: hōş SA.

1008. a-b kılmak: itmek N,A,M .

1009. b kimesneye varup yalvarma: kimesne yanına
var durma A.

Der hikāyet-i çakal güyed

1010. Meger kim var idi bir ibn-i āvī
Yir idi mār u mūrı k'oldı avı
1011. Beyābanda gezerdi deng ü hayrān
Yalañuz aç uyuz irtān u hīzān
1012. Gezerken bir boyakçı küpüne ol
Düş olup düşdi nāgeh yañılup yol
1013. Çıkup küpden bakup gördi özñi
Özñün rengine diküp gözñi
1014. Özñi sandı kim bir kimse oldı
Kamu cālemler içre sıytı tıldı
- 25^a 1015. Boyanup gövdesi yüz dürlü renge
Ki düşdi bir nefesde turfa benge

Başlık: N de yok. çakal: şağal A.

1011. gezerdi: gezerken M

1012. boyakçı: boyacı SE

b Düşdiñā-geh düş olup yanıldı yol M.

1013. Bu beyit SE de yok.

1014. b Kamu cālemlere sıytı yayıldı A // beng:neng A

1016. Meger bir sa^cleb oynayup urup baş
Çakala didi idüp dūrlū şēbaş
1017. Nedür bu reng ü bŷyın iy şegālek
Fe kul min eyne ci^{te} keyfe hālek
1018. Şegāl aydur dimeñ şimden geru siz
Şegālek bize özge kimseyüz biz
1019. Bize tāvūs-ı ʿilliyīn dimişler
Fūlān ibn-i fūlānū'd-dīn dimişler
1020. İnanup kāmūsı anun söziñe kŷp rengiñe
Bakup nehgiñe yüziñe göziñe
1021. Yıgıldılar başına canavarlar
Pelenābebr ü gŷrk ü şīr-i nerler
1022. Gŷzār ü gŷrk-i gŷftār ü ded ü dām
Har u har-gŷş u hīrs u huk-ı bednām

1016. oynayup: inanup M. b çakala: şāgala SE,SA.

1018. eydür: ider M // şimden : imden SE

1022. Gŷzār u: gözŷn hem SE,SA.

1023. Ebu'l-münzir müezzin oldu aña
Ezānun işidenler kaldı teña
1024. Ebu'l-hāriş anuñ oldu imāmi
Ebu'l-gazvān olup cāndan gulāmi
1025. Ebū əyyūb olup anuñ naķībi
Ebū da^ckal dahī oldu rakībi
1026. Diyüp tāvūs-ı ʿilliyiñ sağala
Şaşurdiler şalup özge hayāle
1027. Kamu tāvūs-ı ʿilliyiñ dir oldu
Fülān ibn-i fülānū'd-dīn dir oldu
1028. İnanup başladı urmağa lāfı
Başından başlayup lāf u güzāfı
1029. Benüm tāvūs-ı ʿilliyiñ gelün dir
Ki benden tevbe vü telķin aluñ dir
1030. Gezüp da^cvī-i bī-ma^cnā iderkem
Şalup başını her yaña giderken

1025. da^ckal: dağfel SE, SA

1031. Benātu's-şadr anı itmişdi fāhır
Benātu'd-dehr aña gör n'itdi āhır
1032. Meger bir cāşık-ı ümmü'l-fezāil
Muhibb-i düşmen-i ümmü'r-rezāil
1033. Sataştı nā-gehān ol hōd pereste
Ol Īrān serhōşu mağrū'u meste
1034. Didi sen misin ol şayyād-ı sālūs
Küpe düşüp diyeñ kendüye tāvūs
1035. Eger tāvūs isen gel it ser-āgāz
Çeküp on sözle hōş göster āvāz
1036. Dahī it dürlü dürlü cilveler hōş
Kim ola kim garīb ü hūb ü dilkeş
1037. Kanı tāvūs isen pes perr ü bālūñ
Nesüne bunca da'vīler şāgālūñ

1031. Benātü's-şadr: Nebâtü's-şadr A// Benātü'd-dehr:

Nebâtü'd-dehr A// gör n'itdi: göründi SA,M.

1035 gel it: it gel A.

1036. b kim: ki A; key SE,SA.

1038. Kani veclān ü āvāz-ı garībūn
Per ü bāl-i latīfün dil-firībūn
1039. Sanırsuñ va^c va^c itmegi tekellüm
Kolayına sıratmağı teħessüm
1040. Sanırsuñ cilve yatup agnamağı
Çabalayup çağırup çıgnamağı
1041. Çü yok hāşıyyet-i tāvūs öziñde
Nedür ya bunce da^cvīler öziñde
1042. Budur da^cvī diyesün ben de şeyhüm
Mürīdümdür fūlan beg ben de şeyhüm
1043. Benümdür tevbe vü telkīn ü irşād
Diyesün eyleyüp yok yire feryād

1038. cevlān: cevlānun SE, SA.

b latīfün: latīf ü SE.

1039. itmegi: olmağı A.

1041. Nedür ya: nedür SA, M, A

1043. telkīn ü: telkīn-i A.

1044. İdesũn bu arada lāf u lūfı
Öziñi ögüp idüp kâf u kūfı
- 26^a 1045. Çıkasın orta yire sen diyesün
Yiltēnesiñ beni begen diyesün
1046. Diyesũn lāf u lūf idüp cihānda
Benüm perverde şimdiki zamānda
1047. Yalan sözlerden oldıñ haste hep sen
Senũn derdiñe dermān ideyim ben
1048. Seni şışirdi halkun hurı düşi
İnanma kim yalan söyler öküşü
1049. Bu gice böyle gördüm hazretũni
Dimek arturdı hatı hilletũni
1050. Yidi hat gökleri seyrān idersen
Yir ehlün öziñe hayrān idersen

1044. bu arada: burada A.

1045. b yiltēnesiñ: yitenesin A; yitenegil SE.

1050. a-b idersen: iden sen M,A.

1051. Yine gel tevbe vü telkîn malup h̄oş
Düriş mir'āt-ı dilūn eyle bī-gış
1052. Ki senden benligūn gidince cehd it
Salup eğri yolu doğru yola git
1053. Ki yaz bir çiçekle yazlamaz h̄eç
Bu söz bir pula degmez yūri var-geç
1054. Güneş kimi gerekdür mürşīd olan
Tarīk-i Hak'a doğru rāşid olan
1055. Şala her araya h̄oş rūşenāyı
Ne yādı koya h̄ōd ne āşnāyı
1056. İlāhī Rūşenī'nūn şevkını sen
Ziyād(e) eyle dimeye tā ki sen men

1051. mir'āt-ı dilūn: mir'ātuñ arıt A.

1054. kimi: gibi M; bigi A.

1055. h̄ōd ne: ne h̄ōd SE.

1056. Bu beyit A da yok.

Hikāyet-i Seyh Uftāden-i hālet-i nez^c

1057. Meger kim bir mükerrrem şeyh-i fāzıl

Fazāyıl kânı ūstād-ı efāzıl

1058. Çü düşdi hālet-i nez^ca katı ol

Düşüp her yaña bakmağa salup kol

1059. Çü gördi bir mürīdi hūb-gerdār

Sülūk itmiş tarīkatān haberdār

8^b 1060. Varup şeyhine yakın didi ki iy şāh

Ki cānun Yūsufīnādur cihān cāh

1061. Diler pervāz itmek bāz-ı rūhūn

Meger kim andadur feth u fütūhūn

1062. Ne arada seni defn idelüm di

Nebāt ū kand-ile şehd ū şeker yi

1063. Didi ol şeyh-i kāmīl ol mürīde

Benüm hālüm harāb iy nūr-ı dīde

Başlık: "Hikāyet" SE, SA. N de 1073. beyte kadar yok.

1060. şāh: māh M.

1062. şeker yi: şekerī M, SA, SE.

1064. Beni bir yirde defn itgil ki zinhār
Yöresünde anuñ olmaya ebrār
1065. Ki benden olalar rencide nārgāh
Benüm bed işlerümden olup āgāh
1066. Beni defn itseñüz zinhār varıñ
Görün altında var mı cāy-ı dārıñ
1067. Yaturlar bir nice sermest ü kallāş
Harābātī makām u düzd ü evbāş
1068. Bulınsa yir beni defn idün anda
Yok andan yig baña bir yir cihānda
1069. Velī ayaklarına kon başumı
Kızıl kana bulaşdırup leşümi
1070. Ki tā rahm idüp ideler du^cāyı
Hōş üstümde anup nām-ı Hüdāyı

1064. itgil: eyle SE.

1065. bed: bu A,M.

1066. itseñüz: istegör A.

1067. sermest: rind A. b makām: makābir A.

1068. Bulınsa yir: Diyene dir A.

1069. b Kızıl:karaSE,M,A//leşümi: taşımı SA,SE.

1071. Egerçi görmezem lāyık özüm men
Ki anların arasından işit sen
1072. İdinüp ʿacz ü miskīnligi pīşe
Bulara meskenetdür iş hemīşe
1073. Ne kişide ki ʿacz ü meskenet var
Anuñla rahmet-i Rahmāndurur yār
1074. Ne ādem kim anuñ miskinligi yok
Velīkin kibr ü kīn ü ʿucbıdur çok
1075. Cehennemde ʿazāba düşesidür
Sıfatları başına uşasıdur
1076. İdüp fışk ü fucūrı tūrfasun sen
Ki benlik eyleyüp dırsın becid men
1077. ʿAceb bu ʿucb u kibr u kīn ile sen
Dolaşup bulduğun miskīn ile sen

1071. men: ben M,A

1073. Bu bölüm N de başlıksız olarak buradan başlıyor.

Bu beyit A da 1075 den sonradır.

b Rahmandurur: Rahmandur M// yār: deyyār M.

1076. Bu beyit N de yok: benben: men SA.

1078. Umarsun rahmet-i şefket Hüdā'dan
Umup dāim şefā'at Mustafā'dan
1079. Nedür bir kişiye miskinligün yok
Velī umuñ igen hadden aşā çok
1080. ilāhī Rūşenī'yi bī-kīn eyle
Mesākīn arasında mīskīn eyle
1081. Görenler ideler mīskīn-i bī-kīn
Diyüp dāim aña bī-kīn mīskīn
1082. Du'āsına anuñ her kim dir āmin
Hüdā nūrı-y-la itsün gönlin aydın
1083. Getürüp desti ām u hāş-ıla hōş
Okıyup Fātiha ihlās-ıla hōş

1079. Nedür: neden A.

1083. desti: dest-i M,N.

Hikāyet şenīden-i āvāz-ı dīlgū der gūzār-ı bāzār

1084. Yine ol bir neheng-i ʿiṣka uymış
Hired dīlgūsinūn mekrini tuymış

1085. Gören Hindūsitān filini dāyim
Hakikatde olan şirāne kāyim

1086. Şerīʿat kūhinūn sermest-i bebrī
Tarikat pīşesinūn ferr ū berri

1087. Peleng-i nefsi iden kūrbeden kem
Gazāl-i rūhı iden Hak'a mahrem

1088. İden özine kurup cehdini dām
Hevā kūrkün heves güftārını rām

1089. Özüñden hırş u harsı pāk yuyan
Tama^c hūnı başuñā hāk koyan

49^b 1090. Uyarān uyhudan har-gūşı ʿaklı
Kelīle Dimneden idici nakli

Başlık: "Hikāyet" SE, SA, M. N de başlık ve 1097. bey-
te kadar yok.

1085. filini: filin A.

1087. nefsi: nefsin SA.

1089. BBU beyit sadece SA da var.

1091. Sek-i nefsi' öldürüp olan Hüdā-bīn
Celāle'd-dīn-i Rūmī hāris-i dīn
1092. Olup bāzārūn içinde revāne
Giderdi gözleyüp hōş āhu-vāne
1093. Meger bir kişü bir dīlkü idüp sayd
Getürmiş idi bāzāra idüp kayd
1094. Çeküp anı çağırup dirdi dīlkü
İşidüp nā-gehān ol mahrem-i Hū
1095. Diyüp dīlkü revān ha girdi çarha
Çıkarup āh ü efgānunu çarha
1096. Göñül ya^cnī kani vü kandadur hay
K'anun cevlan-gehidür cālem-i Hay
1097. Göñül bāz-ı sefīdidür ilāhuñ
Konar destinde dāim Pādşāhuñ

1092. b gözleyüp: gözi gibi M, SA, A.

1096. kani vü kandadur: kani vaktindedür M.

1097. N de bölüm buradan başlamaktadır.

b destinde: destine SA.

1098. Gönül mürğ-âbî-i bağ-ı cihāndur
Gönül tāvūs-ı bostān-ı cināndur
1099. Gönüldür kumrr-i makrî-i Rahmān
Gönüldür hüd-hüd-i Hādî-i Sübhān
1100. Gönül sîmürgidür küh-ı hevānuñ
Sen anı mürği sanma yuvanuñ
1101. Gönüldür bûlbûl-i gül-zār-ı lâhut
Anı siz sanmañuz tîhû-yı nāsût
1102. İlāhî Rüşenî'nün gönlüni sen
Cemālün nûrı ile eyle rüşen
1103. Göre tâ gördüğinden evliyānuñ
Duya hem duyduğundan enbiyānuñ
1104. Ola tâ gönli mürğ-i hazret-i Hû
Olup ankā-yı kâb-ı kurbet-i Hû

1100. küh-ı: bāg-ı SA.

b yuvanun: tûvānun N; virānun A.

1104. kâb-ı : kâf-ı A.

Hikāyet-i Şeyh der vecd-āmed be āvāze-i aḥbār

1105. Meger kim Şeyh Şıblī kutb-ı āfāk
Safā-baḥşende-i eṣḥāb-ı eṣvāk

1106. Hıyār-ı eṣfiyā leffāh-ı zühhād
Enār-ı etkiyā tūffāh-ı °ibād

1107. Hıyārūn bāğ-ı bostān-ı hayārı
Seven karpuz kavun gibi hıyārı

1108. Dükān-dār-ı şerī°āt hem tarīkat
Emīr-i ṭabla-gerdān-ı hakīkat

1109. Hevā bāzārınūn ḥālet-furūşı
Vefā meyhānesinūn bāde-nūşı

1110. İdüp sağrāk-ı istiğrākı ḥōş°nūş
Giderdi pāy-kūpān mest ü medhūş

Başlık: "Hikāyet" SE, SA, M.

Bu bölüm N de yok.

1105. eṣḥāb-ı eṣvāk: esvāk-ı eṣvāk A.

1106. SE de mısraın son kelimesi yer değıştirmiştir.

1107. gibi: kimi SE.

1110. sağrāk-ı: sakrāk-ı A //ḥōş nūş: ḥūb ḥōş SA

b pāy-kūpān: pāy-gūyān A.

1111. Yola uğradı bir bāzāra nā-gāh
Gör anda n'eyledi ol merd-i āgāh
1112. Meger ol demde bir kimse ser-āgāz
İdüp dimekte idi çeküp āvāz
1113. Onu bir pula aldı bir hıyārūn
Ne var bir pula yok mı iktidārūn
1114. İşidende hemān lafz-ı hıyārı
Düşüp gitdi özünden ihtiyārı
1115. Gelüp andan özüne eyleyüp āh
Didi yüz hasret ü derd-ile eyvāh
1116. Onu bir pula olinca hıyārūn
Ne ola kim bilür hālī şerārūn

1112. kimse: merd-i SA.

1113. b de 1114 b var SA

1114. a yok SA.

1115. eyleyüp: eyledi SA

b hasret ü : hasret ile A,M; derd-ile SE //

dere-ile: diyüp A, M, SE.

1117. Hıyāruñdur bu söz bilgil hıyārı
Ki olmaz sevmeyen mü'min hıyārı

1118. Buları her ki sevmez bî-hıreddür
Buları sevmemeklik bîh-i reddür

50^b 1119. İlāhî Rüşenî'ye lutfuñ eşle
Muhammed yüzi şuyına bağışla

1120. Anuñ hakkıçün kim it şafānuñ
Hıyār-ı Ümmetünden Mustafā'nuñ

- Hikāyet Şenīden-i Şeyh āvāz-ı za^cter
1121. Meger kim Şeyh Şıblī şeyh-i Bağdād
Erenler sa^cteri reyḥān-ı ʿubbād
1122. Şehin-şāh-ı beḳā ba^cde'l-fenānuñ
Cihān-dār-ı fenā ba^cde'l-beḳānuñ
1123. Hevā meydānınuñ hengāme-gīri
Melāmet şehrinüñ merd-i ʿādilīri
1124. Şuyuhuñ şeyhi kuṭbı her diyāruñ
İden göñlüni mesken derd-i yāruñ
1125. Giderdi sūk-ı Bağdād içre hayrān
Temāşa iderek hōş hōş hırāmān
1126. İşidüp sa^cter-i berri diyüp hōş
Çağırur bir kimesne hūb ū dil-keş

Başlık: "Hikāyet" M,SE; SA da başlık, N de bölüm yoktur.

1124. b mesken: miskīn A // derd-i: dörd A.

1126. b hūb u dilkeş: hūb-dilkeş M.

1127. Urup na^crā olup gāyetde bī-hūş
İder ol arada haylī zamān cūş
1128. Dir andan eyleyüp anda durana
Özünden nişe gitdügin sorana
1129. Özünden siz bilünüz nişe gitdüm
Ben andan sa^cter-i berri işitdüm
1130. İlāhī Rūşenī'den kesme birrūñ
Ke-māhī rūşen eyle aña sırruñ
1131. Anı haşr eyleyüp ebrāruñ-ile
Muşāhib eylegil ahrāruñ ile

İn Hikāyet der baħr-i diger vākı^c şode

1132. Hoş işit iş bu sözi gel İy ahī
Böyle söz işitdügin yokdur dahī
1133. Var-imiş bir köylü miskīn derd-mend
Görmemiş ömründe hergiz şehr-ū kend
1134. Tağda geçmiş ömri hayvānlar gibi
Gelmemiş yıǵnaǵa çobanlar gibi
1135. Şehre gelmiş nāgehān ol merd-i gül
Geşt ider yanında yok bir kara pul
1136. Geşt iderken gördi kim bir kişi hoş
Yanına bir yancuǵ aşmış h^vace veş
1137. Hurrem ū handān ū şādān hōş durup
Hārc-ider yancuǵı(a)'elin urup

Başlık: "Hikāyet " SE ; " Hikāyet der baħr-i di-
ger " SA. N de bu bölüm yok.

1133. Köylü: gül-i A.

1134. a-b gibi : kimi SE, SA.

1136. iderken: iderek SA// kim: ki SA.

1137. handān u şādān: şādān u handān A.

1138. Toptolu yancuğı cümle sīm ü zer
Her ne-kim gönli dilerse yir iğer
1139. Görüp anı merd-i ebleh gör nider
Öz özine turup anda fikr-ider
1140. Fikr-iderken dir ki tapdum aşlını
Tanıdum ne-y-dügin aşı u faşlını
1141. Bir bağā görmüşdi bir yirde meger
Ol bağāyı varup isteyü gider
1142. İster-iken ol bağāya düş olup
Yitişür yanuna konar kuş olup
1143. Tutuban aşar bağāyı yanuna
Girer ol miskin bağānuñ kanuna
1144. Tırmanur bağā yukaru cehd ider
Gör bağā miskine ol ebleh n'ider

1139. Özine: öz-ile SA.

1142. konar: komaz A.

1143. girer: girüp SA, A.

1144. Tırmanur: demrenür SA // cehd: c'azm SE.

1145. Öğrenirsin yancığum diyü başar
Üzilür ipi tutar yine aşar
1146. H̄oş gezer iken bağā bağdan bağā
Bāğ u bendi yog-iken düşdi bağā
1147. Hırkasın çekseydi başuñā bağā
Boynuna ip takmaz-idi ol tağa
1148. Pes gerek s̄öfī çeke baş hırkaya
Tā düşe İslām odı her fırkaya
1149. Hırkañā çek kirpü gibi başuñı
Görmesün kimse gözünü kaşuñı
1150. Boğazuñ germe çağırma çağz-veş
Şuda iken dime öldürdi catşā7
1151. Dime balıg gibi şuda kani şu
Şudasun şu diyü gezme şū-besū
1152. K̄or bağā gibi tomaldup gözünü
Boğazuñ germe yüceldüp sözünü

1147. hırkasın: hırkaya SA; hırkasına M,A; //çekseydi:

çekeydi SA; çekse A; çekdi M.b tağa: dağa m, SE.

1151. gibi: gib A.

1152. gibi: gib A.

1153. Pusudan nefsün yılanı nā-gehān
Çıkuban tudar yudar virmez amān
1154. Māhī-i dīn ol düriş mār olmağıl
Lāyık-ı nūr ol sakın nār olmağıl
1155. Mār-ı emmāren ki olmuşdur nihān
Çıkuban yudar seni virmez amān
1156. Hırkana başuñı çekmezsen seni
Tutuban yancuğ idinür her denī
1157. Gezme yengeç gibi keç keç her kola
Yürü toğrult özünü toğrı yola
1158. Gerçi düzettüm bu özi ben saña
Līk var ma'nīsī çeksen her yaña
1159. Ögüde dutsan olur bu kıssayı
Aldıgundan sonra özün hisseyi
1160. Yok yire bir kişi görsen coşgun
Ögrenürsiñ yancuğum di aña sen

1153. Pusudan: Ki pusudan A //nefsün yılanı nā-gehān:
yılan-ı nefis pinhān A. b tudar yudar: yudar tu-
tup SE.

1154. ol: olgıl A.

1155. Bu beyit sadece SA da var.

1156. Bu ve sonra ki beyit SA ve SE de var.

1161. Pes başuñ çek hırkaña var şöfiyā
Tā saña ta^cn itmeye her bī-nevā
1162. Şöfī isen ko başuñı diziñe
Ger degülseñ giri kayıt iziñe
1163. Zikre meşgūl ol yine olma hamūş
Tā ide Allāh adı sende hurūş
1164. Eyle di kim gide senden senligūñ
Mahv ola kalmaya hergiz benligūñ
1165. Pes koyandan sonra başuñ diziñe
Cidd ü cehd eyle kayıtma iziñe
1166. Āyine idūñ iki zānuñı pes
Hāmūş ol halk-ile söylemegi kes

1158. Bu ve bundan sonraki iki beyit sadece SA da var.

1161. bī-nevā: bī-vefā M.

1163. ol: SE de yok.

b sende: senden SE.

1164. senligūñ: senlik A.

b benligūñ: benlik A.

1165. başuñ dizūñe: başuña dizūñ SA.

1166. zānuñı: zānuñ; A; dizūñi SA.

1167. Şormışam bir c'ilm içinde cādūya
Bir debīristān-ı şōfī zānuya
1168. Līk her zānū debīristān degül
Her çiçek olan zemīn bostān degül
1169. Çog ağaç çiçeklenür yapraklanur
Meyve virmez yok yire azraklanur
1170. Şoñ-ucu kuru anuñ gibi ağaç
c'Ākıl-isen gölgesinden yūri kaç
1171. Çāresi bu kurumadın tīz-rek
Anı peyvend itmege kesmek gerek
1172. Ya'c'nī togruld (i'ctikādun seyhe tā
Meyve-dār ola dırahtuñ tālibā

1167. cādūya: cārūya SE, SA

1169. Çog: Çūn A, M

1170. gibi: kimi SE; gib A.

1171. i'ctikādun: i'ctikādung A.

H̄atime-i Kitāb-ı Miskīnlik

1173. Refīk oldu baña tevfiḳ-i Bārī
‘Ināyāt-ı İlāhī kıldı yārī
1174. İrişāi h̄atme Miskinlik Kitābı
H̄atamı misk olup müşkīn h̄atābı
1175. Neşāyihden añı kıldum müzeyyen
Meşāyih sözleründen h̄oş mu‘ayyen
1176. Anuñ her pendidür bir dürr-i şehvār
Kulaḡuña aş añı pādīşeh-vār
1177. Ki tā feth idesün milk-i vucūdı
Bilesün kimedür eşyā sūcūdı
1178. Nebī'nūñ hicratūñden geçmiş ezmān
Sekiz yüz seksen tokuz yıl iy cān

Baḡlık: "H̄atime" SE, SA, M.

1174. b müşkīn: miskīn SE, SA.

1178. ezmān: inān SA.

b Sekizyüz: sekizyüz dahi SE// yıl: yok SE.

1179. Bunu her kim okır budur ümîdüm
Murādumsa eger yāhud mürîdüm
1180. Baña ihlās-ıla ide du'âyı
Yazana dînleyene hem senâyı
1181. İlāhe'l-âlemînün rahmeti bol
Kem olmaz âlemi gark eylese ol

1179. Bunu her: bunu kim SE, A, M. //okır: okusa SE,
A, M.

b Murād olsa aña olmak mürîdüm A.

1180. b Yazana: Yazana hem SA.

N E T İ C E

Dede Ömer Rûşenî'nin hayatı, eserleri ve Miskinnâme'si üzerinde yaptığımız çalışmamızın neticelerini şöylece hülâsâ edebiliriz:

Kaynakların verdiği mahdud ve birbirinin takrarından ibâret bilgiler arasından, mevsûk olanlar tesbit edilmiştir. Bunlar anun mutasavvıf bir şâir olduğu, Aydın'da doğup Tebriz'-de 892=1486 yılında vefat etmiş olduğundan ibâretti.

O'nun ve halifesi Gülşenî'nin bir çok menâkıbı arasından, Dede'nin hayatı hakkında sağlam bilgiler çıkarmaya yarayacak ipuçları tesbit edilmeye çalışılmış, bunlar, tarihi kaynakların verdiği mevsûk bilgilerle mukâyese edilerek tenkide tâbi tutulmuş, böylece az da olsa sıhhatli tesbitler ortaya koyma imkanları araştırılmıştır. Neticeler ikinci bölümde gösterilmiş bulunmaktadır.

M i s k i n n â m e metnine gelince; Dede'nin bütün manzum eserleri gerek devrinde, gerekse ondan sonraki asırlarda çok beğenilmiş bulunmaktadır. Hatta bestelenmiş olarak günümüze intikal eden bir çok ilâhîsi bugün de takdir edilen eserler

arasında yer almaktadır.

Eserin 40'ı Türkiye Kütüphanelerinde olmak üzere 50'ye yakın nüshası tesbit edilmiştir. Ancak Avrupa Kütüphanelerinde mevcut nüshalardan imkansızlık sebebiyle istifade edilemediğinden, ilgili kütüphane kataloglarındaki tavsifleri de takrarlamak cihetine gidilmemiştir.

Fakat üzülererek belirtmeliyiz ki İran ve Azerbeycan Kütüphanelerinde malum sebepler yüzünden araştırılamadığından Dede'nin yaşadığı bölgede bulunması muhtemel daha eski tarihli ve kıymetli nüshalar elde edilememiştir. İleride yapılacak diğer eserlerinin neşri çalışmalarında imkanlar elverdiği takdirde bu husus ihmal edilmemelidir.

Bu kadar çok nüshası olan, tertibi ve tasnifi farklılıklar gösteren bir metnin sıhhatli bir şekilde ortaya konması birçok güçlükler arz etmektedir. İmkanlar ölçüsünde bunları yenmeye gayret ederek M i s k i n n â m e metnini kurmaya çalıştığımızı belirtmeliyiz.

Son olarak, çok arzu ettiğimiz halde, " M i s k i n n â m e " üzerinde derinlemesine bir metin incelemesi yapamadığımızı, metnin, böyle bir çalışmaya lâyık hususiyetler arzettiğini ifâde etmekten kendimizi alamadığımızı söylemeliyiz.

22. Ocak 1982

B İ B L İ Y O G R A F Y A
V E
K İ S A L T M A L A R I

B İ B L İ Y O G R A F Y A

I. Y a z m a E s e r l e r

Âlî, Gelibolulu : Kûnhü'l-ahbâr, Nuruosmâniye Ktp. nu. 3406

Ali Âlî (Hacı) : Tuhfetü'l-mücâhidîn, Nuruosmaniye Ktp. nu.
2293, (Tuhfe).

Harîrî-zâde, Mehmed Kemâleddin Efendi : Tibyânü'l-vesâilî'l-
hakâik fî beyânî selâsili't-tarâik, Süleymaniye
Ktp. İbrahim Ef. Bölümü, nu. 430-432, I-III,
(Tibyân).

Hasan Bey (Rumlu): Ahsenü't-tevârih, Nuruosmâniye Ktp. nu.
3317.

Hüseyin Vassâf : Sefîne-i evliyâ-yı ebrâr, Süleymaniye Ktp.
Yazma Bağışlar Bölümü, nu. 2305-2309, (Sefîne).

Kazvinî, İbn Mübârek Şâh: Heşt Bihişt (Zeyl-i Mecâlisü'n-
nefâis), Süleymaniye Ktp. Fatih Bölümü, nu. 4523.

Mahmud b. Ahmed el-Hulvî : Lemezât-ı Hulviyye, ez-leme'ât-ı
ulviyye, Süleymaniye Ktp. Düğümlü Baba Bölümü,
nu. 565, (Lemezât).

Mehmed Nûr-başı : Câmî'u'l-letâif, Süleymaniye Ktp. Hacı Mah-
mud Ef. Bölümü, nu. 4645.

Muhyî : Menâkıb-ı İbrahim Gülşenî, Süleymâniye Ktp. Es'ad Ef.
Bölümü, nu. 1342, (Menâkıb).

Müstakîm-zâde, Süleyman Sadeddin: Mecelletü'n-nisâb, Süleymaniye
Ktp. Halid Ef. Bölümü, nu. 628, (Mecelle).

Nâzır Gülşenî: Beyân-ı tarikat-ı Gülşenî, Millet Ktp. Şer'iyeye
Bölümü, nu. 888.

Selânikî Mustafa Efendi: Silsile-i meşâyih-i Hayvetiyye, Sü-
leymâniye Ktp. Yazma Bağışlar Bölümü, nu. 1978,
(Silsile).

Şemleli-zâde: Şive-i tarikat-ı Gülşeniyye, Millet Ktp. Şer'iy-
ye Bölümü, nu. 888.

Yusuf Sinan Efendi: Tezkire-i Halvetiyye, Süleymâniye Ktp.
Es'ad Ef. Bölümü, nu. 1372.

II. M a t b u ' E s e r l e r

Abû Bekr-i Tihriânî: Kitab-ı Diyârbakriyya, nşr. Necâti Lugal-
Faruk Sümer, I-II, Ankara, 1962-1964.

Ahmed Emin Râzî: Heft iklîm, nşr. Cevad Fazıl, Tahran, 1962.

Ali Paşa el-Mübârek: el-Hıttatu't-tevffikiyye el-cedide, I- X,
Bulak, 1887, (Hıttat).

Ali Şir Nevâî: Mecâlisü'n-nefâis, nşr. Agah Sırrı Levend, I-IV,
Ankara, 1968.

_____ : Nesâimü'l-mehabbe min şemâimi'l-fütüvve, nşr.
Kemal Eraslan, İstanbul, 1979.

Aşıkpaşa-zâde : Tevârih-i Âl-i Osmân, nşr. Ali Bey, İstanbul,
1332, (Aşıkpaşa-zâde).

Bursalı Mehmed Tâhir : Aydın Vilâyetine Mensup Meşâyih, Ulemâ,
Şuarâ, Muverrihîn ve Etıbbânın Terâcüm-i Ahvâli,
İzmir, 1324, (Aydın Vilâyeti Meşâhiri).

Evliyâ Çelebi: Seyâhatnâme-i Evliyâ Çelebi, Der-saâdet,
(Seyâhatnâme).

Hoca-zâde Ahmed Hilmi: Seyyid Yahyâ Şirvânî, İstanbul, 1319.

İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Ka-
taloğu, I-III, İstanbul, 1947-1965.

İstanbul Kütüphaneleri Tarih-Coğrafya Yazmaları
Kataloğu, İstanbul, 1943-46.

Jabarti, Abdurrahmân: 'Avâibu'l-âsâr fi't-terâcim ve'l-ahbâr,
Kahire, 1904, (Acâibü'l-âsâr).

Kocatürk, Vasfi Mahir: Büyük Türk Edebiyatı Tarihi, Ankara,
1970, 2. baskı.

Konyalı, İ. Hakkı: Âbideleri ve Kitâbeleri ile Karaman Tarihi,
Ermenek ve Müt Âbideleri, İstanbul, 1967, (Karaman
Tarihi).

Lâmiî Çelebi : Tercüme-i Nefehâtü'l-üns fî menâkıbi'l-evliyâ,
İstanbul, 1289, (Nefehât Tercümesi).

Levend, Agâh Sırrı : Türk Edebiyatı Tarihi, Ankara, 1973.

Mehmed Mecdi (Edirneli): Hadâiku's-şakâyık, İstanbul, 1269,
(Sakâyık Tercümesi).

Nebhânî, Yusuf b. İsmâil: Câmiu kerâmâti'l-evliyâ, Beyrut, ta-
rihsiz.

Refioğlu, Selim Refik: Azerbaycan Edebiyatı - Seçilmiş Mısralar-
Bursa, 1941.

Rıza Kulu Han, Hidâyet: Mecmau'l-fusahâ, Tahran, 1295.

_____ : Riyâzu'l-'ârifîn, Tahran, 1316.

Sâlih : Menâkıb-ı evliya-i Mısır, Bulak, 1262.

Sarı Abdullah Efendi: Şemerâtu'l- fuâd fi'l-mebdei ve'l-meâd,
İstanbul, 1288, (Semerât).

Sehî Bey: Heşt Bihişt (Tezkire-i Sehî), nşr. Günay Kut, Har-
vard, 1978, (Sehî).

Sümer, Faruk: Karakoyunlular, Ankara,

Şemseddin Sâmî: Kâmûsu'l-a'lâm, I-VI, İstanbul, 1306-1316.

Terbiyet, Mehmed Ali: Danışmendân-ı Azerbaycan, Tahran, 1935.

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar
Katalogu, I-II, İstanbul, 1961.

Uzunçarlışı, İ. Hakkı: Osmanlı Tarihi, I-IV, Ankara, 1947-
1959.

_____ : Çandarlı Vezir Ailesi, Ankara, 1974.

_____ : Anadolı Beylikleri, Ankara, 1969.

Walther Hinz: Uzun Hasan ve Şeyh Cüneyd, trc. Tefrik Bıyıklı-oğlu, Ankara, 1948.

Yazıcı, Fahsin : İbrahim Gülşenî ve Tarikatı, İstanbul, 1945.

Yazıcı, Suna : Şive-i Tarikat-ı Gülşeniyye, (metin, giriş), Tez, İ. Üniversitesi Ktp. 8370.

III. P e r i y o d i k l e r

Bannerth, E. : " La Khalwatiyye en Egypte", M.İ.D.E.O, Cairo, VIII, 1964-6, 1-74, (La Khalwatiyye).

Kasım Küfrevî : "İbrahim Gülşenî", İslam Ansiklopedisi.

Kissling, H.J. : " Aus der Geschichte des Chalwetijje Ordens", ZDGM, II, (1953), 233-289, (Halvetiyye).

Köprülü, Fuad: " Azerî", İslam Ansiklopedisi.

_____ : " Habîbî ", Dâru'l-fünûn Edebiyât Fakültesi Mecmuası, VIII, 1932, sy. 5, sh. 86-

_____ : "Anadoluda Türk Dili ve Edebiyâtının Tekâmülüne Umûmî Bir Bakış , XIII-XVI. asır ", Yeni Türk Mecmuası, sy. 4,5,7, 1933.

Martin, B. G. : " A Short History of the Khalwatî Order of Dervishes", Scholars, Saints and Sofis, California, 1978, (Halvetî Order).

Tekindağ, Şahabeddin : " Tebrîz ", İslam Ansiklopedisi.

Yınanç, Mükrimin Halil : " Karakoyunlular ", İslam Ansiklopedisi.

_____ : "Akkoyunlular", İslam Ansiklopedisi.

: "İstanbul", İslâm Ansiklopedisi.